

MARCOSVA'EA OMOMBE'U JESUS CRISTO'GA O Evangelho de Marcos

¹ Nahanyppy koi Jesus Cristo'ga mombe'upyryva Tupana'ga ra'yra'ga mombe'upyryva. Gaha ko Tupana'ga ombuhuruka yvya koty nhande pyri ikwehe. Igwete Tupana'ga ga mongoi nhanderekote'varuhua momboharamo ikwehe.

*João Batistava'ea uhu Jesus'ga renonde
(Mateus 3.1-12; Lucas 3.1-18; João 1.19-28)*

² Jesus'ga rura renonde João Batistava'ea rekoï ikwehe. A'ea mombe'unhoġwenondeavo Isaíasva'ea ikwatijari inoġa ymyahũ hako. Ahe omombe'u Tupana'ga nhi'iġa hako. Nahã Tupana'ga ei gwa'yra'ga pe:

“Nde renonde ti ji ojipe'ga mondoï imombe'uuka ga pe nhinhi'iġa nehẽ
tomboavujikwe pa ti ga nde ve nehẽ,” ei Tupana'ga gwa'yra'ga pe hako.

A'ea Isaíasva'ea okwatija imombe'gwovo Tupana'ga nhi'iġa hako.

³ Igwete Isaíasva'ea ikwatijara'javi inoġa hako. Ahe omombe'ua'ja Tupana'ga ra'yra'ga renondeva'ea.

“Hahyahi po ti ganhi'iġa
ga erame ġa mbo'eavo ongae'yi me nehẽ,” ei Isaíasva'ea ikwatija.

“E'i po ti ga:

‘Pemboavujikwe ti pehea huvihava'ga pe tuhu ti ga nhande pyri javo.

Pembohupi katu ti pehea ga pe, e po ti ga nehē,” ei ahe hako.

Tupana'ga ra'ya'ga renondeva'ea e'i nhandepo-
jykaharete'ga ruraḡwama pe tonhimboavujikwe
ti ḡa garura renonde javo. A'ea pe ahe ei togwero-
jijyi ti ḡa gweaporoḡita a'ea renonde javo.

⁴⁻⁶ Na tuhē reki. Jesus'ga rura renonde João
Batistava'ea rekoi ikwehe. Igwete ahe ei javo
ḡa pe ongae'yi me. Yuranuhūa'javuhuva'ea rava
camelo rava ahe oapo opiramo. Ipira ahe oapo
oku'ayviramo. O'u ahe tukura hehira reheve.
Igwete ahe ei ḡa pe:

—Perojijyjijyi ti pejeaporoḡita pejipohia
pejikote'varuhua hugwi Tupana'ga remiarōe'yma
hugwi, ei ahe. Peko ti Tupana'ga remimbotari-
mova'ea rehe. A'ero po ti ji pe mobatizai nehē,
ei ahe. Igwete po ti Tupana'ga imombohetei
pendekote'varuhua pe hugwi nehē, ei João
Batistava'ea.

Igwete ḡa hopavi ojigwya hugwi Judéia
hugwi ahenhi'iḡa renduva. Cidade de Jerusalém
hugwi ḡa hopavi ahe pyri. Igwete ḡa imohemi
okote'varuhua Tupana'ga pe ojipe'ḡa ndovaki
toropohi ti jugwi javo. A'ero João Batistava'ea ḡa
mobatizai rio Jordão pype.

⁷ Igwete ahe ei ḡa pe jipi:

—Jihoheheteve'ga po ti uhu huvihavuhuhetero.
Ji ki a'e te ako tehe reki, ei ahe.

⁸ Ji opomobatiza yhya pyvō kiro. Ga ki a'e te
pe pojkauka Tupana'ga ra'uva pe, ei João Batis-
tava'ea ḡa pe.

*Ahe omobatiza Jesus'ga
(Mateus 3.13-17; Lucas 3.21-22)*

⁹ A'ea rupi Jesus'ga ruri Galiléiapeve'ġa gwyra hugwi cidade de Nazaré hugwi. Igwete João Batis-tava'ea ga mobatizai rio Jordão pype.

¹⁰ Ohemame yhya hugwi Jesus'ga hepiagi yvaga jipe'a. Igwete ga hepiagi Tupana'ga ra'uva ijyva yvaga hugwi. A'ereki inambua ja ojy Jesus'ga rehe o'a.

¹¹ Igwete Tupana'ga onhi'ġa mbuhuri yvaga hugwi.

—Nde ko jira'yra nhiremia'nguhetea, ei Tu-pana'ga ga pe. Anhimohē hete ji nde rehe, ei ga Jesus'ga pe.

*Satanás'ga omongo te'varuhu pota Jesus'ga
(Mateus 4.1-11; Lucas 4.1-13)*

¹² Igwete Tupana'ga ra'uva Jesus'ga rerohoi on-gae'ŷi me.

¹³ Quarenta ga kiri pevo. A'ea rupi Satanás'ga – ga ko anhaġa ruvihavuhu'ga Tupana'ga arōe'ŷve'ga – a'ea rupi ga rekoi Jesus'ga pavēi ga mongote'varuhupota novīa. Mbatara onharōva'ea pevo u. Igwete yvagipeve'ġa Tupana'gapyrive'ġa Jesus'ga pokopokogi imondovo mbatara ga pe.

*Jesus'ga ombuhuruka pira mboaharava'ea oji-
heva'ero
(Mateus 4.12-22; Lucas 4.14-15; 5.1-11)*

¹⁴ Ga João Batis-tava'ea mongirē cadeia pype Jesus'ga hoi Galiléiapeve'ġa gwyri pe. Igwete ga imombe'ui ġa pe pyryva'ea Tupana'ga remi-mombe'ua.

¹⁵ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Kiroġwe Tupana'ga ei pe me toko ti ġa jireheva'ero javo, ei Jesus'ga. Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi imombiga, ei ga ġa

pe. Perovia ti pyryva'ea Tupana'ga mombe'ua pejikovo garemimbotarimova'ea rehe. A'ero po ti ga rekoi penduvihavuhuhetero pe mongovo onhi'i'ga rupi nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁶ Aerē Jesus'ga hoi ypiahua rembeyvyri Galilíapeve'ġa gwyri pe. Igwete ga Simão'ga repiagi gareki'yra'ga no André'ga. Pira mboahava ġa omombo ypiahua pype. A'ereki ġa pira mboaharamo.

¹⁷ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Pejijo ji rupi nhiremimbo'eharamo, ei ga ġa pe. A'ero po ti pe ji mombe'ui ojipe'ġa pe nehē no, ei Jesus'ga. Pira pe peru kiroġwe jipi. Ji pe mbo'erame po ti pe ojipe'ġa nderuri ji pyri nehē toko ti ġa Jesus'ga nhi'i'ga rupi javo nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁸ Nambegwei Simão'ġa hejari pira mboahava a'ero Jesus'ga rupi ogwovo garemimbo'eharamo okovo.

¹⁹ Hehemo Jesus'ga hoi ġa ndepiaga Zebedeu'ga ra'yra'ġa Tiagova'ea João'ga no. Ombojoapyapy ko ġa pira mboahava oyhara pype.

²⁰ Ga ndepiagame Jesus'ga onhi'i'ga mondoi ġa pe.

—Pejijo ji rupi nhiremimbo'eharamo, ei ga ġa pe.

Igwete ġa uva'ga rejari yhara pype oporavykyhara'ġa ndeheve Jesus'ga rupi ogwovo gareheva'ero.

*Jesus'ga ombojipe'a anhaġa ahe hugwi
(Lucas 4.31-37)*

²¹ Igwete Jesus'ġa hoi cidade de Cafarnaum me. Judeus'ġa poravykye'yma rupi sábadu rupi

Jesus'ga hoi judeus'ga mbo'eavo Tupana'ga nhi'iga rehe ġajatykahava pype.

²² Igwete ġa nhimomby'ai ombo'ea repiaga upa. A'ereki judeus'ga mbo'ehara'ga atyvi ga ġa mbo'ei. Ga hete okwaha Tupana'ga nhi'iga oakagi pe.

²³ Nanime ga ruri ġajatykahava pype – kiroki ga anhaġa opojyka ga. A'ea rembipojykaro ġwaramo ga onhi'iga mondo Jesus'ga pe.

²⁴ —Jesus, maranuhũrame nde ore avykyuhui? ei ga. Ore mombapava nde ruri naerũ? ei ga. Orokwaha hete ndehe. Nde ko pyryheteva'ero ereko Tupana'ga remimbuhurukaramo, ei ga Jesus'ga pe Nazarėpeve'ga pe.

²⁵ A'ero Jesus'ga nhi'igahyi jupe terenhi'igi javo. —Ejipe'a ga hugwi, ei Jesus'ga jupe.

²⁶ A'ero anhaġa ga moġwyġwymahyi ohapukaita ojipe'avo ga hugwi. Anhaġa jipe'aramo ga hugwi ga pyryhetero a'ero.

²⁷ Igwete pevove'ga nhimomby'apavi Jesus'ga rehe upa. Igwete ġa ei ojohupe:

—Maraġatu? ei ġa. Hajiheva'ea rehe ga nhande mbo'ei, ei ġa. Okwaha hete ga okovo. Ga erame anhaġa vehevi ġwendu katu ga, ei ġa ojohupe.

²⁸ Kotihĩ ġa Jesus'ga mombe'umbe'ui ġa pe nhaporemoo ojigwyrri pe Galilėia pe.

Jesus'ga omombi ahetetirũ

(Mateus 8.14-17; Lucas 4.38-41)

²⁹ Igwete Jesus'ga hoi ġajatykahava hugwi. Tiagova'ea oho ġa ndupi no João'ga pavėi. Igwete ġa jogwerohoi ojogwerovahema Simão'ga rongga pe. Pevo Simão'ga ruvi Andrė'ga pavėi.

³⁰ Kotihĩ ġa hēa mombe'ui Jesus'ga pe Simão'ga rembirekohēa yhēa. Onhino hēa upa. A'ereki o'a hete hēa rehe. Igwete ġa hēa mombe'ui Jesus'ga pe.

³¹ Igwete ga hoi hēa popyhyga hēa mbovyga hēa mopo'ama. Omombi pa ga karugwara hēa hugwi. A'ero hēa hoi herua mbatera ġa pe to'u ġa javo.

³²⁻³³ Kwara hoa rupi cidadepeve'ġa jogwerupavi onga pe Jesus'ga pyri. Gwerugweru ġa ga pyri anhaġa rembipojykahara'ġa Diabo'gapyriva'ea rembipojykahara'ġa. Itetirũave'ġa ġa gwerugweru pa ġa noġa Jesus'ga pyri no.

³⁴ Igwete Jesus'ga imombigi ġatetirũa jopara-parava ġa hugwi. He'yjuhuva'ea anhaġa ga imbojipe'ai ġa hugwi. Igwete ga nomonhi'iġukari anhaġa onhimombe'uukare'yma jupe. A'ereki a'ea okwaha ga Tupana'ga remimbuhurukara'ga javo ga pe.

*Jesus'ga omombe'u pyryva'ea ojipeva'ea pe
(Lucas 4.42-44)*

³⁵ Ko'eġatue'yma rupi Jesus'ga vyri ogwovo. Ga tehe oho cidade hugwi. Pevo ga nhi'inhi'iġi Tupana'ga pe.

³⁶ Aerē Simão'ga hoi Jesus'ga reka onhipavēive'ġa pavēi.

³⁷ Ga repiagame ġa ei ga pe:

—Cidadepeve'ġa nhaporemo nde reka okovo novĩa, ei ġa.

³⁸ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Akwaha hete ji novĩa, ei ga. Emo ojipe'ipe'i pe ira'agweva'e pe po ti nhande xaho hamo. Tamombe'u ti Tupana'ga nhi'iġa pevove'ġa pe no, ei ga. A'ereki a'ea rehe ji ajo yvyga koty, ei ga ġa pe.

39 A'ero ga imbojoapiapi ogwovo cidades pe Galiléiapeve'ğa gwyra rupi imombe'gwovo ġajatykahava pype. Igwete ga anhağa mbojipe'ape'ai ġa hugwi imondovouka.

*Jesus'ga omoka'ë ahejagwa
(Mateus 8.1-4; Lucas 5.12-16)*

40 Aerë ga ruri Jesus'ga pyri ijaijauhuve'ga. Igwete ga renypy'andurugi Jesus'ga pyri jihoheva'ero ji poko javo ga pe.

—Jesus, ei ga. Nde eremoka'ë kwaha jijagwa ji hugwi. Po nde imoka'ëpotari, a'ero po ti nde imoka'ëi nehë, ei ga Jesus'ga pe.

41 Iporia'i hete ga Jesus'ga pe. Nurã Jesus'ga jipoapyhoi opokoga ga rehe.

—Apota ji, ei ga ga pe. Eka'ë ga hugwi! ei ga a'ero jupe.

42 Kotihĩ gajagwa ika'embavi ga hugwi.

43-44 Igwete Jesus'ga eahyi ga pe:

—Ehendu tuhë ti nhinhi'iga, ei ga. Tere-mombe'uuhui ti ġa pe ndejagwa moka'ëagwera. Heregwovo kiro ejipiuka mbatera kwava'ëhara'ga pe, ei Jesus'ga ga pe. Moisésva'ea e'i po rimba'e: “Ika'ërame pe hugwi ti pemondo mbatepyryva ikwava'ëhara'ga pe tokwava'ë ti ga Tupana'ga pe a'ero nehë,” ei ahe, ei Jesus'ga ga pe. Enhi'ipo'ru ti ahe a'ero. Emondo ti mbatera ikwava'ëhara'ga pe tokwaha pa ti ġa ndejagwa moka'ëagwera, ei ga. Heregwovo kiro a'ero, ei Jesus'ga ga pe.

45 Ohorame ga imombe'umbe'ui reki ojipe'ğa pe Jesus'ga omoka'ë jijagwa ji hugwi javo. Nurã Jesus'ga ndohoa'javi cidades pe ġandovaki. Ongae'yi me ga hoi okovo a'ero

tonhimonono'ono'oğyme ġa ji rehe javo. Emo ġa ohooho reki pevo ga pyri ocidades hugwi nhaporemoo.

2

Jesus'ga omopo'ã nomyiva'ea
(Mateus 9.1-8; Lucas 5.17-26)

¹ Aerē Jesus'ga jivyra'javi cidade de Cafarnaum me.

—Jesus'ga ko pevo u onga pe, ei ġa ga mombe'gwovo.

² Igwete ġa jatykai onhimongyavo ga pyri. Tegwete reki ġandupava onga pype. Tegwete ġanduva jurukwara pyri no. A'ereki ġa he'yjuhu hete ua ga pyri. Igwete Jesus'ga imombe'umbe'ui Tupana'ga nhi'iġa ġa pe.

³ Igwete ġa nomyive'ga reruri ga pyri novia. Quatro ko ġa ojopokopokoga ga rehe ga rerua.

⁴ Tegwete reki garerohohava Jesus'ga ypyvo he'yjuhuve'ga mbytera rupi. Nurã ġa ga reruri ga rerojiupia onga arimo iperehuva'ea arimo ipe'ape'avō tujuga apopyra Jesus'ga rehei katu. Ikwara rupi ġa ga mbojyvi ga mbuhua Jesus'ga pyri a'ero gakupeupava reheve.

⁵ Hepiagame ġajikoga ojihe Jesus'ga ei nomyive'ga pe:

—Amombo ji nderekote'varuhua nde hugwi.

⁶ Gwino ġa neni upa judeus'ga mbo'ehara'ga – kiroki ġa ombo'embo'e ġa Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe. Jesus'ga nhi'iġa renduvame ġa ei oyvyteri pe:

⁷ “Maranuhũrame ga euhui poa?” ei ġa. “On-himongouhu ga Tupana'ga'java'ero. A'ereki Tupana'ga jate omombo aherekote'varuhua,” ei ġa oyvyteri pe.

⁸ Kotihĩ Jesus'ga ikwahavi oyvyteri pe ġandeaporoġita. Igwete ga ei ġa pe:

—Maranuhũrame pe ndeaporoġitate'varuhuro pejjupa? ei ga ġa pe.

⁹ A'e ko ji ga pe ko: “Amombo ji nderekote'varuhua nde hugwi.” Emo pe ndapehepiagi aherekote'varuhua mombora. A'ero pe ndaperoviari jipopoakara, ei ga ġa pe. Po ji ei ga pe: “Epo'ã, epyhy ejikupeupava herogwovo”, a'ero po ti pe ga repiagi herohorame nehẽ. A'ero po ti pe jipopoakara heroviari nehẽ, ei ga ġa pe.

¹⁰ Tupana'ga ji mbuhuruka yvya koty, ei Jesus'ga. Gaha omomboruka ji ve aherekote'varuhua ahe hugwi, ei ga ġa pe. Amopo'ã ti ji nomyive'ga kiro a'ero nehẽ tapekwaha ti jipopoakara nehẽ. A'ero po ti pe ei nehẽ: “Tupana'ga ombuhuruka tuhẽ Jesus'ga avo yvya koty,” ei ga. Nurã ji ei kiro ga pe, ei ga.

¹¹ —Nde ve ji ei, ei Jesus'ga nomyive'ga pe. Epo'ã. Epyhy ekupeupava herogwovo enhonga pe, ei Jesus'ga ga pe.

¹² Gandovaki ga po'aġatui a'ero ipyhyga okupeupava herokwava. Ga repiagame ġa nhi-momby'apavi. Igwete ġa ei:

—Pyrý hete ko Tupana'ga. Pyrý hete ko ga. Ymyagwera jate ko nhande ndihepiagangavi nanongara, ei ġa ojohupe.

*Jesus'ga omongo Leviva'ea ojiheva'ero
(Mateus 9.9-13; Lucas 5.27-32)*

¹³ Aerē Jesus'ga hoa'javi ypiahua rembeyvyri. A'ero he'yjuhuve'ga jatykai ogwovo ga pyri. Igwete ga ġa mbo'ei Tupana'ga nhi'iġa rehe.

¹⁴ Hehemo ga hoi. Igwete ga Levi'ga repiagi. Ga ko Alfeu'ga ra'ya'ga. Itambere'ia ryrua pype Levi'ga reni. A'ereki ga omono'ō itambere'ia ipyhyga pevove'ga hugwi tamondo ti governo pe javo. Igwete Jesus'ga ga repiagi javo ga pe.

—Herejo ji rupi nhiremimbo'eharamo, ei ga Levi'ga pe.

Igwete ga po'ami ogwovo Jesus'ga rupi garemimbo'eharamo.

¹⁵ Aerē Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ga nderohoi Levi'ga ronga pe. Igwete ġa i'ui he'yjuhuve'ga pavēi. A'ereki he'yjuhu ġa okovo Jesus'ga pyri jipi itambere'ia mono'ōhara'ga. Gahā oko ga pyri no – kiroki ġa pe ojipe'ġa e'i ite'varuhu ġa javo. A'ereki ġa nohendukatupavi Moisésva'ea remimbo'eagwera jipi.

¹⁶ Igwete Jesus'ga i'ui ġa pavēi. A'ero judeus'ga mbo'ehara'ga nduri no. Ga ko fariseus'ga. Ga e'i tihendu katu pa Moisésva'ea remimbo'eagwera javo novia. A'ero ġa nduri Jesus'ga ndepiaga ġa i'urame jara'ga pavēi. Nurā ġa ei Jesus'ga remimbo'ehara'ga pe:

—Maranuhūrame Jesus'ga jihe'aruhui itambere'ia mono'ōhara'ga ndehe okote'varuhuve'ga ndehe no i'gwovo ġa pavēi, ei ġa Jesus'ga remimbo'ehara'ga pe.

¹⁷ Henduvame ġanhi'iġa ojihe Jesus'ga ei javo ġa pe:

—Tamombe'u katu ti pe me a'ero jijihe'ara nanongara'ga ndehe, ei ga. Ji ko ahepohanohara'ga ja, ei ga. Kiroki ġa e'i ojive: “Nanhitetirūi ji” – ġahã ahepohanohara'ga ndopokogi ġa pohanog'e'yma. Kiroki ġa e'i ojive: “Nhitetirūa ji” – ġahã ahepohanohara'ga ġa pokogi ġa pohanoga. Na jitehe ji okote'varuhuve'ga pokogi jijihe'a ġa ndehe topohi ti ġa okote'varuhua hugwi javo, ei Jesus'ga ġa pe. A'ereki a'ea rehe ji ajo yvya koty tapoko ti ġa javo – kiroki ġa e'i ojive: “Ako te'varuhu ji. Marã po ti ji ve a'ero nehẽ?” ei ga. Ojipe'ga pyri rūi ji ajo javo – kiroki ġa e'i ojive: “Jipyry hete ji,” ei Jesus'ga.

*Ndo'ui ahe mbatera xanhi'ĩ Tupana'ga pe javo
(Mateus 9.14-17; Lucas 5.33-39)*

¹⁸ Aerẽ ojipe'ga nduri Jesus'ga pyri xa'e ti ga pe javo. A'ereki João Batistava'ea remimbo'ehara'ga, amoamome ġa ei ojohupe: “Ti'uyme ti mbatera xanhi'inhĩ Tupana'ga pe javo,” ei ġa. Fariseus'ga na jitehe amoamome ġa ei xanhi'ĩ Tupana'ga pe i'ue'yma javo. Igwete ojipe'ga nduri Jesus'ga pyri javo ga pe.

—Ndo'ui ko João Batista'ga remimbo'ehara'ga xanhi'ĩ Tupana'ga pe javo, ei ġa. Fariseus'ga nemimbo'ehara'ga na jitehe ndo'ui mbatera onhi'iga ga pe. Neremimbo'ehara'ga ki a'e te o'uo'u mbatera jipi, ei ġa. Maraname nanuhũ ġa ndekoi a'ero naerũ jara'ga atyvi? ei ġa Jesus'ga pe.

¹⁹ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Nhiremimbo'ehara'ga ko ġa javijitehe – kiroki ġa oko hẽarembirekoruama'ga pavẽi, ei ga. Gapavẽive'ga ko o'u tuhẽ mbatera

gworygworyvamo ga pavēi okovo ġwaramo, ei ga ġa pe. Nhiremimbo'ehara'ġa na jitehe a'ero.

²⁰ Ga ko o'u ji pavēi okovo ġwaramo, ei Jesus'ga ġa pe. Aerē po ti okote'varuhuve'ġa ji rerohoi ġa hugwi nehē. A'ea rupi po ti ġa ndo'ui mbatera nehē no ovy'are'yma ġwaramo, ei ga ġa pe.

²¹ Igwete Jesus'ga ei no:

—Tamombe'u ti pe me ojipea ojo'java'ea no. Po ahe oapokatua'ja pota tapy'ynhapirymyana, nomondo po ahe tapy'ynhapirapyahua ndotyryrygiva'ea itararagagwera rehe imboja, ei ga. Kia pyvō imbojaramo po jiky ymyahūva'ea hugwi ityryrygame. A'ero po ijovaja'rokatui, ei Jesus'ga ġa pe.

²² —Irūa tamombe'u pe me no, ei Jesus'ga. Vinho aporame ahe nonhaġi hyruymyana pype mbiara pirymyana pype tireko katu javo. A'ereki vinhopyahua ombotyjutyjui ovuvua, ei ga. Inhaġame mbiara pirymyana pype vinhopyahua vuvuvu-vuri a'ero imombuga ipira otururupava jugwi. Onhimomby hete a'ero. Ombote'varuhu mbiara pira no, ei ga ġa pe. Ipiyahua pype reki ahe onha vinhopyahua a'ero, ei ga ġa pe.

Gwemimbo'ea pe Jesus'ga ei a'ea. A'ereki garemimombe'ua ndojihe'ari ġanamonhava'ea remimombe'uagwera rehe.

*Nahanahã ti ġa toko sábadu rupi, ei Jesus'ga
(Mateus 12.1-8; Lucas 6.1-5)*

²³ Aerē judeus'ġa poravykye'yma rupi sábadu rupi Jesus'ġa hoi pea rupi ogwovo. Igwete ġa hoi kopytera rupi ogwovo. Ohorame

garemimbo'ehara'ġa ika'mbika'mbigi trigo i'gwovo.

²⁴ A'ero fariseus'ġa ei Jesus'ga pe:

—Ehepia ġa, ei ġa. Moisésva'ea e'i ikwatija nhande ve hako: “Sábado rupi nhande ndiaporavykyi hamo,” ei ahe, ei ġa. Maranuhūrame ġa trigo ika'mbika'mbigi sábado rupi naerū Moisésva'ea remimbo'eagwera rendukatue'yma naerū? ei ġa Jesus'ga pe.

²⁵⁻²⁶ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Tupana'ga rembikwatijarukara onhi'ĩ pe me novĩa Daviva'ea mombe'gwovo, ei ga. Ymyahū ko Daviva'ea hoi Tupana'ga ronga pype tenda pype hako. A'ea pype ikwava'ēhara'ġa ono pāo imondovo Tupana'ga pe jipi, ei ga. Ikwava'ēhara'ġa jate po o'u a'ea hamo. “Ojipe'ġa po to'uyme hamo,” e'i ikwatijara novĩa Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo, ei Jesus'ga. Igwete Daviva'ea hoi Tupana'ga ronga pype. Ahe ndogwerekoi mbatera ojive. Ahepavēiva'ea ndogwerekoi no. Nurā ty'ara ahe jukai, ei ga ġa pe. A'ero Abiatarva'ea ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhuaġwamava'ea ahe imondoi akoja Daviva'ea pe to'u ti ga javo. Igwete Daviva'ea i'ui hako imondovo onhipavēiva'ea pe hako, ei Jesus'ga ġa pe. Tupana'ga nde'i reki Daviva'ea pe hako: “Pe napehendukatui nhinhi'iġa i'gwovo.” Ga nde'iahyi ahe ve, ei Jesus'ga. Oro pe, ei ga, maranuhūrame pe euhui nhiremimbo'ehara'ġa pe naerū? ei ga fariseus'ġa pe.

²⁷ Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Tupana'ga nde'i hako: “Kiro po ti ji yvyakotyve'ġa apoi tokwaku ti ġa sábado javo.” A'ea ga

nde'i, ei Jesus'ga. Nahã ga ei reki hako: “Kiro po ti ji sábadó apói ġa pe tipokapa pi ti ġa javo,” ei ga ġa pe.

²⁸ Tupana'ga ji mbuhuruka yvya koty, ei ga. Nurã jihi a'e nahanahã ti ġa toko javo. Sábado pe vehevi ji ei no nahã ti ġa toko a'ea rupi javo, ei Jesus'ga ġa pe.

3

Iponhimamava'ea

(Mateus 12.9-14; Lucas 6.6-11)

¹ Aerẽ Jesus'ga hoajavi ġajatykahava pype. Pevo ga rekoi iponhimamave'ga.

² Igwete fariseus'ġa Jesus'ga repiahetei timbotegwete ga javo.

—Kiro sábadó, ei ġa ojohupe. Mara'ngu po ti ga gapoa mbokatua'java nehẽ kiro nhandeporavykye'yma rupi? ei ġa. Gapoa mbokatua'javame po ti nhande ei ga pe: “Nrehendukatui nde Moisésva'ea remimbo'eagwera,” xa'e ti ga pe, ei ġa ojohupe.

³ Igwete Jesus'ga ei iponhimamave'ga pe:

—Epo'ã ejoa ġapytera rupi.

⁴ Jara'ġa pe Jesus'ga ei:

—Pe'ji ti ji ve. Marã po nhande rekoi nhandeporavykye'yma rupi hamo? Gara Moisésva'ea ei nhandeporavykye'yma mombe'gwovo sábadó mombe'gwovo po rimba'e naerũ? ei ga. E'i po ahe naerũ: “Timbote'varuhu ti ojipe'ġa pe sábadó rupi hamo”? A'ea po ahe ei naerũ? Pe'ji katu ti ji ve a'ero, ei Jesus'ga ġa pe. “Timombyry ti ġa pe a'ea rupi hamo.” A'ea ahe ei po rimba'e? ei ga. Gara Moisésva'ea ei sábadó mombe'gwovo

naerũ? “Tijuka ti ġa a'ea rupi hamo.” A'ea po ahe ei naerũ? Pe'ji katu ti ji ve a'ero, ei ga ġa pe. “Timomanoukaryme ti ġa a'ea rupi hamo,” e po ahe? ei Jesus'ga ġa pe.

Igwete ġa nonhi'iġa'javi ga pe.

⁵ A'ero Jesus'ga ġa ndepiapavi onhi-monha'ngavo. Okoveveuhu ga ġa ndehe. A'ereki ġa noangarihu ojipe'ġa porogwetyge'yma. Igwete ga ei iponhimamave'ga pe:

—Epyho epoa.

A'ero ga jipoapyhokatui. A'ereki gapoa ikatua'ja ga Jesus'ga nhi'ġo'rurame.

⁶ Igwete ġa ěi fariseus'ġa. Kotihĩ ġa Herodes'gareheve'ġa monhi'inhi'iġi a'ero. Igwete ġa ei:

—Maranuhũ po ti nhande Jesus'ga jukaukaruhui nehẽ? ei ġa ojohupe.

Oho pa ahe Jesus'ga pyri

⁷ Igwete Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa nderohoi ypiahua rembe'yi pe. He'yjuhu hete ġa ua ga pyri ojigwyrá hugwi. Galilėia hugwi ġa ndupavi Judėia hugwi no Idumėia hugwi no.

⁸ Cidade de Jerusalėm hugwi ġa nduri no. Rio Jordão kikuty aherovaja hugwi ġa nduri Jesus'ga pyri no. Cidadepyrive'ġa uhu pa no Tiropy-rive'ġa Sidompyrive'ġa. A'ereki ġa ġwendu ġa imombe'urame Jesus'ga rembiapoa ahemonhi-momby'ava'ea. A'ero ġa ndupavi ga pyri onhi-mongyavo.

⁹⁻¹⁰ Igwete ga imombimombigi karugwara he'yjuhuve'ġa hugwi. Nurã itetirũave'ġa Jesus'ga

mbotymbotyvahivi tomombi ti ga ji hugwi javo. Nurã Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

–Peru ti yhara ji ve. Ta'a ti ipype ġa hugwi tanhimbotymbotyvahyyme ti ġa onhimongyavo, ei ga ġa pe.

¹¹ Igwete ġa nduri jipi – kiroki ġa anhaġa opo-
jyka ġa. Jesus'ga repiagame ġa nenyppy'andurugi
ga pyri o'eahyavo nde ko Tupana'ga ra'yramo
javo.

¹² A'ero ga nhi'iġahyi ġa pe tanhimombe'uyme ti
ġa javo.

*Jesus'ga omo'emo'ẽ dozeva'ea onhimoirũharamo
(Mateus 10.1-4; Lucas 6.12-16)*

¹³ Aerẽ Jesus'ga jiupiri vytyruhua rupi
ogwovo. Igwete ga ġa mbuhurukari ojipyri
ġwemimbotarimo.

¹⁴ Doze ko ġa, ga ġa mo'emo'ẽi ojiheva'ero. (Nhi-
moirũhara ei ga ġa pe.) A'ero ga ei ġa pe:

–Topomondo ti imombe'gwouvouka nhinhi'iġa
ojipe'ġa pe nehẽ.

¹⁵ Tambojipe'auka ti ji pe me anhaġa
Diabo'gapyriva'ea ġa hugwi nehẽ, ei ga ġa pe.

¹⁶⁻¹⁹ Dozeve'ġa ko: Simão'ga, Tiagova'ea,
aheirũ'ga João'ga, André'ga, Filipe'ga,
Bartolomeu'ga, Mateus'ga, Tomé'ga, Tiago'ga
– kiroki ga Alfeu'ga ra'yra'ga – Tadeu'ga,
Simão Zelote'ga, Judas Iscariotes'ga – ga ko
aerẽ omondouka Jesus'ga ga'arõe'ỹve'ġa po
pe ga pyhygauka. Gahã Jesus'ga omo'emo'ẽ
ġwemimbo'eharamo dozeve'ġa. Ojipea Jesus'ga
ono Simão'ga rehe. Pedro Jesus'ga ono ga rehe.
Tiagova'ea ko Zebedeu'ga ra'yrava'ea João'ga

pavēi. Ojipea Jesus'ga ono ġa ndehe ġanderaramo Boanerges. Boanerges pe nhande ei: Ga ko tupanaraġa ja.

*Belzebu'ga opojyka Jesus'ga, e'i tehe ahe
(Mateus 12.22-32; Lucas 11.14-23; 12.10)*

²⁰ Igwete Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa nderohoi onga pe. Kiro he'yjuhuve'ġa jatykai ġa pyri a'ero. Ndo'uukari ġa mbatera Jesus'ga pe u'ua ġa pyri.

²¹ Ikwahavame Jesus'ga re'yja'ġa hoi ga pyri. Igwete ġa ei:

—Tipyhy ti Jesus'ga rerogwovo ġa hugwi. A'ereki ga'akaġa mbipehu kiro ovuhu, e'i tehe ġa Jesus'ga pe.

²² Igwete judeus'ġa mbo'ehara'ġa ei – kiroki ġa u Jerusalém hugwi – igwete ġa ei ojohupe:

—Belzebu'ga opojyka Jesus'ga ojive, e'i tehe ġa. Nurā Jesus'ga ombojipe'auka anhaġa ġa hugwi, ei ġa. A'ereki Belzebu'ga anhaġa ruvihavuhuro. A'ero ga anhaġa mbojipe'aukari Jesus'ga pe, e'i tehe ġa ojohupe.

Satanás'ga pe ġa ei Belzebu'ga. Diabo'ga ei ġa ga pe no.

²³ A'ero Jesus'ga ġa mbuhurukari ojipyri judeus'ġa mbo'ehara'ġa. Igwete ga imombe'umbe'ui ojo'java'ea ġa pe.

—Mbipehu reki pendeaporoġita, ei ga ġa pe. Satanás'ga ndajipojykai tuhē jihi. Satanás'ga ġa pojykarame ojive nombojipe'aukari ġa pe ojipyri'ea. A'ereki ga nombojogwayvayvari reki ojiheve'ġa, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁴ Tamombe'u ti ojo'java'ea pe me a'ero, ei ga. Po ġagwyripeve'ġa ojogwayvayva hete, a'ero po ġa nhombojipe'apavi ojohugwi.

25 Po ongapypeve'ga ojogwayvayva, a'ero po ġa nhombojipe'apavi ojohugwi no.

26 Po Satanás'ga ojipyriva'ea mbojogwayvayva hamo, a'ero po gapyriva'ea nhombojipe'apavi ojohugwi, ei ga. A'ero po Satanás'ga ndogw-erekoa'javi ojiheve'ġa. Ndokoa'javi po ga huvi-havamo a'ero, ei Jesus'ga ġa pe. Na rŭi reki Satanás'ga rekoi, a'e ji, ei ga. Ga nombojogwayvayvari ojipyriva'ea. Ga rŭi reki ombojipe'auka ji ve anhaġa ojipe'ġa hugwi a'ero, ei ga ġa pe.

27 Igwete Jesus'ga ei no:

—Ojipe'ġa ndoki ipopoakave'ga rongu pype gambatera rerogwovo ga hugwi. Gahoheve'ga jate oki ipype opopoakahetero ġwaramo. Igwete ga ga kwana'ēi gambatera ipe'avo herogwovo ga hugwi, ei ga ġa pe.

Nahã Jesus'ga ei ġa pe jihi ko Satanás'ga hohe gapyriva'ea mbojipe'avo javo.

28-30 Igwete ga ei ġa pe:

—“Anhaġa opojyka ga ojive,” pe'euhu tehe pe ji ve, ei ga javo ġa pe. Nurã ti ji ei pe me imombe'ukatuavo: Tupana'ga po ti omombo pa ahe hugwi aherekote'varuhuparavuhua. Ombotegwetea vehevi po ti Tupana'ga omombo pa ahe hugwi, ei ga. Emo gwa'uva mbotegwetea po ti Tupana'ga nomombori tuhē ahe hugwi. A'ea ndojihyva'javi ahe hugwi avuirama, ei ga ġa pe.

Jesus'ga re'yjava'ea

(Mateus 12.46-50; Lucas 8.19-21)

31-32 Kiro ġa vahemi a'ero Jesus'ga yhēa gareki'yra'ġa pavēi. Okari pe ġa pytai o'ama. A'ereki he'yjuhuve'ġa u ga pyri oapyapyga. Igwete

Jesus'ga re'yja'ġa imondoi onhi'iġa ga pe tuhu ti ga ore pyri javo. A'ero ġa imombe'ui ga pe:

—Jesus, okari pe ġa ndekoi neyhēa neirū'ġa pavēi. “Tuhu ga ore pyri,” ei ġa nde ve, ei ġa ga pe.

³³ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Marāve'ġa pe ji ei naerū nhy'ġa nhyirū'ġa?

³⁴ Gweroapyve'ġa ndepiagame ga ei ġa pe a'ero:

—Agwa reki ġa nhy'ġa nhyirū'ġa, ei ga.

³⁵ Kiroki ġa oko Tupana'ga remimbotari-mova'ea rehe – ġa pe ji ei nhyirū'ġa nhyrendyra'ġa. Nhy'ġa a'e ji ġa pe, ei Jesus'ga ġa pe.

4

Ha'yinha mohāihara'ga

(Mateus 13.1-9; Lucas 8.4-8)

¹ Aerē Jesus'ga ġa mbo'ea'javi ypiahua rembe'yi pe. He'yjuhu ġa ojatykavo ga pyri yembe'yi pe onhimongyavo. Nurā ga avi yhara pype oina imoanha'ndiavouka tohendu pa ti ġa nhinhi'iġa javo.

² Igwete ga ġa mbo'ea'javi imombe'gwombe'gwovo ojo'java'ea ġa pe.

³ —Pehendu ti, ei ga. Imohāihara'ga gweroho ha'yinha ko pe imohaina ityma, ei ga.

⁴ Imohāirame mokonhete indurugi pea rembeyvyrā rupi. Igwete gwyrā'ia ruri imokokona jupava, ei ga imombe'gwovo ġa pe.

⁵ —Jara onduru yja rehe, ei ga. Xunhi reki yja ita arimo. Kotihī henhunhamo a'ero novīa. A'ereki nianami yja.

⁶ Emo kwarahyahivame ombokai imonhymbava hohova. Garemity'mbia ipavi a'ero onhimomiranama'jave'yama. A'ereki hapoa ndokihetei yvya pype, ei ga imombe'gwovo.

⁷ –Jara onduru nhungwava ra'ynha pyteri pe hatĩava'ea ra'ynha pyteri pe. Igwete ga'apoa ha'ynha henhunhamo nhungwava ra'ynha pavēi. Igwete nhungwava nhambyguhui garemityama herekovo imonhimomboakare'yama. Igwete ndi'ai upa, ei ga ġa pe.

⁸ –Jara reki onduru vykatua rehe. A'ea henhunhamo onhimomboaka gworyvamo. O'arame he'ye'yi ha'ynha trinta ahara pype. Jara pype koji'i tehe ha'ynha sessenta. Jara pype ha'ynha he'yjuhuro cem ipype, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

⁹ Peapyakwa pe. Pehendu katu ti ji'ea a'ero, ei ga ġa pe.

Jesus'ga omombe'u morogita

(Mateus 13.10-23; Lucas 8.9-15)

¹⁰ Garenduhara'ġa horame ga hugwi gapavēive'ġa nhi'iġi ga pe dozeve'ġa pavēi. Igwete ġa ei ga pe:

–Gara pe nde ei poro morogita mombe'gwovo ore ve? ei ġa. A'ereki ore ndorokwahavi a'ea, ei ġa ga pe.

¹¹ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

–Amombe'u katu ji kiro pe me. A'ereki Tupana'ga opota penembikwahava, ei Jesus'ga ġa pe. Okwahavuka ga pe me onhimiva'ea nahā po ti ji rekoi ojiheve'ġa nduvihavamo nehē javo, ei ga ġa pe. Pe me jate ga okwahavuka nanongara. Ga ki a'e te – kiroki ġa ndokoi gareheva'ero – ġa pe

ji amombe'u ojo'java'ea ikwahavukare'yma ġa pe, ei ga ġa pe.

¹² Ojo'java'ea ji amombe'u ġa pe a'ero
 “tonhimombaragwahavyme ti ġa hepiepiagame.
 Tokwahavyme ti ġa henduenduvame.
 A'ereki ġa ndogwerojjiypotari gweaporoġita.
 Nomomborukapotari ġa Tupana'ga pe
 okote'varuhua”, ei ga ġa pe.

¹³ Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:
 –Ndapekwahavi pe ji imombe'urame pe me
 garemitymagwera? Marã po ti pe ikwahapavi
 ojo'java'ea naerũ? ei ga.

¹⁴ Tamombe'u katu ti kiro itymagwera pe me
 a'ero, ei Jesus'ga ġa pe.

–Kiroki ga omombe'u Tupana'ga – ga ko
 ha'ynha mohãihara'ga ja, ei ga.

¹⁵ Mokonhete'i ha'ynha onduru pehea
 rembeyvyri. Igwete gwyrã'ia imokokombavi
 ha'ynha imohãirame, ei ga. Na jitehe
 ojipe'ġa henduvame Tupana'ga mombe'ua
 Satanãs'ga imoka'nhyrbavi a'ea ġa hugwi, ei
 ga imombe'gwovo ġa pe.

¹⁶ –Jara ha'ynha onduru yja rehe ita arimo.
 Nurã ġwenhunhame kotihĩ nonhimomiranami,
 ei ga. Na jitehe ojipe'ġa henduvi Tupana'ga
 mombe'ua kotihĩ gworygworyvamo hehe novã.

¹⁷ Gwendu katu na'ẽ ġa gamombe'ua novã.
 Aerẽ ojipe'ġa imbohahyukari ġa pe ġa ndekoro
 ġwaramo Tupana'ga mombe'ua rupi, ei ga.
 Hahyrame ġa pe ġa nonhimomiranama'javi
 a'ero kotihĩ opohia Tupana'ga mombe'ua hugwi.
 A'ereki gamombe'ua ndokikatui ġayvyteri pe, ei
 Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

18 –Jara onduru nhungwava ra'ynha pyteri pe hatĩava'ea ra'ynha pyteri pe – a'ea oambyguhu garemityma imonhimomboakare'yma, ei ga. Na jitehe ojipe'ga henduna'ei Tupana'ga mombe'ua novĩa.

19 Aerẽ ġapy'a rekotehei. A'ereki ġa nhaġataruhu ojihe marã po ti ji ve nehẽ javo, ei ga. Igwete ġa nhimoandyandyi itambere'ia potaruhuavo a'ea po ti ji mbohoryhetei nehẽ javo tehe. Igwete ġa ipotaparavuhui mbatera, ei ga. Hatĩava'ea oamby imohãihara'ga remityma. A'ero ndi'ai, ei ga. Na jitehe ġanemimbotaruhua nohenduva'javukari ġa pe Tupana'ga mombe'ua. A'ero ġa ndokoi gamombe'ua rupi okokatue'yma ojipe'ga pe japoe'yma pyryva'ea, ei ga imombe'gwovo ġa pe.

20 –Jara onduru vvykatua rehe ġwenhukaturu gworygworyvamo, ei ga. Na jitehe jara'ga henduvi Tupana'ga mombe'ua herovia tuhẽ okokat-uavo, ei ga. Jara'ga oapo hete pyryva'ea a'ero. Jara'ga koji'i ġa oapo pyryva'ea. Jara'ga koji'iete'i ġa oapoapo pyryheteva'ea jipi okokatuavo, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

A lamparina
(Lucas 8.16-18)

21 Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

–Herurame lamparina oki pe po ahe ndohovapygi hyrua pyvõ. Ahe nomondoĩ onhinongava gwyri pe cama gwyri pe. Ahe gweru imondovo pyte'mbia rehe imohina tamomytu'emba nhande ve javo, ei ga.

²² Na jitehe Tupana'ga ġwenotĩ na'ẽ ġwemimbo'eagwera tamomytu'emba ti ġa'akaġi pe aerẽ nehẽ jawo, ei ga.

²³ Peapyakwa pe. Pehendu katu ti ji'ea a'ero, ei ga ġa pe.

²⁴ Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Henduvame nhinhi'iġa pehendu katu ti a'ero, ei ga. Po ti xunhi pe henduvi nhinhi'iġa, a'ero po ti xunhi pe ikwahavi nehẽ. Po ti pe hendukatui nehẽ, a'ero po ti pe ikwahahetei nehẽ. Koji'i po ti Tupana'ga pe mbo'ea'javi a'ero nehẽ no, ei ga.

²⁵ Po ti pe ikwahavi nhinhi'iġa rendukatuavo nehẽ, a'ero po ti pe ikwahahetei nehẽ, ei ga. Po ti xunhi pe ikwahavi nhinhi'iġa hendupotare'yma, a'ea vehevi po ti Tupana'ga imoka'nhybavukari pe me nehẽ, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

Ha'ynha henhui onhimomboaka

²⁶ Igwete Jesus'ga ei no:

—Ojipea tamombe'u pe me ojo'java'ea tapekwaha hete ti Tupana'gareheve'ġa jikoheteagwama ga rehe. A'ereki Tupana'ga hete ġa mbojikojikogukari ojihe jipi ġanduvihavamo. Na ja a'ero, ei ga. Ha'ynha mohãihara'ga omohã ha'ynha yvyvo.

²⁷ He'yi ga kiri henhunhame ogwovo hepi-aga. Igwete garemityma nhimomboakari. “Marã po nhiremityma renhunhamo onhimomboaka a'ero?” ei ga jupe ikwahave'yma, ei ga.

²⁸ A'ereki a'ea tehe henhui ohema yvya hugwi. Aerẽ nhimomboakari oharamo. Aerẽ itiniġi, ei Jesus'ga.

29 A'ero ga ġa mondoukari imondohondo-hogauka haimbeva'ea pyvõ foice pyvõ. A'ereki oho japiavo imondohokava, ei Jesus'ga ġa pe imombe'gwovo.

Mostarda ra'ynha

(Mateus 13.31-32, 35; Lucas 13.18-19)

30 Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Marāva'ea ti ji imombe'ui kiro pe me ojo'java'ea tapekwaha ti Tupana'gareheve'ġa nde'yjuhuaġwama? ei ga. A'ereki jypy ġa ndahe'yi. Aerē reki ġa nde'yjuhuro – kiroki ġa e'i: “Tupana'ga ko nhanderuvihavamo”, ei Jesus'ga ġa pe. Na ja a'ero, ei ga.

31 Otỹ ga mostarda ra'ynha, ei ga. Xunhiete'i ko nanongara ra'ynha jara gwyre'i pa.

32 Itymirē reki onhimomboaka hete huvihavuhuro oji'java'ea hohe pa, ei ga. Huvihavuhu hakā oja'oja'oga. Nurā gwyrā'ia turi japovo gwaityga hakā rehe upa i'aġi pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

33 Nanongara ga imombe'umbe'ui he'yjuhuve'ġa pe ojo'java'ea mombe'gwovo. Ga ikwahavame koji'i ga imombe'ui ġa pe a'ero.

34 Ojo'java'ea jate ga omombe'umbe'u he'yjuhuve'ġa pe ġa mbo'erame Tupana'ga nhi'iġa rehe. Emo ġandovakie'ỹ ga imombe'ukatupavi ġwemimbo'ehara'ġa pe tokwaha tuhē ġa javo.

Jesus'ga omombi vyvruhua

(Mateus 8.23-27; Lucas 8.22-25)

35 Ka'arugame Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Xaho ti aherovai.

³⁶ Igwete ġa hoi he'yjuhuve'ġa hugwi. Jesus'ga oapy oina yhara pype. Igwete ġa ga rerohei ypi-ahua aherovai. Ojipe'ġa oho oyhara pype ġa ndupi no.

³⁷ Ga horame turi yvyruhua. Yvyturanuhña ombo'ambo'a typepemuhña yhara pype. Kiro ty-nahē ġwerĩ yhara a'ero.

³⁸ Jesus'ga oki reki yhara revira rehe oakaġa noġa aheakaġa jikokava rehe. Igwete ġa ga moma'ēi javo ga pe.

—Jesus, kiro nhande hoi ypy pe, ei ġa. Nane'aġataruhui nde nhandepapava rehe naerũ? ei ġa ga pe.

³⁹ Igwete ga ma'ēi onhi'iġahyavo yvytua pe. Igwete ga ei ypiahua pe:

—Epi! ei ga. Tanetymyi ti.

A'ero ipigi yvytua. Notymynha'javi.

⁴⁰ Igwete Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Maraname pe kyhyjiuhui? ei ga. Ndapejikogi ve tuhē pe ji rehe naerũ? ei ga ġa pe.

⁴¹ Igwete ġa nhimomby'ahetei a'ero javo ojo-hupe:

—Marã te ga rekoi naerũ? Yvytua vehevi re po ġwendu katu ganhi'iġa ypiahua pavēi, ei ġa javo ojohupe.

5

Jesus'ga ombojipe'a anhaġa ahe hugwi

(Mateus 8.28-34; Lucas 8.26-39)

¹ Igwete Jesus'ġa vahemi ypiahua aherovai Gerasapeve'ġa gwyri pe.

² Jesus'ġa ērame ga ruri – kiroki ga anhaġa opo-
jyka ga ojive.

3-4 Itaruvihavuhua kwaruhua pyteri pe ga u jipi aheryvya pyteri pe. Okwaokwa ġa ga itanhuramuhūa pyvō novīa. Igwete ga imondohondohogi opoa hugwi opya hugwi ikaikavo. Nurā ġa ndokwara'javi ga a'ero itanhuramuhūa pyvō. Ndipopoakari ġa ga monhyromo.

⁵ Arimo ypytunimo na jitehe ga rahērahemamo jipi aheryvy pe vytyruhua rehe. Ojikytykyti ga ita pyvō herokwarokwavame ojihe. A'ereki anhaġa opojoyka ga ojive.

⁶ Jesus'ga repiagame irupe kiro ga ruri onhana itaruvihavuhua kwaruhua pytera hugwi ga rovatiamo. Igwete ga renypy'andurugi Jesus'ga pyri nderuvihavuhu nde javo.

⁷⁻⁸ Igwete Jesus'ga ei anhaġa pe:

—Ejipe'a ga hugwi.

Igwete ga hapukajahivi.

—Tajivavykyi ti, Jesus, ei ga. Nde ko Tupana'ga ra'yramo huvihavuhu'ġahoheve'ga ra'yramo. Ere ti Tupana'ga renoina tahahyyme ti ji ve, ei ga ga pe.

⁹ —Gara nderera? ei Jesus'ga ga pe.

—He'yjuhu, ei ga. Poro ko jirera, ei ga.

A'ereki he'yjuhuva'ea anhaġa opojoyka ga.

¹⁰ Igwete i'ehetei Jesus'ga pe:

—Toremondoukari ti irupe avo hugwi, e'i ga pe.

¹¹ Pevo tuvi ojipe'ġa nenybava porcos i'gwovo vytyruhua pyri. He'yjuhu hete onhimongyavo.

¹² Igwete anhaġa ei Jesus'ga pe:

—Ore mondouka ti porcos pyri toropojoyka ti a'ea orojive, e'i anhaġa ga pe.

¹³ —Hepejigwovo a'ero, ei Jesus'ga jupe.

Igwete anhağa jipe'ai ġwembipojykahara'ga hugwi ogwoogwovo porcos ipojykavo. He'yjuhu ranuhũ porcos dois mil. Igwete anhağa opojykarame porcos inhainhani ogwovo ojyva yvyty'ramuhũa rupi opoa ypiahua pype otypyvypyvyga.

¹⁴ Igwete porcos repiakatuhara'ğa nhani ogwovo timombe'u javo. Igwete ġa imombe'umbe'ui porcos typyvygagwera cidadepeve'ğa pe cidadekotyive'ğa pe no. A'ero ġa nduğanduri torohepia katu javo.

¹⁵ Urame Jesus'ga pyri ġa akoja'ga repiagi anhağa rembipojykaagwera'ga. Ipikatu ga kiro oina. Gweaporogita katu reki ga a'ero no. Ga repiagame ġa kyhyji Jesus'ga popoakara hugwi.

¹⁶ Kiroki ġa gwepia tuhẽ anhağa mondoagwera – kiro ġa ei imombe'gwovo ġa pe:

–Jesus'ga ombojipe'a ga hugwi anhağa mondovouka porcos pyri a'ea pojykauka, ei ġa. Igwete porcos inhainhambavi ogwovo y pe otypyvypyvyga, ei ġa imombe'gwovo ġa pe.

¹⁷ Igwete ġa epavi Jesus'ga pe:

–Heregwovo oregwyras hugwi! ei ġa javo ga pe.

¹⁸ Jesus'ga avame yhara pype kiro anhağa rembipojykaagwera'ga ehetei ga pe:

–Kiro ji hoi nde rupi nde rerekovo.

¹⁹ –Ndrogwerohoi ji ji rupi, ei Jesus'ga ga pe. Heregwovo enhonga pe. Ere ti eje'yja'ğa pe: “Tupana'ga pyry hete ji ve,” ere ti ġa pe. “Nahanahã ga imombyryvi ji ve ji porogwetyga,” ere ti imombe'gwovo ġa pe, ei Jesus'ga ga pe.

²⁰ Igwete ga hoi Dez Cidades pe imombe'gwombe'gwovo ġa pe.

—Jesus'ga pyry hete ji ve, ei ga ġa pe. Ombojipe'a ga anhaġa mon dovouka ji hugwi. Nahã ga imombyryvi ji ve, ei ga ġa pe.

Igwete ġa nhimomby'apavi ganhi'iġa renduva.

Jairova'ea ra'yrava'ea

(Mateus 9.18-19; Lucas 8.40-42)

²¹ Igwete Jesus'ġa hero'yahava'javi yhara herojivya. Ypiahua rembe'yi pe ga rekoi. Igwete he'yjuhuve'ġa jatykai ga pyri.

²² Igwete ga ruri Jairo'ga. Ga ko huvihavamo oko judeus'ġa jatykahava pype. Jesus'ga repiagame ga ruri ġwenypy'anduruga ga pyri jihoheva'ero ji poko javo ga pe.

²³ —Omano ġwerĩ jira'yrahẽa, ei ga Jesus'ga pe. Herejo ji rupi epokoga hẽa rehe tomanoyme ti hẽa, ei Jairo'ga ga pe.

²⁴ Igwete Jesus'ga hoi ga rupi. He'yjuhuve'ġa oho Jesus'ga rupi no ga mbotymbotyvahiva.

Gwypova'ea opoko Jesus'ga pira rehe

(Mateus 9.20-22; Lucas 8.43-48)

²⁵ Ga horame kiro ojipehẽa hoi Jesus'ga reviri opokoga gapira rehe topi ti nhitetirũa ji hugwi javo. A'ereki hẽa gwyporo. He'yjuhu doze kwara hẽatetirũa rehe.

²⁶ He'yjuhu hẽapohanohara'ġa novĩa. Igwete hẽa pohanogame hahyhetero hẽa pe. Omondo pa hẽa oitambere'ia ġa pe novĩa. Emo ndopigi hẽa hugwi. Igwaigwavete hẽa tetirũahetero.

²⁷⁻²⁸ Igwete ġa Jesus'ga mombe'urame hẽa ei oyvyteri pe: “Po ti ji pokogi gapira rehe vehevi nehẽ, a'ero po ti ipigi ji hugwi nehẽ,” ei hẽa oyvyteri pe javo. Kiro hẽa hoi Jesus'ga reviri a'ero

he'yjuhuve'ġa pytera rupi opokoga Jesus'ga pira rehe.

²⁹ Kotihĩ hēa ndagwypora'javi. A'ea hēa ikwahavi ovyteri pe.

³⁰ Igwete Jesus'ga pyryrymi he'yjuhuve'ġa koty javo ġa pe. A'ereki ga okwahavipe opopoakara hoa ġa ndehe.

—Ma'ġa opoko jipira rehe ra'e? ei ga ġa pe.

³¹ Igwete garemimbo'ehara'ġa ei ga pe:

—Avi nde erehepia pa ġa enhimbotymboty-vahiva, ei ġa. Maraname nde euhui naerũ: “Ma'ġa opoko ji rehe ra'e?” ei ġa ga pe.

³² Emo Jesus'ga oharekoreko ġa ndehe tahepia tuhē javo.

³³ Hēa okwaha Jesus'ga rembiapoa ojive. A'ero hēa ruri okyhyjiavo ohyhyipava. Ojovapyvo hēa rekoġi Jesus'ga pyri onhimombe'upava ga pe.

³⁴ Igwete ga ei hēa pe:

—Kui'i, nde erejiko ji rehe. Nurã ipigi nde hugwi, ei ga. Enoġatu ti epy'a egwovo, ei ga. Momina tuhē nde hugwi netetirũa, ei ga hēa pe.

*Jesus'ga ombogwera Jairova'ea ra'yrava'ea
(Mateus 9.23-26; Lucas 8.49-56)*

³⁵ Jesus'ga nhi'iġame kiro ġa nduri Jairo'ga rongapypeve'ġa. Igwete ġa ei Jairo'ga pe:

—Omano jipe ndera'yrava'ea, ei ġa imombe'gwovo ga pe. Tererura'javi ahembo'ehara'ga a'ero, ei ġa Jairo'ga pe.

³⁶ Jesus'ga ombogwavete reki ġanhi'iġa. Igwete ga ei Jairo'ga pe:

—Teremomyi ti epy'a. Ejiko hete ji rehe, ei Jesus'ga ga pe.

³⁷ Igwete Jesus'ga ġa nderohoi ojupi Pedro'ga João'ga no Tiagova'ea no – kiroki ahe João'ga reki'yramo. Jara'ġa ga nomondoukari ojupi.

³⁸ Igwete ga Pedro'ġa nderohoi ġa nderovahema Jairo'ga rongga pe. A'ero Jesus'ga henduvi ġajehe'oranuhã. A'ereki hahyahi ġajehe'oa hãamanoa rehe.

³⁹ Igwete ga hoi onga pe javo ġa pe.

–Maranuhũrame pe nanuhũ pejehe'gwoe'gwovo pejjupa? ei Jesus'ga ġa pe. Tayrihãa nomanoi. Hãa oki reki upa, ei ga ġa pe.

A'ereki ga okwaha hãambogweravaġwama.

⁴⁰ Igwete ġa ga jai omano tuhã ahe javo. A'ero ga ġa mo'emo'embavi onga hugwi. Igwete ga ġa nderohoi okipe tayrihãa ruva'ga hãayhãa no. Pedro'ġa ga gweroho hãanongava pype no.

⁴¹ Igwete ga hãa popyhygi javo hãa pe.

–Talitá cumi! ei ga. (A'ea ko: “Kui'i, epo'ã!”)

⁴² Kotihĩ hãa po'ami a'ero okovo. Doze kwara hãa rehe. Igwete ġa nhimomby'ahetei hãa repiaga.

⁴³ Igwete Jesus'ga ehetei ġa pe:

–Tapemombe'ui ti nhiremimbogweravahãa, ei ga. Pemondo ti kiro mbatera hãa pe to'u hãa, ei ga ġa pe.

6

Nazaré pe ahe ndojikogi Jesus'ga rehe (Mateus 13.53-58; Lucas 4.16-30)

¹ Aerẽ Jesus'ga hoi pea hugwi ġwemimbo'ehara'ġa pavẽi. Igwete ġa hoi cidade de Nazaré pe – perope Jesus'ga onhimomboaka.

² Judeus'ġa poravykye'yma rupi sábadu rupi ga hoi ġajatykahava pype pevove'ġa mbo'eavo Tupana'ga nhi'iġa rehe. Igwete ġa nhimomby'ai ganhi'iġa renduva onhimongyavo. A'ero ġa ei ojohupe:

—Marã akoja'ga ikwahavuhui nanongara naerũ? ei ġa. Ma'ġa ombo'e ga? A'ereki ahemonhimomby'ava'ea ga oapoapouhu, ei ġa ojohupe.

³ Ga ko onga apohara'ga rũi naerũ Mariahẽa ra'ya'ga? ei ġa. Tikwaha tuhẽ nhande gareki'ya'ġa Tiago'ga José'ga no Judas'ga Simão'ga. Garendyra'ġa ko oko avo nhande pyri no, ei ġa ojohupe.

Igwete ġa nhimonha'ngai okoe'yma ga rehe ti-henduva'javyme ga javo.

⁴ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Ojipe'ġa gwyriveve'ġa omondo gweaporoġita imohina Tupana'ga nhi'iġa mombe'uhara'ga rehe, ei ga. Gagwyriveve'ġa jate nomondoi imohina ga rehe. Gare'yja'ġa nomondoi imohina ga rehe no. Garongapypeve'ġa nomondoi imohina ga rehe no, ei ga ġa pe.

⁵ Igwete Jesus'ga ndoapoi gwerevi ahemonhimomby'ava'ea pevo. A'ereki ġa ndojikogi ga rehe. Mokonheteve'ġa ndehe jate ga pokogi imombiga ġatetirũa ġa hugwi.

⁶ Igwete ga nhimomby'ai ġa jikoge'yma ġwaramo ojihe.

*Jesus'ga remimbo'eharava'ea omombe'u
Tupana'ga nhi'iġa
(Mateus 10.5-15; Lucas 9.1-6)*

Igwete Jesus'ġa imbojoapiapi ogwovo cidades pe pevove'ġa mbo'eavo.

⁷ Igwete ga ġwemimbo'ehara'ġa mbuhurukari ojipyri dozeve'ġa. Igwete ga ei ġa pe:

—Topomondomondo ti kiro ojipe'ġa cidades pe, ei ga. Mokomokōi ti pejogweroho imombe'gwovo Tupana'ga nhi'iġa ġa pe. Ape'akwahavuka ti ji pe me anhaġa ġa hugwi nehē, ei ga ġa pe.

⁸ Pepojate ti toho kiro pea rupi. Taperohoi ti pāo itambere'ia reheve, ei ga. Taperohoi ti sacola no. Pejijihokava jate ti peroho, ei ga ġa pe.

⁹ Pemongi ti sandálias. Taperohoi ti ojipea tapy'ynhapira, ei ga ġa pe.

¹⁰ Igwete ga ei no:

—Pe vahemame cidade pe po ti ojipe'ga ei pe me nehē: “Hepejijo pejipytavo nhironga pe,” e po ti ga pe me nehē. Pejogweroho ti ga pyri pejijupa a'ero, ei Jesus'ga ġa pe. Tapejijyjijyi ti ojipe'ġa nonga pe, ei ga. Ga pyri jate ti peju. Aerē ti pea hugwi pe hoi cidade hugwi a'ero pejogwerogwovo nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹¹ Po ti pevove'ġa napembuhurukari ojipyri hendupotare'yma penhi'iġa a'ero po ti pe hojipei pea hugwi nehē, ei ga. Pehorame ti pemonduru otimbuguhua pejipyra hugwi toropohi ti pe hugwi javo ġa pe. Pe'ji ti ġa pe: “Peko te'varuhu pe hendupotare'yma Tupana'ga nhi'iġa,” pe'ji ti ġa pe, ei Jesus'ga ġa pe.

¹² Nahā Jesus'ga dozeve'ġa mondomondoukari ojipe'ġa pyri. Igwete ġa hoi imombe'gwovo Tupana'ga nhi'iġa ġa pe. Igwete ġa ei ġa pe:

—Perojijyi ti pejeaporoġita pejipohia pejikote'varuhua hugwi, ei ġa ġa pe.

13 Igwete dozeve'ġa imbojipe'ape'ai anhaġa Diabo'gapyriva'ea ojipe'ġa hugwi. Igwete ġa imongyi ikava he'yjuhuve'ġa akaġa rehe imombiga ġatetirūa ġa hugwi.

João Batista'ea omano
(Mateus 14.1-12; Lucas 9.7-9)

14 Igwete pevove'ġa Jesus'ga mombe'umbe'ui. A'ero ga henduvi ġanhi'iġa Herodes'ga ġanduvihavuhu'ga. Ojipe'ġa e'i tehe Jesus'ga mombe'gwovo:

—Ga ko João Batista'ga reki, e'i tehe ga. Okwera po ga kiro oyvya hugwi. Nurā po ga japohetei ahemonhimomby'ava'ea naerū, e'i tehe ġa.

15 Ojipe'ġa e'i tehe:

—Jesus'ga po Elias'ga ura'java.

Ojipe'ġa:

—Ga po Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharamo oko ahe ja – kiroki ahe omombe'u Tupana'ga nhi'iġa ojopy'rovo hako, e'i tehe ġa.

16 Igwete Herodes'ga henduvi ġanhi'iġa Jesus'ga rehe. Igwete ga etehei:

—Ga ko João Batista'ga tuhē. Akamomboruka ji ga ikwehe novīa. Kiro ga kwerava'javi reki, e'i tehe ga.

17-19 Nahā Herodes'ga ahe akamomborukari raikwehe. Herodiashēa rehe ga ahe pyhygukari ahe mongiuca cadeia pype. Hehā ko Filipe'ga rembirekohēa na'ē Herodes'ga reki'yra'ga rembirekohēa. Aerē Herodes'ga hēa rerekoi reki.

Igwete João Batista'ea ei Herodes'ga pe jipi: “Maranuhūrame nde eirū'ga rembirekohēa rerekoi? Na rūi ko ahe rekoi,” ei ahe ga pe jipi.

Nurã Herodiashẽa rehe Herodes'ga ahe pyhygukari ahe apytĩuka ahe mongiuca cadeia pype. A'ereki hẽa onhimboahi ahe ve tajukauca ti ga javo novĩa.

²⁰ Emo Herodes'ga ahe a'ngui na'ẽ. Ga ndojukaukapotari ahe. A'ereki ga okyhyji ikwahava Joãova'ea rekokatua. Okwaha ga Joãova'ea pyryhetea ahe rekoro ġwaramo Tupana'ga rehe. Nurã Herodes'ga ahe a'ngui. Joãova'ea nhi'inhi'ĩgame ga pe oko tehe gapy'a novĩa. Emo ga ġwendu pota Joãova'ea nhi'ĩga novĩa.

²¹ Aerẽ o'aragwera rehe Herodes'ga japoi toryva omoirũhara'ġa pe soldados'ġa nduvihavuhu'ġa pe no imbateheteve'ġa pe no - kiroki ġa u gagwyri pe Galilėia pe. A'ea rupi Herodiashẽa jirokwari João Batistava'ea rehe ahe jukauca.

²² Hẽara'yrahẽa tehe oho Herodes'ġa pyri ojirokyavo ġapyteri pe. Igwete ġa nhimohẽhetei kujahẽa rehe Herodes'ga gapavẽive'ġa pavẽi. A'ero ga ei hẽa pe:

—Gara nde erepota imondoa ejive? Tamondo ti nde ve, ei ga hẽa pe.

²³ Tupana'ga henduvame nhirembi'ea ji ei nde ve: Tamondo pa tuhẽ ti nde ve neremimbota-rimova'ea javoji. Nhimbatera ti tamondoji'ro vehevi nde ve javoji, ei ga hẽa pe.

²⁴ A'ero hẽa hoi imombe'gwovo oyhẽa pe.

—Gara re po ji aru ga hugwi nehẽ? ei hẽa hẽa pe.

—João Batista'ga akaġa pe ere, ei hẽayhẽa hẽa pe.

²⁵ Kotihĩ hẽa jivyri nhandaipe ogwovo javo Herodes'ga pe.

—Apota ji João Batista'ga akaġa, ei hẽa, kiroġwe nhaembeva pype, ei hẽa ga pe.

26 Henduvame hēanhi'i'ğa Herodes'ga rekoveveuhuhetei a'ero. A'ereki ga ndojukaukapotari Joãova'ea novĩa. Emo ga e'i jipe reki Tupana'ga ġwendu nhirembi'ea javo. Gapavēive'ğa ġwendu ganhi'i'ğa no ga erame hēa pe tamondo tuhē ti nde ve javo. Nurã ga nde'ia'uva'javi kiro hēa pe: “Namondoa'javi ji nde ve.”

27 Nurã ga soldado'ga mondoukari cadeia pype togweru ti ga João'ga akağa javo.

28 Igwete soldado'ga hoi ahe akamomboa cadeia pype aheakağa rerua nhaembeva pype. Igwete ga imondoi kujahēa po pe hēa herohoi oyhēa pe heroviaruka hēa pe Joãova'ea jukaagwera.

29 Nahã Herodes'ga ahe akamomborukari raikwehe. Ikwahavame Joãova'ea remimbo'ehara'ğa hoi ahera'oa pyhyga herogwovo inoğa ityma raikwehe.

*Jesus'ga ombohe'yi mbatera cinco milva'ea pe
(Mateus 14.13-21; Lucas 9.10-17; João 6.1-14)*

30 Aerē dozeve'ğa jivyri Jesus'ga pyri a'ero – ġahã Jesus'ga omondouka Tupana'ga nhi'i'ğa mombe'uuka. Ojivyrame ġa imombe'upavi Jesus'ga pe ġwemimbo'eagwera. Gatetirũa mombigagwera ġa omombe'u ga pe no.

—Orombojipe'a ore anhağa ġa hugwi, ei ġa imombe'gwovo ga pe no.

31 A'ea rupi he'yjuhuve'ğa nhopondekwandekwavi ua Jesus'ga pyri onhimongyavo. Igwete ġa ndo'uukari Jesus'ğa pe. Nurã Jesus'ga ei dozeve'ğa pe:

—Nhande tehe ti xaho ongae'yi me tapepytu'uahi'vi ti javoji, ei ga ġa pe.

³² Jesus'ġa tehe ġa avi yhara pype a'ero ogwovo ongae'yi me.

³³ Emo pevove'ġa gwepia ġahoa. Igwete ġa ei ojohupe onhimongyavo:

—Kiro ġa hoi Jesus'ġa. Pea rupi ti xaho ġa ndeviri a'ero, ei ġa ojohupe.

Igwete ġa hoi nhandaipe ypiahua rembeyvyra rupi ogwovo cidades hugwi nhaporemō. Igwete ġa na'ē ġa vahemi pevo Jesus'ġa nenonde.

³⁴ Ohemame Jesus'ga he'yjuhuve'ġa ndepiagi. Igwete ġa poria'iro ga pe onhimongyavo. A'ereki ga pe ko ġa ovelhas ja ovelhas gwepiakatuhara'ga rerekoe'ymame. Na jitehe ndipokokavi ġa. Igwete Jesus'ga ġa mbo'embo'ei.

³⁵ Kwara hogweriã rupi garemimbo'ehara'ġa nduri ga pyri javo.

—Kiro ihohetei kwara. Ndogwerekoi onga avo ġa pe, ei ġa.

³⁶ Ere ti ġa pe a'ero toho ti ġa kopeve'ġa pyri cidades'i pe ira'agweva'e pe. Pevo po ti ġa ipyhygi mbatera ojive i'uhavamo, ei ġa Jesus'ga pe.

³⁷ Igwete ga ei ġa pe:

—Pehe ti pemondo mbatera ġa pe to'u ti ġa javoji.

—Maranuhũ naerũ? ei ġa. He'yjuhuva'ea duzentos itambere'ia po ti ore herohoi imondovo pão rehe ġa pe naerũ? ei ġa ga pe.

³⁸ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Maramomi pe herekoi pães? Peho hepiaga.

Igwete ġa hoi hepiaga, ġa nduri imombe'gwovo ga pe.

—Cinco, ei ġa. Dois ġa gwereko pira no, ei ġa ga pe.

³⁹ Igwete Jesus'ga he'yjuhuve'ğa mbojatykapavi ға mboapyga ға noға nhungwa'via rehe.

⁴⁰ Ojopyri ға apyapygi upa a'ero. Pea hovai ға cem. Ga hovai cinquenta. Hovaive'ға cem no. Nahã ға apyapygi ojogwerojuva.

⁴¹ Igwete Jesus'ga ipyhygi pães pira reheve. Igwete ga jovavuri onhi'ğa Tupana'ga pe.

—Ndepyry hete nde imbuhua mbatera ore ve, ei ga Tupana'ga pe.

Igwete Jesus'ga haygwe'rogwe'rogi pães imondovo ғwemimbo'ehara'ға pe pema'ema'ẽ ға pe javo. Na jitehe ga ima'ema'ẽukari pira imondovouka ға pe nhaporemo.

⁴² Igwete ға nhaporemo i'ui'ui onhimoytaromouka jupe. A'ereki Jesus'ga ombohe'yjuhu hete mbatera ға pe.

⁴³⁻⁴⁴ He'yjuhu hete ko ға cinco mil akwaimba'ero. Kunhangwera'ға na jitehe he'yjuhu tayri'ға pavëi. Igwete Jesus'ga remimbo'ehara'ға imono'ono'oği pães rembyruera pira'ia rembyruera reheve imondovo inoға yrua pype. Dozeva'ea ға imotynahenahembavi yrua.

Jesus'ga oho yjapea rehe

(Mateus 14.22-33; João 6.15-21)

⁴⁵⁻⁴⁶ Igwete Jesus'ga ei ғwemimbo'ehara'ға pe:

—He peji'ava yharuhua pype, ei ga. Pero'yaha ti aherovai ji renonde herogwovo cidade de Betsaida pe, ei ga ға pe.

He'yjuhuve'ға pe ga ei:

—Kiro ji hoi na'ẽ nhinhi'ğa Tupana'ga pe, ei ga. He pejigwovo a'ero pejivya penhonga pe kiro, ei ga ға pe.

Igwete ga hoi vytyruhua rupi.

⁴⁷ Ypytunimo ga tehe ga rekoi vytyruhua arimo. Garemimbo'ehara'ga ki a'e te oko yhara pype ypyteri pe.

⁴⁸ Igwete ga hepiagi ga ipyvupyvurahyrame. A'ereki vytyturanuhua gwovativatĩ ga. Ko'eġatue'yma rupi ga hoi ga pyri a'ero opyruġa yhya rehe ogwovo. Okwa ġwerĩ ga ġandova vyvri novĩa.

⁴⁹ Emo hepiagame gapyruġa yhya japea rehe ga nahenahemamo upa.

—Anhaġa po, e ko ġa novĩa.

⁵⁰ A'ereki ga nhaporememo gwepia ga. Gapy'a juahi a'ero. Emo kotihĩ ga nhi'igi ga pe.

—Penoġatu ti pejipy'a, ei ga. Jihi ko koro ako. Tapekyhyjia'javi ti, ei ga ġa pe.

⁵¹ Igwete ga avi yhara pype ga pohe. Kiro ipigi vytyturanuhua. Igwete ga nhimomby'ahetei a'ero.

⁵² A'ereki ga ndaheaporoġitakatoi pães mbohe'yjuhuagwera rehe. Noangari ga ikwahave'yma Jesus'ga popoakara.

*Jesus'ga omombi ahetetirũa Genesaré pe
(Mateus 14.34-36)*

⁵³ Igwete Jesus'ga hero'yahavi herovahema Genesarépeve'ġa gwyri pe nhapytiamo.

⁵⁴ Ga ěrame yhara hugwi pevove'ġa nhimombaragwahavipei Jesus'ga rehe.

⁵⁵ Igwete ga hoġahoi ogwyrã rupi itetirũave'ġa nderunderua ġakupeupava rehe ga noġa Jesus'ga pyri. Henduvame Jesus'ga hoa jipi, pevo ga ġa nderuri ga pyri.

⁵⁶ Igwete ga imbojoapiapi ogwovo cidades pe. Nhu me ga hogahoi no. Perope ga oho – pevo nhaporemo ġa itetirũave'ġa nderuri ġa noġa mytu'ẽ me – perope ġa ojatyka jipi. Igwete ġa eġa'ei Jesus'ga pe:

—Na ġa pokogi ndepira rembe'yva rehe vehevi.

Ga pokogame hehe a'ero ipipavi ġatetirũa ġa hugwi.

7

Judeus'ga namonhava'ea remimbo'eagwera (Mateus 15.1-9)

¹ Igwete fariseus'ġa jatykai ua Jesus'ga pyri judeus'ga mbo'ehara'ġa pavẽi. Uhu ġa ga pyri Jerusalẽm hugwi.

² Igwete ġa hepiagi Jesus'ga remimbo'ehara'ġa jikwakuve'yma.

—Ndokoi ġa nhaneramonhava'ea remimbo'eagwera rupi, ei ġa. A'ereki ġa ndojikwakuvi ojipogweja rehe mbatera ua renonde, ei ġa ojohupe.

³ A'ereki judeus'ga namonhava'ea koi na ojikwaku ymya vehevi. I'ua renonde ahe jipogwepogwei jipi. A'ereki ahe e'i tehe: “Nhandejipogwepogweje'ymame po ti nhande nianhimombyryvi Tupana'ga pe,” e'i tehe ahe. Nurã ko judeus'ga – kiroki ġa fariseusramo – ġa ko koji'i e'i: “Xajikwaku hete nhandekovo nhaneramonhava'ea remimbo'eagwera rehe,” e ko ġa. Nurã ġa ojipogweje'ymame ndo'ui mbatera jipi.

⁴ Herurame mbatera ima'ẽhava hugwi na jitehe ġa ndo'ui ojipogweje'ymame. I'uhava ġa ipyhepyhei imboapykava. Nahã ġa jikwakukwakuvi jipi

ġwamonthava'ea remimbo'eagwera rehe okovo xanhimombyry ti Tupana'ga pe jawo novña.

⁵ Igwete fariseus'ġa jatykai Jesus'ga pyri judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi. A'ero ġa hepiagi Jesus'ga remimbo'ehara'ġa jikwakuve'yma. Igwete ġa ei Jesus'ga pe:

—Neremimbo'ehara'ġa ndojipogwejuhu i'ua renonde, ei ġa. Maraname ġa ndokoi nhaneramonhava'ea remimbo'eagwera rupi ojikwakuve'yma? ei ġa.

⁶⁻⁸ Nahã Jesus'ga ei jawo ġa pe a'ero:

—Pehe ko pekokatu'ãva'ero peko! ei ga. Penhi'ipo'ru hete pe Isaíasva'ea kiro. Ymya Isaíasva'ea okwatija Tupana'ga nhi'iġa ahe mombe'gwovo hako, ei Jesus'ga. Nahã Tupana'ga ei hako:

“A'ove'ġa onhi'iġatu tehe torombohete Tupana'ga jawo,” ei ga.

“Emo ġa nanhiarõi imondoe'yma gweaporoġita imohina ji rehe,” ei Tupana'ga hako, ei ga.

“Ji mbohete tehe ġa.

A'ereki nhinhi'iġa rehe rõi ġa ombo'e,” ei ga.

“Yvyakotyve'ġa nemimbo'eteheha rehe ġa ġa mbo'ei a'ea ko Tupana'ga nhi'iġa jawo tehe jupe,” ei Tupana'ga hako.

Nahã Isaíasva'ea ikwatijari ahe mombe'gwovo hako, ei Jesus'ga ġa pe.

Igwete ga ei ġa pe a'ero:

—Ahemombe'ua ko pemombe'uaġwama reki. A'ereki ahe javijitehe ko pe peko pekokatu'aġuhũva'ero. Pemoandyandyi pe

ojipe'ga jipi orombohete Tupana'ga javo tehe, ei Jesus'ga ga pe. Pepohi reki pe Tupana'ga nhi'iga hugwi. Emo vvyakotyve'ga nemimbo'eagwera pe pehendu katu, ei ga.

⁹ —Pyry hete reki pe me pe imbogwavame Tupana'ga nhi'iga xako ti nhaneremimbo'eagwera rehe javo, ei ga onhi'igahyavo ga pe.

¹⁰ Moisésva'ea okwatija Tupana'ga nhi'iga imombe'ukatuavo hako, ei ga ga pe. Igwete ahe ei:

“Pemondo ti pejeaporoğita imohina pejuva'ga rehe penhyhea rehe no,” ei ahe.

Igwete ahe ei no ikwatijarame Tupana'ga nhi'iga:

“Kiroki ga e'i te'varuhu uva'ga pe oyhea pe no

– tojukauka ti ga ga a'ero,” ei Moisésva'ea hako, ei Jesus'ga ga pe.

¹¹ Pe ki a'e te ahe atyvi ga mbo'ei, ei Jesus'ga. Pepy-teripeve'ga po e'i uva'ga pe oyhea pe no: “Opopoko pota ji imondovo mbatera pe me novia. Emo ji amondo reki akoja Tupana'ga pe,” e po ga, ei ga.

¹² Ga erame a'ea ga pe pe'ji tehe reki pe: “Pyry ga nomondoi mbatera uva'ga pe a'ero,” pe'ji tehe pe, ei Jesus'ga ga pe.

¹³ Nahā ko pe ga mbo'ei hendukatuuka ga pe penamonhava'ea remimbo'eagwera hendukatuukare'yma ga pe Tupana'ga nhi'igagwera, ei ga. Nahanahā pe ndekouhui jipi, ei Jesus'ga ga pe.

*Ahereaporogitate'varuhua
bote'varuhuva'ea
(Mateus 15.10-20)*

ahem-

¹⁴ A'ero Jesus'ga he'yjuhuve'ġa mbuhurukara'javi ojipyri imombe'gwovo ojo'java'ea ġa pe.

—Pe me nhaporemo ji ei: Pehendu ti ikwahava, ei ga.

¹⁵ Mytu'emahugwiva'ea – kiroki mbatera ahe o'u jipi – a'ea okirame ahe pype nahembote'varuhui. Aheyvyterahugwiva'ea ki a'e te ahe mbote'varuhu, ei ga.

¹⁶ Peapyakwa pe. Pehendu katu ti ji'ea a'ero, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁷ Igwete Jesus'ga hoi onga pe ġa hugwi. Igwete garemimbo'ehara'ġa hoi javo ga pe.

—Gara pe nde ei ojo'java'ea mombe'gwovo? ei ġa ga pe.

¹⁸⁻¹⁹ Igwete ga ei ġa pe:

—Jara'ġa ja pe ndapekwahavi naerũ? ei ga. A'ereki mytu'emahugwiva'ea aherembi'ua nahembote'varuhui tuhẽ. A'ereki a'ea nombote'varuhui ahereaporogita. Ndapekwahavi pe a'ea naerũ? ei ga ġa pe. Aherembi'ua oho aherevegi pe. Kirẽ ko ahe imbo'apavi ojihugwi, ei ga. Aherembi'ua nahembote'varuhui tuhẽ a'ero, ei Jesus'ga ġa pe.

O'erame a'ea ga ei pe'u pa ti mbatera a'ero javo.

²⁰ Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Peyvyterahugwiva'ea reki ko pe mbote'varuhu.

²¹ A'ereki peyvyteri pe pendeaporogita te'varuhu, ei ga. Pejeaporogitate'varuhurame ko pe ojipe'ġa nderekoreko'ihu. Pemi pe ojipe'ġa mbatera. Peporojuka pe, ei ga. Ojipe'ġa nembireko'ġa pavẽi pe peko.

²² Pepotaruhu pe ojipe'ġa mbatera. Peko te'varuhu pe, ei ga ġa pe. Pemoandyandyi pe ojipe'ġa. Peakwahavihu pe. Penhimyrō pe ojipe'ġa ndehe, ei ga. Pembotegwete pe ojipe'ġa. Penhimbohete pe. Pearuivehū pe, ei ga.

²³ Nanongara nhaporemo pen-dekote'varuhuva'ea ko peyvyterahugwiva'ea. A'ea reki pe mbote'varuhu, ei Jesus'ga ġa pe.

*Judeurūiva'ea ojiko Jesus'ga rehe
(Mateus 15.21-28)*

²⁴ Igwete pea hugwi Jesus'ga hoi cidade de Tiro koty. Igwete ga ki onga pe tokwahavyme ti ġa jiruva avo javo novġa. Emo ġa okwaha reki.

²⁵⁻²⁶ Igwete hġa ruripei Jesus'ga pyri. A'ereki pevove'ġa omombe'u ga hġa pe. Hġara'yrahġa anhaġa opojoyka ojive. Nurā hġa ruri ġwenypy'anduruga Jesus'ga pyri jihoheva'ero ji poko javo. Hġa ko judeu rūi reki. A'ereki hġa sirofenġciapeve'ġa gwyrivevehġa. Nanongara'ġa – ġa ko judeus'ġa rūi – judeus'ġa e'i nhaġwatiġa ġa pe okoe'yma ġa ndehe. Igwete hġa ruri javo Jesus'ga pe:

–Embojipe'a ti anhaġa jira'yrahġa hugwi, ei hġa ga pe.

²⁷ Igwete Jesus'ga ei hġa pe:

–Ndapyryvi ji nde pokoga. A'ereki nde judeu rūi, ei ga. Ndapyryvi ahe ipyhygi tayri'ġa nemb'ua imomboa nhaġwatiġa pe, ei ga. Tayri'ġa pyy o'u, ei ga hġa pe.

²⁸ –Na tuhġ, ei hġa. Emo nhaġwatiġa vehevi turi mesa gwyrġ i'gwovo hembyrue'ria tayri'ġa nemb'ua ndurugagwera, ei hġa. Nurā nhaġwatiġa javijitehe ji ruri nde pyri ji poko javo.

29 —Ji nhi'ĩkwepy katu nde, ei Jesus'ga hẽa pe. Nurã heregwovo enhonga pe kiro a'ero, ei ga. A'ereki anhağa ojipe'a reki ndera'yrahẽa hugwi, ei ga hẽa pe.

30 Igwete hẽa jivyri onga pe tayrihẽa repi-aga. Anhağa ojipe'a tuhẽ hẽa hugwi. A'ero hẽa nhinogatui upa opiro'yro jugwi.

Jesus'ga gwendukatuuka ndiapyakwariva'ea pe

31 Igwete Jesus'ğa jivyri cidade de Tiro hugwi ogwovo. Igwete ға hoi okwava cidade de Sidom rupi Dez Cidades mbytembytera rupi no. Igwete ға hoi ypihua pyri Galiléiapeve'ğa gwyrri pe.

32 Igwete pevove'ğa ga reruri Jesus'ga pyri ndi-apyakwarive'ga. Nhi'indy'ndyguhu ga. Igwete ға ei Jesus'ga pe:

—Epoko ga rehe hendukatuuka ga pe ga monhi'igatuavo.

33 A'ero Jesus'ga ga rerohoi he'yjuhuve'ğa hugwi opũa mondovo gapyakwari pe. Igwete ga nyvuni opokoga gakũa rehe.

34 Gwovavuramo Jesus'ga pytuhemamo. Igwete ga ei ga pe:

—Efatá! ei ga. (A'ea ko: “Pepe'a, gapyakwara!”)

35 A'ero gapyakwara jipe'ai. Gakũa pyryva'javamo no. Igwete ga nhi'igatui reki a'ero.

36 Igwete Jesus'ga ei ға pe:

—Tapemombe'ui ti a'ea ojipe'ğa pe, ei ga ға pe novĩa.

Emo ға omombe'u reki. Igwaigwavete ga ei ға pe tapemombe'ui ti javo novĩa. Emo igwaigwavete ға oho imombe'gwombe'gwovo reki.

37 Igwete ға nhimomby'ahetei.

—Okwaha pa hete ga ġa nderekokatuavo, ei ġa. Ndiapyakwarive'ġa pe ga ġwendukatuuka reki. Onhi'iġe'ŷve'ġa ga ġa monhi'iġatu no.

8

Jesus'ga ombohe'yi mbatera quatro milva'ea pe (Mateus 15.32-39)

¹ Aerē he'yjuhuve'ġa jatykaa'javi Jesus'ga pyri. Mominame ġa hugwi mbatera i'uhavamo Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa mbuhurukari ojipyri. Igwete ga ei ġa pe:

² —Iporia'i ġa ji ve onhimongyavo, ei ga. A'ereki mokōi ġa kiri ji pyri. Kiro momina mbatera ġa hugwi a'ero, ei ga ġa pe.

³ Po ti ji ġa mondoukari ġanonga pe ġa mbatera ue'ymame, a'ero po ti ġa pytupavahivuhuro ogwovo pea rupi nehē. A'ereki jara'ġa nonga paivohu, ei ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

⁴ Igwete ġa ei ga pe:

—Maranuhū po ti nhande ipyhygi pães ġa pe avo ongae'ŷi me nehē? ei ġa.

⁵ Igwete ga ei ġa pe:

—Maramomi pe herekoi pães? ei ga ġa pe.

—Sete ore herekoi, ei ġa.

⁶ Igwete Jesus'ga ġa mboappavi ġa noġa yvyvo. Igwete ga ipyhygi pães seteva'ea. Igwete ga nhi'iġi Tupana'ga pe ndepiry hete nde imbuhua ore ve javo ga pe. Igwete Jesus'ga haygwe'rogwe'rogi imondomondovo ġwemimbo'ehara'ġa pe.

—Pema'ema'ē kiro he'yjuhuve'ġa pe to'u ġa, ei ga ġa pe.

A'ero ġa ima'ema'ēi ġa pe.

⁷ Mokoĩĩ te ġa herekoi pira'ia no. Igwete Jesus'ga nhi'īgi Tupana'ga pe ndepyr̄y hete nde pira mbuhua ore ve javo. Igwete ga ei ġwemimbo'ehara'ga pe:

—Pema'ema'ě pira'ia ġa pe no.

⁸⁻⁹ Ga ima'ěrame ġa nhaporem̄o i'ui a'ero onhimoytaromouka jupe. A'ereki Jesus'ga ombohe'yjuhu mbatera ġa pe nhaporem̄o. He'yjuhu ko ġa – kiroki ġa o'u – quatro milve'ga. Aerě ġaremimbo'ehara'ga imono'ono'ogi haygwegwera rembyruera imondovo inoġa yrua pype. Seteva'ea ġa imotynahenahembavi a'ero.

Aerě Jesus'ga ġa mondoukari ġanonga pe.

¹⁰ Igwete ga ġwemimbo'ehara'ga ndero'avi yhara pype ġa nderogwovo Dalmanutapeve'ga gwyr̄i pe ġa nderovahema.

*Fariseusva'ea e'i ahemonhimomby'ava'ea pe
(Mateus 16.1-4)*

¹¹ Igwete fariseus'ga nduri onhi'igayva Jesus'ga pe.

—Timbopoyjayjaryme ti nhande ga ga ikwa-have'ymame, ei ġa ojohupe.

Igwete ġa ei Jesus'ga pe:

—Eapo ti ore ve ahemonhimomby'ava'ea Tupana'ga popoakara repiuka ore ve, ei ġa ga pe. A'ero po ti ore nde reroviari nehě Tupana'ga ga mbuhuruka tuhě javo nehě, e'i tehe ġa ga pe.

¹² Igwete Jesus'ga pytuhemamo upa okoveveuhuro.

—Maranuhūrame aġwamove'ga hepiapotaruhui ahemonhimomby'ava'ea? ei ga. Tamombe'u katu

ji pe me: Ndahepiukari tuhẽ po ti ji nhimbuhurukara kwahavuka aḡwamove'ḡa pe! ei ga ḡa pe.

¹³ A'ero Jesus'ga hoi fariseus'ga hugwi.

Penhimboko'i ti, ei Jesus'ga ḡwemimbo'eaatyviva'ea rehe

(Mateus 16.5-12)

Igwete ga ḡwemimbo'ehara'ḡa ndero'avi yhara pype ḡa nderogwovo xaho aherovai javo.

¹⁴ Gareimbo'ehara'ḡa ndogwerohoi pão imoka'nhyrna. Ojipeji jate ḡa gwereko yhara pype.

¹⁵ Igwete yhara pype Jesus'ga imomoranduvi ḡa pe.

—Penhimboko'i ti pão mbovuhava rehe fariseus'ḡa apoa rehe Herodes'ḡa apoa rehe no, ei ga ḡa pe.

¹⁶ A'ero ḡa nhi'iḡi ojohupe.

—Maraname ga ei pão mbovuhava pe? ei ḡa. Ndirekoi nhande pão nhandejupi. Nurã po ga ei poro, e'i tehe ḡa ojohupe.

Ndokwahavi ḡa Jesus'ga rembi'ea. A'ereki ḡwemimbo'eaatyviva'ea pe ga ei fariseus'ḡa nemimbo'ea pe. Herodes'ḡa nemimbo'ea pe ga ei no a'ea ikwahy hete imbovuhava javijitehe javo.

¹⁷ Jesus'ga okwaha ḡanhi'iḡa ojohupe. A'ero ga ei ḡa pe:

—Maranuhũrame pe nhi'iḡi pão rerekoe'yma rehe? ei ga. Ndapekwahavi ve pe jipopoakara naerũ? Napeangari pe? ei ga ḡa pe.

¹⁸ Pendeakwa pe novĩa. Ndapehepiagi pe ikwahava naerũ? ei ga. Peapyakwa pe novĩa. Napehendukatui pe naerũ? Pemoka'nhy pe a'ero nhirembiapoagwera pães mbohe'yjuhuagwera? ei ga.

19 Cincova'ea ji ahaygwe'rogwe'ro pães ima'eamouka cinco milve'ğa pe ikwehe, ei ga. Aerẽ pe imono'ono'oği haygwera yrua imotynahema. Maramomi pe imotynahemi yrua naerũ? ei ga ға pe.

—Dozeva'ea ore imotynahenahemi ikwehe, ei ға ga pe.

20 Igwete ga ei:

—Aerẽ seteva'ea ji haygwe'rogwe'rogi pães ima'eamouka quatro milve'ğa pe oji'i, ei ga. Maramomi pe imotynahenahemi yrua haygwera imondovo ipype? ei ga ға pe.

—Seteva'ea ore imotynahemi oji'i, ei ға ga pe.

21 Igwete ga ei ға pe:

—Pe ndapekwahavi ve naerũ? ei ga ға pe.

Jesus'ga omboheha katu ahe

22 Igwete Jesus'ğa heruri herovahema cidade de Betsaida pe. Igwete pevove'ğa hehae'yve'ga reruri ga pyri.

—Epoko ti ga rehe ga mbohehakatuvavo, ei ға ga pe.

23 Igwete Jesus'ga hoi ga popyhyga ga rerogwovo cidade hugwi. A'ero Jesus'ga nyvuni gareakwari pe ga pokogi hehe. Igwete ga ei:

—Erehepia nde mo? ei ga ga pe.

24 Igwete ga ma'ëi.

—Ahepia ji ға novia, ei ga. Yva ja ko ға. Emo ға ohooho ogwovo, ei ga Jesus'ga pe.

25 A'ero Jesus'ga pokoga'javi gareakwara rehe. Igwete ga hepiahetei gwehakaturamo.

26 A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Eho enhonga pe kiro. Terehoi ti imombe'gwovo enhimbohehaagwera cidadepeve'ga pe, ei ga.

*Nde Ko Cristoramo, ei Pedrova'ea Jesus'ga pe
(Mateus 16.13-20; Lucas 9.18-21)*

²⁷ Igwete Jesus'ga hoi gwemimbo'ehara'ga pavēi imbojoapiapiavo ogwovo cidades pe – kiroki cidades ira'agwe cidade de Cesaréia de Filipe hugwi. Pea rupi ġa horame ga ei ġa pe:

—Marāi ġa ji ve jipi? ei ga.

²⁸ —“Ga ko João Batista'ga,” ei ġa nde ve, ei ġa. Jara'ga e'i: “Ga ko Elias'ga.” Jara'ga e'i nde ve: “Ga ko Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea ahepyteripeve'ga – kiroki ahe Tupana'ga nhi'iġa omombe'u ojopy'rovo hako. Okwera ga kiro omanoa hugwi,” ei ġa nde ve, ei ġa Jesus'ga pe.

²⁹ —Oro pe, ei ga ġa pe, marāi pe ji ve a'ero?

Igwete Pedro'ga ei ga pe:

—Nde ko Cristoramo ereko Tupana'ga remim-buhurukaramo, ei ga.

³⁰ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Teremombe'ui ti a'ea ojipe'ga pe, ei ga.

*Jesus'ga omombe'u omanoagwama
(Mateus 16.21-28; Lucas 9.22-27)*

³¹ Igwete Jesus'ga ġa mbo'embo'ei.

—Tupana'ga ji mbuhuruka avo teremano ti javo ji ve, ei ga. Ndokoi po ti ġa ji rehe nehē xava'eve'ġa ahembo'ehara'ga pavēi. Mbatara kwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa po ti ndokoi ji rehe nehē no, ei ga ġa pe. He'yjuhuva'ea po ti ġa imbuhurukari hahyva'ea ji ve nehē. Igwete po ti ġa ji jukaukari

nehē. Mokōi pe kirirē po ti ji kwerava'javi nehē, ei ga ġa pe.

³² Jesus'ga omombe'u katu ġa pe okoaġwama. Igwete Pedro'ga ga rerohei'i onhi'igahyavo ga pe.

—Na rūi po ti nde reaporoġitaro hamo, ei ga Jesus'ga pe.

³³ Emo Jesus'ga opyryrỹ ġwemimbo'ehara'ġa ndepiaga onhi'igahyavo Pedro'ga pe.

—Ejipe'a ti ji hugwi, ei ga. A'ereki Satanás'ga nde monhi'ĩ poro. Tupana'ga opota reki nhimanoa, ei ga. Nde nderekoi Tupana'ga reaporoġita rehe. Yvyakotyve'ġa ndeaporoġita rehe nde ereko, ei ga Pedro'ga pe.

³⁴ Igwete Jesus'ga ġa mbuhurukari ojipyri ġwemimbo'ehara'ġa he'yjuhuve'ġa pavēi. Igwete ga ei ġa pe:

—Pe ndekopotarame nhiremimbo'eharamo pepohi ti penhimimbotarimova'ea hugwi tako ti Jesus'ga remimbotarimova'ea rupi javo, ei ga. Po ti ġa imbohahyukari pe me pe jukavo vehevi nehē jireheva'ero pejikovo ġwaramo nehē, peko jitehe ti nhiremimbotarimova'ea rupi pejipohire'yma ji hugwi. Peko tuhē ti nhinhi'igā rupi, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁵ Igwete ga ei no:

—Po ti ġa pe jukai jireheva'ero ġwaramo, a'ero po ti pe ndekoi Tupana'ga pyri avuirama nehē. Po ti ġa pe jukai ji mombe'uro ġwaramo, a'ero po ti pe ndekoi Tupana'ga pyri pejikovo nehē, ei ga ġa pe. Po ti pe ei: “Ndakoi po ti ji Jesus'ga remimbo'eharamo tajijukayme ti ġa”, a'ero po ti pe manoi pejigwovo hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei ga.

³⁶ –Po pe ei: “Ndakoi po ti ji Jesus'ga remimbo'eharamo tapyhy pa ti mbatera jijive”, a'ero po ti pe herekotehei penhimbaterahetea aerē pejigwovo reki hahyva'ea ruvihava pype, ei ga.

³⁷ A'ereki ahe nomondoi mbatera ohohava ik-wepykavamo ohorame Tupana'ga pyri, ei ga ġa pe.

³⁸ Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

–Aġwamove'ġa opohi Tupana'ga hugwi okote'varuhuavo, ei ga. Po ġapyteripeve'ġa ei: “Ji Jesus'ga remimbo'eharamo rūi ako heroviare'yma ganhi'igā.” Po ġa ei poro, a'ero jirura'javame po ti ji ei ġa pe nehē: “Ga ko nhiremimbo'eharamo rūi oko”, ei ga. Ajivyra'ja po ti ji Tupana'gapyrive'ġa pavēi Tupana'ga popoakara rerekovo nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

9

¹ –Amombe'u katu ji pe me, ei Jesus'ga ġa pe. Omanoe'ymame po ti agwa'ġa pyteripeve'ġa hepiagi Tupana'ga popoakara nehē ji rekorame ġanduvihavuhetero nehē, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

*Jesus'ga ra'oa ojirojijyi aherovaki
(Mateus 17.1-13; Lucas 9.28-36)*

² Seis okirirē Jesus'ga trêsvē'ġa nderohoi ojupi. Pedro'ga ga gweroho Tiagova'ea João'ga no. Ga tehe ga gweroho yvytyruhua rupi yvateuhuva'ea rupi ġa nderojiupia. Igwete Jesus'ga ra'oa jirojijyi ġandovaki.

³ Gapira hendy'jandy'ja, tiğahivuhu hete. Nanongara tegwete nhande ve ipotukarame tapy'ynhapira imotiğahivuhuavo.

⁴ Igwete ahe jipiukari ğa pe Eliasva'ea Moisésva'ea pavēi – kiroki ahe ymyahū hete omano. Onhi'inhi'ĩ ahe Jesus'ga pe.

⁵⁻⁶ Igwete Pedro'ga ei oyvyteri pe: “Marã po ti ji ei a'ero?” ei ga. A'ereki ğapy'a juahi ğa nhimomby'arame ahe repiaga. Igwete Pedro'ga ei:

–Jesus, pyry nhande rekoi avo, ei ga. Na ore japoi na'ē tapyimbovyra pe me a'ero trêsva'ea. Ojipeji po ti ore japoi nde ve, ojipea po ti ore japoi Moisés'ga pe, ojipea po ti Elias'ga pe nehē nohō, ei ga Jesus'ga pe.

⁷ Nanime ijyvi yvağatiğa ğa arimo ğa mon-govo o'aği pe. Igwete Tupana'ga nhi'iği yvağatiğa hugwi.

–Gaha ko jira'yra'ga nhiremia'nguhete'ga, ei ga Jesus'ga mombe'gwovo. Pehendu katu ti ganhi'iğa, ei Tupana'ga ğa pe.

⁸ Nanime Jesus'ga remimbo'ehara'ğa harekoi novĩa. Emo ğa ndohepiaga'javi ahe. Jesus'ga tehe ğa gwepia ojipyri.

⁹ Igwete ğa jyvi vytyruhua hugwi ojivya. Igwete Jesus'ga ei trêsv'e'ğa pe:

–Tapemombe'ui na'ē ti ğa pe penhimbiepiaga, ei ga. Ji kweravirē gwe nhimanoa hugwi, a'ea rupi ti pemombe'u a'ero, ei ga ğa pe.

¹⁰ Ojapyaka ğa ganhi'iğa rehe. Igwete ğa ei ojohupe:

–Gara pe ga ei: “Akwera po ti ji nhimanoa hugwi”? ei ğa ojohupe.

¹¹ Aerẽ ġa ei Jesus'ga pe:

—Marã a'ero? ei ġa. Orembo'ehara'ġa e'i: “Elias'ga na'ẽ uhu, aerẽ Cristo'ga ruri a'ero,” ei ġa, ei ġa. Maraname ġa ei a'ea? ei ġa Jesus'ga pe.

¹² Igwete ga ei ġa pe:

—A'iti tuhẽ Eliasva'ea uhu na'ẽ ġandeaporoġita rerojjiypava, ei Jesus'ga ġa pe. Pejapyaka ti kiro nhimombe'uagwera rehe no, ei ga. A'ereki ymyahũ Tupana'ga okwatjaruka ahe ve ji mombe'gwovouka hako no. Nahã ahe ei: “He'yiva'ea po ti ġa imondoï hahyva'ea ga pe okote'varuhuavo nehẽ ndorokoi ore nde rehe javo nehẽ.” Poha ahe ei ji mombe'gwovo hako, ei Jesus'ga ġa pe.

¹³ Kiro ji ekatui pe me a'ero, ei Jesus'ga. Eliasva'ea uhu reki ikwehe. A'ero ġa ndekote'varuhui ahe ve ġwemimbotarimova'ea rehe okovo ġwaramo, ei ga. Na tuhẽ Tupana'ga rembikwatjarukara ahe mombe'u nhoġwenonde hako, ei Jesus'ga ahe ko João Batistava'ea javo ġa pe.

Jesus'ga ombojipe'a anhaġa ahera'yrava'ea hugwi

(Mateus 17.14-21; Lucas 9.37-43a)

¹⁴ Igwete Jesus'ga jivyra'javi trêsvẽ'ġa pavẽi ġwemimbo'ehara'ġa pavẽi. Igwete ġa nduri jara'ġa pyri noveve'ġa pyri. Urame ġa he'yjuhuve'ġa ndepiagi noveve'ġa pyri Jesus'ga remimbo'ehara'ġa pyri. A'ereki judeus'ġa mbo'ehara'ġa ġa nhi'igayva.

¹⁵ Nanime he'yjuhuve'ġa Jesus'ga repiagi onhi-momby'avo ga mboha'uve'yma.

—Kiro ga ruri Jesus'ga, ei ġa ojohupe.

Igwete ġa nhani ogwovo ga pyri.

¹⁶ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Manongara rehe pe nhonhi'igayvayvaruhui?

¹⁷ Igwete ġapyteripeve'ga ei ga pe:

—Jesus, ei ga. Aru ji jira'yra'ga nde pyri ko novia. A'ereki anhaġa opojyka ga jipi, ei ga. Nomonhi'igukari jira'yra'ga a'ero, ei ga ga pe.

¹⁸ Ga pojykarame ga mbo'ambo'ari ga noġa. Hendyjuiporuhu ga. Haingyryngyryi ga no. A'ero ga yvyrakwenamo, ei ga. Igwete ji ei neremimbo'ehara'ġa pe: “Pembojipe'a anhaġa ga hugwi,” a'e ji ġa pe novia. Tegwete reki ġa pe ipe'ahava ga hugwi, ei ga Jesus'ga pe.

¹⁹ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Pe ndapejikoguhui ji rehe jipi, ei ga. Manamehū po ti pe jikogi ji rehe nehē naerū? A'ereki ji jikwerajahivuhu pe ndehe, ei Jesus'ga ġa pe. Peru ga ji pyri a'ero, ei ga ġa pe.

²⁰ Igwete ġa tayri'ga reruri Jesus'ga pyri. Anhaġa Jesus'ga repiagame tayri'ga moheō'ari. Igwete ga ari yvyvo ojavajirejireva. Hendyjuipo hete ga.

²¹ Igwete Jesus'ga ei garuva'ga pe:

—Maramomi kwara ga pojyka rehe?

—Gavoja'iagwera jate ga pojykai, ei ga.

²² Igwete ga mombomombori tata pyteri pe jipi. Ypy pe ga mombomombori no tajuka ga javo novia, ei ga. Po nde ikwahavi ore pokoga, ore porogwety ti a'ero, ei ga Jesus'ga pe.

²³ —“Po nde ikwahavi,” ere nde ji ve naerū? ei Jesus'ga ga pe. Tupana'ga okwaha pa ġa pokoga jipi – kiroki ġa ojiko ga rehe, ei ga.

²⁴ Igwete garuva'ga ei:

—Ajiko ji ga rehe novĩa. Ji poko ti a'ero ji mbojikheteavo Tupana'ga rehe nehẽ, ei ga.

²⁵ Igwete he'yjuhuve'ġa nhani ojatykavo ga pyri. Gandura repiagame Jesus'ga nhi'ġahyi anhaġa pe – kiroki nomonhi'ġa'javi tayri'ga mboapyagweva no. Igwete ga ei jupe:

—Jihi a'e nde ve: Ejipe'a ga hugwi. Terepojykaa'javi ti ga, ei Jesus'ga jupe.

²⁶ Igwete anhaġa hapukai tayri'ga momanoahiva ojipe'avo ga hugwi. Omanova'ea ja ga rekoi upa. Nurã he'yive'ġa etehei ga pe:

—Omano ga upa.

²⁷ A'ero Jesus'ga ga popyhygi ga mbovya. Igwete ga po'ami okovo. A'ereki ga pyry hete kiro.

²⁸ Aerẽ Jesus'ga hoi onga pype. Igwete garemimbo'ehara'ġa hoi javo ga pe ojipe'ġa ndovakie'ÿ.

—Marã ore norombojipe'akwahavi anhaġa ga hugwi? ei ġa Jesus'ga pe.

²⁹ —Penhi'ġame jate Tupana'ga pe po ti pe imbojipe'aukari nanongara, ei Jesus'ga ġa pe.

*Jesus'ga omombe'ua'ja omanoagwama
(Mateus 17.22-23; Lucas 9.43b-45)*

³⁰ Aerẽ Jesus'ġa hoi pea hugwi ogwoogwovo Galilíapeve'ġa gwyrã rupi. Jesus'ga ndopotari ohoa kwahava.

³¹ A'ereki ga ġwemimbo'ehara'ġa mbo'e pota omanoagwama rehe.

—Ji mondouka po ti ġa nhiarõ'e'ÿve'ġa po pe nehẽ ji jukavouka nehẽ, ei ga. Mokõi ti pe kiri ji jukarẽ nehẽ. Kirẽ ti ji kwerava'javi nehẽ, ei ga ġa pe novĩa.

³² Emo ġa ndokwahavi garembi'ea ma gara pe ga ei javo ojohupe. Ga pe ġa nde'ia'uvi reki.

*Manamo nhandejoheva'ero? ei ahe
(Mateus 18.1-5; Lucas 9.46-48)*

³³⁻³⁴ Pea rupi Jesus'ġa hoi ogwovo. Oro Jesus'ga remimbo'ehara'ġa, onhi'iġayva ġa ojohupe.

—Manamo nhandejoheva'ero? Ji ko koji'i pe hohe, ei ġa ojohupe.

Igwete ġa nduri ovahema cidade de Cafarnaum me. Ohorame onga pe Jesus'ga ei ġa pe:

—Manongara rehe pe nhonhi'iġayvayvari nhande rurame pea rupi? ei ga.

Igwete ġa nonhi'iġi opoyjayjare'ymamo. A'ereki ġa onhonhi'iġayva onhimboheteavo pea rupi ogwovo ji ko pe hohe javo ojohupe.

³⁵ A'ero Jesus'ga apygi ġa mbuhurukapava ojipyri. Igwete ga ei ġa pe:

—Pejikopotarame ġahoheva'ero penhimongo na'ē ti okoteheva'ero ojipe'ġa pokopokoga jipi, ei ga ġa pe.

³⁶ A'ero ga tayri'ga mbuhurukari ga rerua ġapyteri pe ga anhuvana. Igwete ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

³⁷ —Pehepia tayri'ga, ei ga. Kiroki ġa oko nanongara'ġa ndehe ġa ko Jesus'gareheva'ero javo – ġa oko ji rehe no, ei ga. Kiroki ġa oko ji rehe nde ko Tupana'ga repykaramo javo – ji rehe jate rūi ġa oko. Ga oko nhimbuhurukara'ga rehe no, ei Jesus'ga ġa pe.

*Gahã nhande repy, ei Jesus'ga
(Lucas 9.49-50)*

³⁸ Igwete João'ga ei Jesus'ga pe:

—Orohepia ore hajiheve'ga oji'i, ei ga. Ombojipe'a ga anhağa ojipe'ğa hugwi. Ombojipe'a ga ndepopoakara pyvõ nde renoina, ei ga Jesus'ga pe. Nurã ore ei ga pe: “Terembojipe'ai anhağa ğa hugwi Jesus'ga renoina,” oro'e ore ga pe. A'ereki ga nhandereheva'ea rũi, ei João'ga ga pe.

³⁹ Igwete Jesus'ga ei ğa pe:

—Tape'ei poa ga pe, ei ga. Japovame ahemonhi-momby'ava'ea jipopoakara pyvõ po ti ğa nanhim-botegwetei kotihĩ nehẽ, ei ga.

⁴⁰ Kiroki ğa nianemovahĩ – ğahã nhande repy a'ero, ei Jesus'ga ğa pe.

⁴¹ Amombe'u katu ji pe me, ei ga. Kiroki ğa pe poko ğa ko Cristo'gareheve'ğa javo – ğa pe po ti Tupana'ga ikwepygi imondokatuavo nehẽ. Yhya vehevi ğa imbuhurame pe me pey'gwavamo, a'ero po ti ga ikwepyykatui tuhẽ ğa pe nehẽ, ei Jesus'ga ğa pe.

*Tiruahũ hete ğa pe, ei Jesus'ga
(Mateus 18.6-9; Lucas 17.1-2)*

⁴² Igwete Jesus'ga ei no:

—Tapembo'e ti ji ojipe'ga rehe kiro. Po ğa nhapytĩ itaruvihavuhua gajura rehe ga momboa ypy pe, a'ero po tiruahũ ga pe, ei ga. Koji'i hete po ti tiruahũ ga pe ga jireheve'ğa mbote'varuhurame tayri'ğa huvihava'ġarũive'ğa, ei Jesus'ga ğa pe.

⁴³⁻⁴⁴ Igwete ga ei no:

—Po pe ndekote'varuhui pejipoa pyvõ, marã re po ti pe napemondohoguhui pejipoa imomboa a'ero torokote'varuhua'javyme ti javo? ei ga ğa pe. Tiruahũ po pe me pe ojipeji herekorange pejipoa novĩa, ei ga. Po ti pe mokõi

pejipoa rerohoi hahyva'ea ruvihava pype pejikote'varuhua pige'yma ġwaramo nehē, a'ero po ti koji'iete'i tiruahū pe me nehē. A'ereki pevova'ea tata ndogweva'javi nehē, ei ga. Koji'i pyry po ti pe herohoi pejipoe'yma vehevi yvagi pe Tupana'ga pyri nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

⁴⁵⁻⁴⁶ —Po pe hoi pejikote'varuhuavo pejikovo, marā re po ti pe napemondohoguhui pejipyia imomboia a'ero torokote'varuhua'javyme ti javo? ei ga ġa pe. Tiruahū po pe me pe herekorame ojipeji pejipyia novīa, ei ga. Po ti pe mokōi pejipyia rerohoi hahyva'ea ruvihava pype pejikote'varuhua pige'yma ġwaramo nehē, a'ero po ti koji'iete'i tiruahū pe me nehē, ei ga. Koji'i pyry po ti pe herohoi yvagi pe pejipyie'yma vehevi nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

⁴⁷ —Po pe pejeakwara pyvō hepiagi ite'varuhuva'ea – kiroki onhimbohepia'ngi pe me, marā re po ti pe ndapehekyjuhui pejeakwara torokote'varuhua'javyme ti javo? ei ga ġa pe. Tiruahū po pe me pe ojipeji herekorame pejeakwara novīa, ei ga. Po ti pe mokōi pejeakwara rerohoi hahyva'ea ruvihava pype nehē pejikote'varuhua pige'yma ġwaramo nehē, a'ero po ti koji'iete'i tiruahū pe me nehē, ei ga. Koji'i pyry po ti pe herohoi ojipeji vehevi nhanderuvihava'ga pyri Tupana'ga pyri nehē, ei ga ġa pe.

⁴⁸ A'ereki

“hahyva'ea ruvihava pype ndopiga'javi ahe hugwi hahyhetea.

Ndogweva'javi tata”, ei Jesus'ga ġa pe.

49 —Nhande nhikwava'eḡame Tupana'ga pe po ti tata'java'ea hahyva'ea nhande rerekoi nehē, ei ga. Peko tuhē ti ji pavēi jireheva'ero. Tapepohiri ti ji hugwi, ei Jesus'ga ḡa pe.

50 —Pyry ko jukyra, ei ga. A'ereki a'ea oko mbatera pavēi heheva'ero. Pyryve'ymame ndik-wahya'javi. Nurã ji ei pe me: Peko pyry ti ji pavēi jireheva'ero. Pejikoty'a tuhē ti ji pavēi. Pejog-wereko katu ti no, ei Jesus'ga ḡa pe ogwovo pea hugwi.

10

Ahepohira hembirekoa hugwi (Mateus 19.1-12; Lucas 16.18)

¹ Aerē Jesus'ḡa hoi Judéiapeve'ḡa gwyra rupi. Igwete ḡa herohoi rio Jordão aherovai herogwovo. A'ero pevove'ḡa jatykaa'javi Jesus'ga pyri onhi-mongyavo. Igwete ga ḡa mbo'ei. A'ereki na tuhē ga ḡa mbo'embo'ei jipi ḡa nderekovo.

² Igwete fariseus'ḡa nduri. “Tihendu ganhi'iḡa nhande ve. A'ero po ti nhande ga mbotegwetei nehē,” ei ḡa ojohupe. Igwete ḡa ei Jesus'ga pe:

—Marã naerũ? ei ḡa. Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi ḡa ndekoi opohirame ḡwembireko'ḡa hugwi kunhangwera'ḡa hugwi naerũ? ei ḡa ga pe.

³ Igwete Jesus'ga ei:

—Marã Moisésva'ea ikwatijari pe me ḡwemimbo'eagwera noḡa hako naerũ? ei ga ḡa pe.

⁴ Igwete ḡa ei:

—Moisésva'ea e'i:
“Tokwatija na'ē ti ḡa inoḡa kunhangwera'ḡa pe

apohi ji kiro nde hugwi javo,” ei ahe.

“A'ero po ti ġa pohiri ġwembireko'ġa hugwi,” ei ahe ikwatija hako, ei ġa Jesus'ga pe.

⁵ —Napeangarihu pe pejikoe'yma Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi, ei Jesus'ga ġa pe. Nurā Moisésva'ea okwatija a'ea pe me ġwemimbo'eagwera noġa, ei ga.

⁶ Jypya ko na rūi reki hako. Jypya vvyakotyve'ġa aporame

“Tupana'ga ġa apoi akwaimbae'ga kunhahēa reheve”, ei Jesus'ga.

Nahā e'i Tupana'ga rembikwatijarukara, ei ga.

⁷ “Nurā ko akwaimbae'ġa ja'ogi uva'ġa hugwi oy'ġa hugwi ġwembirekokaturo.

⁸ Igwete ġa ojogwerekoro ġwaramo ojipejiva'ea ja akwaimbae'ga garembirekohēa pavēi,” ei ikwatijara, ei ga.

A'ero ġa mokonha ja rūi. Ojipejiva'ea ja reki ġa ndekoi, ei ga ġa pe.

⁹ Tupana'ga ko ġa mbojogwerekouka. Nurā po ġa ndopohiri ojohugwi hamo, ei ga ġa pe.

¹⁰ Aerē onga pe Jesus'ga remimbo'ehara'ġa ea'javi ga pe:

—Marāi re ko nde imombe'gwovo ġa pe ko?

¹¹ Igwete ga ei ġa pe:

—Kiroki ga opohi ġwembirekohēa hugwi ojipehēa rerekovo – oajuajuro ġwaramo ga rekote'varuhui ġwembirekoypyvehēa pe, ei ga.

¹² Na jitehe hēa opohirame ġwembireko'ga hugwi ojipe'ga rerekovo hēa rekote'varuhui ġwembirekoypyve'ga pe a'ero. A'ereki hēa ajuajuri, ei Jesus'ga ġa pe.

*Jesus'ga omombyry tay'riva'ea pe
(Mateus 19.13-15; Lucas 18.15-17)*

¹³ Igwete pevove'ga tayri'ga nderunderuri Jesus'ga pyri topoko ti ga ġa ndehe javo.

—Ere ti Tupana'ga pe tomombyry ga ġa pe javo, ei ġa ga pe.

Emo Jesus'ga remimbo'ehara'ga e'i ġa pe:

—Taperuruhui ġa ga pyri, ei ġa.

¹⁴ Hepiagame Jesus'ga nhimonha'ngahetei o'ama. Igwete ga ei ġwemimbo'ehara'ga pe:

—“Taperuruhui ġa,” tape'euhui ġa pe, ei ga. Tuhu tuhē ti ji pyri tayri'ga. A'ereki nanongara'ga'jave'ga pe Tupana'ga pyry hete okovo ġa jikogame ojihe, ei ga ġa pe.

¹⁵ Tamombe'u katu ti pe me: Tayri'ga ojiko uva'ga ndehe okovo ġanemimbotarimova'ea rehe, ei ga. Kiroki ġa oko tayri'ga ja rūi – ġa ndojikogi Tupana'ga rehe okoe'yma garemimbotarimova'ea rehe. Ga po ti nomongoi Tupana'ga gwuvihavuhetero nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁶ Igwete ga tayri'ga anhuvani opokoga ġa ndehe. Igwete ga ei Tupana'ga pe:

—Emombyry ġa pe, ei Jesus'ga javo ga pe.

*Imbateheteva'ea nomondopapotari
(Mateus 19.16-30; Lucas 18.18-30)*

¹⁷ Jesus'ga horame pea rupi kiro ojipe'ga ruri onhana. Igwete ga renypy'andurugi Jesus'ga pyri ta'e ti ġambo'ehara'ga pe javo.

—Jesus, ei ga. Marāva'ea rupi pyryva'ea rupi po ti ji rekoī nehē jirekoaġwamamo Tupana'ga pyri avuirama nehē? ei ga ga pe.

¹⁸ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Maraname nde ei pyryva'ea rehe? Tupana'ga nhi'iġa jate ko pyry, ei ga ga pe.

¹⁹ Nde erekwaha Tupana'ga remimbo'eagwera Moisésva'ea pe hako, ei Jesus'ga. A'ereki Tupana'ga e'i:

“Terejukai ojipe'ġa.

Tererekoi ojipe'ġa nembireko'ġa.

Teremimi ojipe'ġa mbatera.

Tane'mbei ojipe'ġa mombe'gwovo.

Teremoandyandyi ojipe'ġa ġambatera rerogwovo.

Emondo ejeaporogita imohina ejuva'ga rehe eyhēa rehe no,” ei Tupana'ga, ei ga ga pe.

²⁰ Igwete ga ei Jesus'ga pe:

—Jivoja'irame vehevi ji hendukatupavi gareximbo'eagwera jipi, ei ga.

²¹ Ga repiagame Jesus'ga ga arōhetei. Igwete ga ei ga pe:

—Nahā na'ē po ti nde rekoi a'ero hamo. Eho na'ē ti embatera imondopava itambere'ia rehe imondovo itambere'ia imbatere'yve'ġa pe nehē, ei ga. A'ero po ti Tupana'ga imombyryvi nde ve yvagi pe nehē, ei ga ga pe. Imondopavirē embatera ti ejo ji pyri ekovo nhireximbo'eharamo. Ji rehe jate ejiko, ei Jesus'ga ga pe.

²² Jesus'ga nhi'iġa renduvame ga ndovy'ari ogwovo. A'ereki he'yjuhu gambatera.

²³ Igwete Jesus'ga jirovagi javo ġwemimbo'ehara'ġa pe.

—Kiroki ġa imbate hete - hahy ġa pe ġa erame Tupana'ga pe eko ti oreruvihavuhuhetero javo. A'ereki ġa okoheterame ombatera rehe ndokoi garembe'ea rupi, ei ga ġa pe.

24 Henduvame ganhi'iḡa garemimbo'ehara'ḡa nhimomby'ai a'ero. Igwete Jesus'ga ea'javi ḡa pe:

—Hahy imbateheteve'ḡa pe ḡa erame Tupana'ga pe eko ti oreruvihavuhuhetero javo, ei ga ḡa pe.

25 Tegwete yuranuhũa'javuhuva'ea camelo iki-hava agulha kwa'ria rupi. Tegwete hete reki imbateheteve'ḡa hohava Tupana'ga rembi'ea rupi okoheterame ombatera rehe, ei Jesus'ga ḡa pe.

26 Kiro ḡa nhimomby'ahetei a'ero. Igwete ḡa ei ojohupe:

—Ma'ḡa po ti oho Tupana'ga pyri yvagi pe nehẽ naerũ?

27 Igwete Jesus'ga ḡa ndepiagi javo ḡa pe.

—Tegwete tuhẽ ḡanhimondohava ga pyri, ei ga. Tupana'ga jate ḡa mondoukari ojipyri. A'ereki Tupana'ga ikarakatu pa hete, ei ga ḡa pe.

28 Igwete Pedro'ga ei ga pe:

—Jesus, ei ga. Oropohi katu ore orombatera hugwi orogwovo nde rupi neremimbo'eharamo, ei ga.

29 Igwete Jesus'ga ei ḡa pe:

—Tamombe'u katu ti ji pe me: Okopotarame jireheva'ero ḡa pohiri tuhẽ tamombe'u ti Jesus'ga ojipe'ḡa pe javo, ei ga ḡa pe. Jara'ḡa opohi ḡwonga hugwi, ei ga. Jara'ḡa opohi oirũ'ḡa hugwi. Jara'ḡa opohi okuvyra'ḡa hugwi. Jara'ḡa opohi ḡwendyra'ḡa hugwi, ei ga. Jara'ḡa opohi oy'ḡa hugwi uva'ḡa hugwi no tamombe'u Jesus'ga ojipe'ḡa pe javo, ei ga. Jara'ḡa opohi gwa'yra'ḡa hugwi. Jara'ḡa opohi ogwyrā hugwi tamombe'u Jesus'ga ḡa pe javo, ei ga.

30 Kiroki ḡa jireheva'ero opohi ombatera hugwi, gwe'yja'ḡa hugwi – gwereko po ti ḡa

he'yjuhuheteva'ea aḡwamo nehē ḡwonga oirũ'ḡa no okuvyra'ḡa ḡwendyra'ḡa no oy'ḡa no gwa'yra'ḡa no ogwya nehē no, ei ga ḡa pe. Aerē po ti ḡa hohetei Tupana'ga pyri nehē no. Nane'ymi po ti ḡa ndekoi ga pyri a'ero nehē, ei ga. Emo nhiarōe'ỹve'ḡa po ti imbohahyukari na'ē ḡa pe aḡwamo nehē, ei ga ḡa pe.

³¹ Kiroki ḡa huvihava aḡwamo – he'yive'ḡa po ti ndokoa'javi huvihavamo onhimongyavo aerē nehē. Kiroki ḡa huvihava rūi aḡwamo – ḡahā po ti huvihavamo oko nehē, ei Jesus'ga ḡa pe.

*Jesus'ga omombe'ua'ja omanoaḡwama
(Mateo 20.17-19; Lucas 18.31-34)*

³² Igwete Jesus'ga hoi pea rupi ogwovo Jerusalém me. Ga na'ē oho dozeve'ḡa nenonde. Igwete ḡa nhimomby'ai ga rehe ogwovo. Ojipe'ḡa oho ḡandeviri okyhyjiavo ogwovo. Igwete Jesus'ga dozeve'ḡa nderohoi'i ḡa hugwi aerēva'ea mombe'gwovo ḡa pe. Igwete ga ei ḡa pe:

³³ –Pehendu ti nhinhi'iḡa, ei ga. Kiro po ti nhande hoi Jerusalém me nehē, ei ga. Igwete po ti ḡa ji mondoukari ahembo'ehara'ḡa po pe nehē ikwava'ēhara'ḡa nduvihava'ḡa po pe nehē no, ei ga ḡa pe. “Eremano po ti nde hamo,” e po ti ḡa ji ve nehē, ei ga. Nurā po ti ḡa ji mondoukari judeus'ḡarũive'ḡa pe a'ero nehē, ei ga ḡa pe.

³⁴ Gahā po ti ji rerekomemuahũ nehē, ei ga. Onyvũ po ti ḡa ji rehe ji nupanupamo ipira apopyra pyvō nehē. Igwete po ti ḡa ji jukai nehē, ei ga. Emo mokōi pe kirirē po ti ji kwera'ava'javi nhimanoa hugwi nehē, ei Jesus'ga onhimombe'gwovo ḡa pe.

Zebedeuva'ea ra'yra'ga oko pota memei huvi-havamo

(Mateus 20.20-28)

³⁵ Aerē Zebedeu'ga ra'yra'ga nduri Jesus'ga pyri Tiagova'ea João'ga pavēi. Igwete ga ei ga pe:

—Jesus, oropota ore nderekoaḡwama oreremimbotarimova'ea rehe, ei ga ga pe.

³⁶ —Gara pe pepota naerū? ei ga ga pe.

³⁷ —Toromoirū ti nde yvyakotyve'ga nduvi-havamo nde rekorame ga mondomondovo nehē. Toroapy ti ore nde pyri nde mbojogwovaita a'ea rupi nehē, ei ga Jesus'ga pe.

³⁸⁻³⁹ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Ndapekwahavi pe nanongara pe'erame, ei ga ga pe. Aerē po ti hahy hete ji ve nehē. Po pe ji moirūi, a'ero hahy hete pe me nehē no, ei ga. Marā a'ero? Peko pe nanongara rehe naerū? ei ga ga pe.

—Toronhimboita ti ore jupe, ei ga.

—Aerē po ti ga ji jukai nehē no. A'ero po ti ga pe jukapotari nehē no. Marā a'ero? ei ga ga pe.

—Na ga ore jukai nehē no, ei ga.

—Ombuhu tuhē po ti ga hahyva'ea ji ve ji jukavo nehē. Na tuhē po ti ga pe nderekoi nehē no, ei Jesus'ga ga pe.

⁴⁰ Emo ji rūi po ti amboapyguka ga jijipyri nehē tombojogwovai ga ji rehe javo, ei ga. A'ereki ymya Tupana'ga omboavujikwe ḡandekohavaḡwama ji pyri. Gahā po ti ji moirū ga mondomondovo a'ero nehē, ei Jesus'ga ga pe.

⁴¹ Jara'ga dezve'ga henduvame João'ga nhi'iga Jesus'ga pe ga nhimonha'ngai ga ndehe.

⁴² Igwete Jesus'ga ga mbuhurukapavi ojipyri ḡwemimbo'ehara'ga. Igwete ga ei ga pe:

—Pejapyaka ti nhinhi'igã rehe, ei ga. Pekwaha pe hajiheve'ga ndeaporoğita – kiroki ġa e'i ore ko ġanduvihava javo. Ga omboporavykyuhu ogwyriveve'ga jipi ġa mbovavaguhuavo ġa nderekovo, ei ga ġa pe.

⁴³ Pe po na rui pejogwerekoko hamo jireheva'ero ġwaramo, ei ga ġa pe. Po ti pe ndekopotari jara'ga nduvihavamo, a'ero po ti pe ġa pokogi hamo.

⁴⁴ Po ti pe ndekopotari ġahohepava'ero, koji'i po ti pe ġa pokopahetei hamo, ei ga.

⁴⁵ A'ereki ji vehevi ajo tapoko pa ti ġa javo. Ji ndajori ji pokopoko javo ġa pe, ei ga. Tamano javo ji ruri ġa ndepyga yvya koty. Nahã po ti ji he'yjuhuve'ga mbopiro'yi ġa ndekote'varuhua hugwi nehẽ, ei ga ġa pe.

*Jesus'ga omboheha katu Bartimeuva'ea
(Mateus 20.29-34; Lucas 18.35-43)*

⁴⁶ Aerẽ Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ga nderohoi ġa nderovahema cidade de Jericó pe ġa nderokwava hupi. He'yjuhu ġa ogwovo ġa ndupi no. Ga horame jugwi Bartimeu'ga onhi'igã mbuhuri Jesus'ga pe. A'ereki Bartimeu'ga heakwagweva'ero oko Timeu'ga ra'yra'ga. A'ero ga apygi pea rovai itambere'ia rehe oporanduranduva upa.

⁴⁷ Igwete pevove'ga ei:

—Kiro ki ga u Jesus'ga Nazarépeve'ga.

Henduvame Bartimeu'ga onhi'igã mbuhuri Jesus'ga pe a'ero.

—Jesus, nde ko Daviva'ea rymyminoa Tupana'ga remimbuhurukara, ei ga ga pe. Ji porogwety ti, ei ga.

⁴⁸ Igwete ġa nhi'igahyi ga pe onhimongyavo epi te javo. Igwaigwavete reki ga onhi'iga mbuhuri ga pe.

—Nde ko Daviva'ea rymyminoa Tupana'ga remimbuhurukara. Ji porogwety ti, ei ga ga pe.

⁴⁹ Igwete Jesus'ga pytai.

—Pe'e ga pe tuhu ga ji pyri a'ero, ei ga ġa pe.

Igwete ġa ei heakwagweve'ga pe:

—Enoġatu ti epy'a, ei ġa ga pe. Epo'ã ejoa ga pyri.

“Tuhu ga ji pyri,” ei ga nde ve, ei ġa ga pe.

⁵⁰ Igwete ga po'ami hekyita opira i'arimova'ea nhandaibe ua Jesus'ga pyri.

⁵¹ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Gara nde erepota?

—Jesus, tajireha katu ti, ei ga ga pe.

⁵² —Heregwovo a'ero, ei Jesus'ga ga pe. Nde erejiko ji rehe. Nurã nde reharo kiro, ei ga.

Igwete ga reakwakaturo a'ero. Jesus'ga rupi ga hoi a'ero pea rupi ogwovo.

11

Jesus'ga ovahẽ Jerusalém me Domingo dos ramos

(Mateus 21.1-11; Lucas 19.28-40; João 12.12-19)

¹ Ohorame Jerusalém me vvytyruhu pe na'ẽ Jesus'ga vahemi oliveiras ndyvuhu pe monte das Oliveiras pe. Ira'agwe cidades ojopyjopyri tuvi Betfagé Betânia pavẽi. Igwete Jesus'ga ei mokonha'ga pe ġwemimbo'ehara'ga pe:

² —Hepejigwovo cidade pe penhinondeva'e pe, ei ga. Pevahemame ti pe hepiagi jumentinho i'ama nehẽ, ei ga ġa pe. Ojugwa ġa imo'ama yva

rehe. Ndohoi ve ġa i'arimo, ei ga. Pekwahara ti herua, ei ga.

³ Po ti ġa ei pe me: “Maraname pe ikwaharavi a'ea?”, pe'ji ti ġa pe: “Nhandepojykaharete'ga ti togwereko'ã na'ẽ. Kotihĩ po ti ga imbuhura'javi avo nehẽ,” pe'ji ti ġa pe, ei ga ġa pe.

⁴ Igwete ġa hoi hepiaga jumentinho. A'ereki pevove'ġa ojugwa imo'ama pea rupi onga jurukwara pyri. Kiro ġa ikwaharavi a'ero.

⁵ Pevove'ġa ġa ndepiagame e'i ġa pe:

—Maranuhũrame pe ikwaharavuhui ta'yra?

⁶ Igwete ġa imombe'ui ġa pe Jesus'ga rembi'ea.

—Peroho ti ga pe a'ero, ei ġa ġa pe.

⁷ Igwete ġa heruri jumentinho Jesus'ga pe. Igwete ġa inoġi oapoa tapy'ynhapira ikupepytera rehe. A'ero Jesus'ga hoi i'arimo.

⁸ Igwete he'yive'ġa heroporopori opira i'arimova'ea pea rupi inoġa timbojigwa pehea ga pe javo. Ojipe'ġa omondohondoho pindova rohova nhu me herua. Igwete ġa imondomondi pea rupi imbokatuavo ga pe. Nahã ġa Jesus'ga mbojiroviari ga rerua nhanderuvihavuhuhete'ga kiro u javo.

⁹ Kiro garenondeve'ġa hapukai garevirive'ġa pavẽi.

“Timbohete Tupana'ga!” ei ġa.

“Nhandepojykaharete'ga ti tomombyry ga pe

– kiroki ga nhandepojykaharete'ga ombuhuruka nhande pyri ga mongouvouka nhanderuvihavuhuhetero,” ei ġa.

¹⁰ “Tupana'ga tomombyry nhaneramonhava'ea'jave'ga pe Daviva'ea'jave'ga pe kiro

ga rurame nhanderuvihavuhuhetero,” ei ġa.
 “Timbohete Tupana'ga yvagipeheteve'ga a'ero!”
 ei ġa.

¹¹ Igwete Jesus'ġa vahemi Jerusalém me ogwovo ġajatykahavuhua rokari pe o'ama. Oharekorē mbatera rehe nhaporemo Jesus'ga dozeve'ġa nderohoi Betânia pe ġa nderokia. A'ereki oho kwara.

*Jesus'ga e'i figueira pe
 (Mateus 21.18-19)*

¹² Ko'emame Jesus'ġa jivyri Betânia hugwi. Igwete ga jukai ty'ara.

¹³ Irupe ga hepiagi figo'yva figueira ka'a rerekojiperame. Igwete ga hoi tahepia yva'ia javo novia. Ovahemame ga ka'atehea hepiagi. A'ereki a'ea rupi ndi'ai ve tuhē jipi yva'ia.

¹⁴ Igwete ga ei yva pe:

—Ndehe po ti nande'aa'javi nehē ġanembi'uhavamo nehē, ei ga jupe.

Garemimbo'ehara'ġa ġwendu ganhi'iġa a'ero.

*Jesus'ga omo'emba ahe ahejatykahavuhua
 hugwi*

(Mateus 21.12-17; Lucas 19.45-48; João 2.13-22)

¹⁵ Aerē Jesus'ġa vahemi ua Jerusalém me. Igwete ġa nduri ġajatykahavuhua rokari pe. Pevove'ġa oma'ema'ē mbatepyryva ojipe'ġa pe jipi inambu'ia no. A'ereki a'ea ġa omondo ikwava'ēhara'ga pe tomondo ti ga Tupana'ga pe javo. Itambere'ia rehe ġa oma'ema'ē ġa pe ġa moandyandyjuhuavo jipi. Mesas pyri ojipe'ġa neni hajiheve'ġa itambere'ia pyhypyhyga

judeus'ġa itambere'ia kwepykwepyga imondovo ġa pe. Igwete Jesus'ġa nduri okari pe ġa ndepiaga. Kiro ga nhimonha'ngai ġa ndehe a'ero ġa mo'emo'embava pea hugwi. Igwete ga imbojirejirevi itambere'ia kwepykara'ġa mesas. Ga imbojirejirevi ġa'apykava ġa hugwi no – kiroki ġa oma'ema'ě inambu'ia oina.

¹⁶ Igwete ga ndogwerokwarokwarukari mbatera ġajatykahavuhua rokara pytera rupi.

¹⁷ A'ero ga ei ġa pe ġa mbo'eavo.

–Tupana'ga okwatijaruka onhi'iġa hako, ei ga. Nahã Tupana'ga ei a'ero hako:

“Yvyakotyve'ġa nhaporemo ti tonhiĩ ji ve nhironga pype,” ei Tupana'ga hako, ei ga.

Pe ki a'e te pe'e pejohupe: “Timoandyandyjuhu ti ġa ikwepykwepygame Tupana'ga ronga pype,” pe'e pe, ei Jesus'ga. Nahã pe Tupana'ga ronga mongoukari iporomive'ġa nduhavamo, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁸ Aerē ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa ikwahavi Jesus'ga nhi'iġa ġa pe judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi. Igwete ġa ei:

–Marã re po ti nhande ga rerekoi ga jukavo nehē? ei ġa ojohupe. Tijukaukaryme ti ga he'yjuhuve'ġa ndovaki, ei ġa. A'reki ġa onhi-momby'a pa garemimbo'ea repiaga, ei ġa ojohupe.

Nurã ġa kyhyji ga pyhyge'yma.

¹⁹ Ka'aru hete Jesus'ġa hoa'javi cidade de Jerusalém hugwi ogwovo Betânia pe okia.

*Pejiko ti Tupana'ga rehe, ei Jesus'ga
(Mateus 21.20-22)*

²⁰ Ko'emame ojivyrame Jesus'ga kwavi pea rupi. Igwete ga hepiagi akoja figo'yva. Inhymba reki. Hapoa vehevi inhymba.

²¹ A'ero Pedro'ga ikwahava'javi Jesus'ga nhi'iga jupe. Igwete ga ei ga pe:

—Jesus, ehapia! ei ga. Erenhi'igahy nde figo'yva pe kirame oji'i. Kiro inhymbavamo a'ero, ei ga ga pe.

²² Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Pejiko ti Tupana'ga rehe, a'e ji pe me, ei ga.

²³ Tamombe'u katu ti pe me: Ga jikogame Tupana'ga rehe oporanduva ga pe Tupana'ga po ti gwendu katu nhinhi'iga javo, na ja po ti hekoi ga pe a'ero nehē, ei ga. Po ti ga ei Tupana'ga pe tojipe'a ti vytyruhua onhimombooa ypihua pype javo, a'ero po ti Tupana'ga imbojipe'ai ga pe, ei ga. Po ti ga ndogweroviarihihū mara'ngu po ti ojipe'avo javo, a'ero po ti Tupana'ga nombojipe'a ukari ga pe nehē, ei ga.

²⁴ A'ero ji ei pe me: Peporanduvame Tupana'ga pe penhimimbotarimova'ea rehe, perovia ti garemimbuhuraḡwama pe me. A'ero po ti ga imbuhuri pe me nehē, ei Jesus'ga ga pe.

²⁵ Po ojipe'ga oko te'varuhu pe me. A'ero po pepy'a heahemuhūro ga rehe. Penhi'igame Tupana'ga pe penhi'ama tapekwahava'javi ti akoja'ga rekote'varuhua, ei ga. Pe ikwahava'jave'ymame garekote'varuhua henonhe'yma po ti nhanderuvete'ga yvagipeve'ga ndokwahava'javi pendekote'varuhua imombooa pe hugwi nehē, ei ga. [

²⁶ Pe ikwahava'javame akoja'ga rekote'varuhua

po ti nhandervete'ga nomombori pen-dekote'varuhua nehẽ no.]

*Ma'ga nde mbuhurukaru? ei ahe Jesus'ga pe
(Mateus 21.23-27; Lucas 20.1-8)*

²⁷ Igwete Jesus'ga hoa'javi Jerusalém me. Gajatykahavuhua rokara rupi Jesus'ga hoi okovo. A'ero ikwava'ẽhara'ga nduvihava'ga nduri ga pyri judeus'ga mbo'ehara'ga pavẽi xava'eve'ga pavẽi.

²⁸ Igwete ga euhui ga pe:

—Ma'ga nde mbuhurukaru raji'i? Ma'ga e'i nde ve: “Emo'emo'ẽ ti ga mondovo jugwi?” ei ga Jesus'ga pe. Here javo ore ve, ei ga.

²⁹ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Pe na'ẽ ti pe'ji ji ve, ei ga. Pe ji nhi'ĩpondekwaturame po ti ji nhimbuhurukara'ga mombe'ukatui pe me nehẽ no, ei ga ga pe.

³⁰ Pe'ji ti ji ve a'ero: Ma'ga João Batistava'ea mbuhuruka ga mobatizavouka raikwehe? ei ga. Tupana'ga yvagipeve'ga ombuhuruka ahe? Ma'ga e'i ahe ve teremobatiza ga javo? Yvyakotyve'ga ombuhuruka ahe naerũ? ei ga. Pe'ji ti javo ji ve! ei Jesus'ga ga pe.

³¹ Igwete ga nhombo'embo'ei upa.

—Marãi po ti nhande a'ero nehẽ? ei ga. Po ti nhande ei ga pe: “Tupana'ga po ombuhuruka João Batistava'ea ga mobatizauka raikwehe”, a'ero po ti Jesus'ga ei nhande ve nehẽ: “Maraname pe ndaperoviarihu ahenhi'igagwera naerũ?” e po ti ga nhande ve nehẽ, ei ga ojohupe.

³² Po ti nhande ei ga pe: “Yvyakotyve'ga po ahe mbuhuruka raikwehe”, a'ero po ti avove'ga nhim-boahivuhupavi nhande ve nehẽ, ei ga ojohupe.

Okyhyji ġa he'yjuhuve'ġa hugwi. A'ereki ġa e'i pa João Batistava'ea pe: “Tupana'ga tuhẽ ahe mbuhuruka onhi'iġa mombe'uharamo raikwehe,” ei ġa.

³³ Nurã ġa ei reki Jesus'ga pe:

—Ma'ġa po ombuhuruka ahe raikwehe? Ndorokwahavi ore, ei ġa ga pe.

—Napemombe'ujuhu pe ji ve João Batistava'ea mbuhurukara'ga, ei Jesus'ga ġa pe. Nurã po ti ji na jitehe namombe'ui ga pe me nehẽ no – kiroki ga e'i ji ve: “Emo'emo'ẽ ġa onga hugwi,” ei Jesus'ga ġa pe.

12

*Garemitymipyra repiakatuhara'ġa
okote'varuhuve'ġa*

(Mateus 21.33-46; Lucas 20.9-19)

¹ Igwete Jesus'ga imombe'ui ġa pe ojo'java'ea. Igwete ga ei imombe'gwovo:

—Kohoa jara'ga otỹotỹ ko pe yhy-poa'javuhuva'ea uva'yva videira. “Aerẽ ti ta'u yva'ia ryhya,” ei ga, ei Jesus'ga ġa pe. Igwete ga hokairuġi ġwemityma. Aerẽ ga japoi uva mu'umu'ũhava tyhya rupiaramo. Tapyjo'ara ga japoi ita pyvõ imondovo imohina ko pe hepiakatuhavamo. Igwete ga ei ojipe'ġa pe: “Kiro po ti ji hoi paivohu mbaigwe jitua nehẽ,” ei ga. “Pehepia katu ti nhiremityma ji ve,” ei ga ġa pe. “A'ero po ti pe imboja'ogi yva'ia pejive nehẽ. Jara ti pemombyta ji ve nehẽ,” ei ga ġa pe, ei ga. “Kwa,” ei ġa. Igwete ijara'ga hoi ġa ndeja, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

² Aerẽ yva'ia jykyhava rupi ga ojipyrive'ga mondoukari hepiakatuhara'ga pyri togweru ti ga yva'ia ji ve javo novĩa.

³ Emo hepiakatuhara'ga ga pyhy ga nupanupamo ga momboa. Gapojate ojivy a'ero, ei ga.

⁴ Aerẽ ijara'ga ojipe'ga mondoi yva'ia reruruka novĩa. Igwete ga ga akanupanupãi ojigwaraita ga rehe, ei ga.

⁵ Aerẽ ga ojipe'ga mondoukari ga pyri. Igwete ga ga jukai, ei ga. Koji'ive'ga ga ga mondomondoi ga pyri. Igwete jara'ga ga ga nupanupãi. Jara'ga ga ga jukahetei, ei Jesus'ga imombe'gwovo ga pe.

⁶ —Mbapavamo ijara'ga gwa'yra'ga mondoi ga pyri. A'ereki ga jate oko ga pyri gara'yra'ga garemia'nguhete'ga. “Omondo po ti ga imohina jira'yra'ga rehe,” ei ga oyvyteri pe novĩa, ei Jesus'ga.

⁷ —Igwete ijara'ga gwa'yra'ga mondoi ga pyri mbapavamo. Ga repiagame hepiakatuhara'ga ei ojohupe: “Kiro ga ruri ijara'ga ra'yra'ga,” ei ga. “Avova'ea po ti gagwyragwama nehẽ,” ei ga. “Tijuka ti ga a'ero. Aerẽ po ti nhande ipojykai yvya nhandejive nehẽ,” ei ga ojohupe, ei ga.

⁸ Igwete ga ga pyhygi ga jukavo ga momboa garuva'ga remityma hugwi.

A'ea Jesus'ga e'i ga pe ojo'java'ea mombe'gwovo.

⁹ Igwete Jesus'ga ei no:

—Marã po ti ijara'ga rekoi a'ero nehẽ? ei ga. Uhu po ti ga ga jukavo nehẽ gwa'yrava'ea repyga nehẽ, ei ga. Igwete ojipe'ga po ti ga ga mongoi gwemityma repiakatuharamo nehẽ, ei Jesus'ga ga pe.

10 Nonhi'iği pe me Tupana'ga rembikwati-jarukara naerũ? ei ga. Nahã i'ei a'ero:

“Onga apohara'ğa japorame onga ita apopyra hep-iagi ojipeji ita.

A'ea ға imombori ipo'rue'yma tiruahũ javo jupe,” e'i.

“Aerẽ akoja jitehe hekoi huvihavamo jara hohe opyryhetero onga pyhykatuavo,” e'i, ei ga.

11 “Nhandepojykaharete'ga reki omongo huvihavamo.

Hepiagame nhande nhimomby'ai nanongara ko pyry hete javo,” e'i ikwatijara, ei Jesus'ga imombe'gwovo ға pe.

12 A'ea Jesus'ga omombe'u judeus'ğa nduvihava'ğa pe ojo'java'ea. Igwete ға ga pyhypotari novĩa. A'ereki ға okwaha reki onhimombe'ua. A'ereki ға yva'ia repiakatuhara'ğa ja. Onga apohara'ğa ja ko ға no. A'ereki ға Jesus'ga mombo pota. Kiro ға Jesus'ga pyhypotari a'ero novĩa. Emo ға okyhyji he'yjuhuve'ğa hugwi - kiroki ға e'i: “Jesus'ga ko Tupana'ga nhi'īga mombe'uharamo oko.” Nurã judeus'ğa nduvihava'ğa ga rejari ogwovo.

César'ga rembiapoa itambere'ia

(Mateus 22.15-22; Lucas 20.20-26)

13 Aerẽ judeus'ğa nduvihava'ğa fariseus'ğa mondoukari Jesus'ga pyri. Herodes'gareheve'ğa ға ға mondoi ga pyri no. “Pemonhi'ĩ te'varuhu ti Jesus'ga tombotegwete ti ga nhanderuvihavuhu'ga,” ei ға ға pe ға mondorame.

14 Igwete ға nduri javo Jesus'ga pe.

—Orokwaha ore neremimbo'ekatua. A'ereki a'itituhēva'ea rupi katu nde eremombe'u, ei ġa ga pe. Nde eremohemba ġa pe nhaporemō. A'ereki nde nderepojihuvi ġa javo ġa pe. Nde nderekoi huvihava'ġa ndehe jate. A'ereki ahe ojo'jajo'ja nde ve, ei ġa. Erembo'e katu nde Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. Marā ndereaporoġita a'ero? ei ġa ga pe. César'gareheve'ġa e'i: “Pemondomondo ti itambere'ia César'ga pe nhanderuvihavuhu'ga pe ga imono'oġukarame,” ei ġa, ei ġa. Marā naerū? Timondo po nhande ga pe hamo ġa poranduvame nhande ve? Mara'ngu po nde javo timondoyme po ga pe hamo? ei ġa Jesus'ga pe.

¹⁵ Jesus'ga okwahavipe reki ġandeaporoġitate'varuhua.

—Maranuhūrame pe nhinhi'ġa mbote'varuhupotari? ei ga ġa pe. Peru itambere'ia moeda, ei ga.

¹⁶ Igwete ġa heruri a'ero.

—Pemombe'u kiro ji ve a'ero, ei ga ġa pe. Ma'ġa ra'angava agwa? Ma'ġa ndera ġa okwatija inoġa hehe? ei ga.

A'ero ġa ei ga pe:

—César'ga ra'angava, ei ġa. Garera ġa okwatija inoġa hehe no, ei ġa ga pe.

¹⁷ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Pemondoa'ja ti César'ga rembiapoa ga pe a'ero. Tupana'ga rembiapoa ki a'e te pemondoa'ja Tupana'ga pe, ei ga ġa pe.

Yvyakotyve'ġa pe Jesus'ga ei Tupana'ga rembiapoa tonhimondo ti ġa onhikwava'eġa ga pe javo.

Igwete ġa nhimomby'ai ga rehe onhi'ġatu reki ga javo.

*Ombogweravirẽ omanove'ga nahem-
birekoa'javi*

(Mateus 22.23-33; Lucas 20.27-40)

¹⁸ Aerẽ saduceus'ga nduri Jesus'ga pyri. Saduceus'ga ndogweroviari omanove'ga mbogwerahava novĩa. Igwete ġa nduri Jesus'ga pyri a'ero tihepia ti ganhi'igatua nhande ve javo. Igwete ġa ei ga pe:

¹⁹ —Jesus, Moisésva'ea okwatija inoġa nhande ve hako. Nahã ahe ei hako:

“Po ga manoi gwa'yre'ymame ġwembirekohẽa mombytavo

gairũ'ga po hẽa rerekoi a'ero hamo,” ei ahe.

“Gaha po ta'y hẽa pe nhiirũva'ea togwereco gwakykwepohara'ġa javo,” ei Moisésva'ea hako, ei ġa Jesus'ga pe.

²⁰ Oro marã a'ero? ei ġa. Sete ahe onhoirũramo, ei ġa. Igwete ojihuvypyva'ea rembirekoro. Igwete omanorame ahe ndata'yri, ei ġa.

²¹ Igwete aheakoindava rembirekoro aherembirekokwerava'ea pavẽi oirũva'ea py'rovo. Igwete ahe manoi gwa'yre'ymame. Igwete ahe mbyteramo ahe javijitehe kunhangwerava'ea rerekoi, ndata'yri ve omanomo.

²² Jarava'ea na jitehe no, ei ġa ga pe. Seteva'ea gwereco pa ahe ojopy'ropy'rovo novĩa omanombava gwa'yre'ymamo. Aerẽ kunhangwerava'ea manoi no, ei ġa.

²³ Marã a'ero? ei ġa Jesus'ga pe. Ma'ġa nembirekoa po ti kunhangwerava'ea rekoi nehẽ ahe kwerava'javame nehẽ? A'ereki seteva'ea gwereco pa kunhangwerava'ea, ei ġa ga pe.

²⁴ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Tupana'ga nhi'iga atyvihu ko penhi'iga, ei ga saduceus'ga pe. A'ereki pe ndapekwahavihu Tupana'ga rembikwatijarukara. Ndapekwahavi pe Tupana'ga popoakara no, ei ga.

²⁵ Okwerava'japavame po ti ga nahem-birekoa'javi nehē. Tupana'gapyrive'ga ja yvagipeve'ga ja ga ndekoi gwembirekoe'ymamo nehē, ei Jesus'ga ga pe.

²⁶ Gakwerava pe pe ei, ei ga. Napenhi'igi pe Moisésva'ea rembikwatijara pe naerū? A'ereki Tupana'ga i'yva hugwi ikaja pytera hugwi onhi'iga mondo Moisésva'ea pe hako, ei ga. A'ero Moisésva'ea ikwatijari Tupana'ga nhi'iga ojive inoga. Tupana'ga e'i ahe ve:

“Jihi ko Tupanamo ako.

Abraão'ga ji mbohete.

Isaque'ga ji mbohete.

Jacó'ga ji mbohete,” ei Tupana'ga ahe ve, ei Jesus'ga imombe'gwovo ga pe.

²⁷ Abraão'ova'ea manorē reki Tupana'ga ei Moisésva'ea pe: “Abraão'ga ji mbohete,” ei ga. Ga nde'i: “Ahe ji mbohete.” A'ereki ga okoji Tupana'ga pe, ei Jesus'ga. Tupana'ga nhi'iga atyvi ko penhi'iga a'ero pe erame omanove'ga ndokwerava'javi nehē, ei Jesus'ga saduceus'ga pe.

Manamo Tupana'ga remimbo'eagwera joheva'ero?

(Mateus 22.34-40; Lucas 10.25-28)

²⁸ Igwete judeus'ga mbo'ehara'ga ruri. Gwendu ga ga Jesus'ga monhi'inhi'igame. “Jesus'ga onhi'ikwepy katu reki ga,” ei ga oyvyteri pe. Igwete ga ruri javo Jesus'ga pe:

—Jesus, ei ga, manamo Tupana'ga remimbo'eagwera huvihavuhu joheva'ero?

²⁹⁻³⁰ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Moisésva'ea omombe'u ikwatija hako, ei ga. Jara hoheva'ea ko nahã:

“Israelitas, pehendu katu ti!

Nhandepojykaharete'ga ko Tupana'ga.

Gaha jate ko nhandepojykaharetero,” ei ahe, ei ga.

“Pearõ hete tuhẽ ti pejipojykaharete'ga Tupana'ga.

Pearõ hete tuhẽ ti ga pejipy'a pe.

Pearõ hete tuhẽ ti ga imondovo pejeaporoğita imohina ga rehe.

Pearõ hete tuhẽ ti ga tako ti ji garemimbotari-mova'ea rupi javo.

Pearõ hete tuhẽ ti pejirokwa pejikovo ga nhi'ĩpo'ruavo,” ei Moisésva'ea, ei Jesus'ga ga pe.

³¹ Moisésva'ea omombe'u hehohyva'ea no, ei ga.

“Penhiarõ pe.

Na jitehe ti pearõ hete pejikotyve'ğa no,” ei ahe, ei ga.

A'ea memei Tupana'ga remimbo'eagwera jara hoheva'ero, ei Jesus'ga ga pe.

³² Igwete judeus'ğa mbo'ehara'ga ei ga pe:

—Na tuhẽ. A'itituhẽva'ea nde ei ji ve, ei ga. A'ereki gaha jate oko Tupanamo tuhẽ. Ahã ojipe'ğa Tupanamo, ei ga Jesus'ga pe.

³³ Nhande mbatera kwava'eğame ga pe pyry ga pe novã, ei ga. Emo pyryheteva'ea ga pe ko na: Tiarõ hete tuhẽ nhande Tupana'ga nhandepy'a pe hamo, ei ga ga pe. Tiarõ hete tuhẽ nhande ga

nhandekovo garemimbotarimova'ea rupi hamo, ei ga. Tiarõ hete nhande ojipe'ga nhanenhiarõhetea javijitehe hamo. A'ereki nhaneremi-arõa koji'iete'i pyry Tupana'ga pe nhanerembik-wava'eğa hohe, ei ga Jesus'ga pe.

³⁴ Jesus'ga ġwendu onhi'iġatua upa. Igwete ga ei ga pe:

—Erenhimongo ġwerĩ nde Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi kiro, ei Jesus'ga ga pe.

Kirẽ ojipe'ga ndopojihuva'javi javo Jesus'ga pe a'ero.

*Daviva'ea rymymino'ga ko ahepojykaharetero
(Mateus 22.41-46; Lucas 20.41-44)*

³⁵ Igwete Jesus'ga ġajatykahavuhupeve'ga mbo'embo'ei okari pe ġa mbojapyakavo. Igwete ga ei:

—Pe'ji ji ve a'ero. Marã ahembo'ehara'ğa ei Cristo'ga pe Tupana'ga remimbuhurukara'ga pe ga ko Daviva'ea rymyminoru javo? ei Jesus'ga ġa pe.

³⁶ A'ereki Daviva'ea tuhẽ omombe'u nhoġwenonde hako. Nahã ahe ei hako:

“Tupana'ga e'i jipojykaharete'ga pe:

‘Eapy ji pyri ekovo huvihavamo,’ ei ga,” ei ahe.

“ ‘Tamongo ti nearõe'ÿve'ğa neremimbotarimova'ea rehe.’

A'ea Tupana'ga ei jipojykaharete'ga pe,” ei Daviva'ea ikwatija hako, ei Jesus'ga.

A'ereki Tupana'ga ra'uva Daviva'ea mbo'euka a'ea rehe ikwatijaruka hako, ei ga ġa pe.

³⁷ Daviva'ea e'i Cristo'ga pe jipojykaharete'ga a'ero, ei ga. Ga ko Daviva'ea rymymino'ga jate

rūi naerū, ei Jesus'ga onhimombe'gwovo ġa pe ġa mbojapyakavo.

Oarō hete ġa ganhi'igā a'ero onhimongy-heteavo.

*Judeus'ġa mbo'eharava'ea onhimbohete tehe
(Mateus 23.1-36; Lucas 20.45-47)*

³⁸ Igwete Jesus'ga ei ġa mbo'eavo:

—Ahembo'ehara'ġa ja rūi ti peko, ei ga. A'ereki ġa onhimbohete hete. Oko hete ġa opipukuhua rehe tajirepia ġa javo, ei ga. Opota hete ġa ojipe'ġa nhi'igaturame ojive ima'ēhai pe pe ko orembo'ehara javo ġa pe.

³⁹ Gajatykahava pype ġa apypotari huvihava'ġa apykava rehe. Toryva jara'ġa pyri ġa o'u pota toryvi pe oina, ei Jesus'ga ġa pe.

⁴⁰ Opojyka ġa aherembirekokwera'ġa mbatera. Igwete ġa nhi'imbukuhui Tupana'ga pe novīa ojipe'ġa ti te'i pyry ore ve javo. Hahyva'ea po ti kaitu Tupana'ga imondoi ġa pe a'ero nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

*Aherembirekokwerava'ea remimondoa
(Lucas 21.1-4)*

⁴¹ Igwete Jesus'ga apygi upa ġajatykahavuhua pype itambere'ia ryru'ia pyri. He'yjuhuve'ġa ga gwepia ġa inoġame itambere'ia Tupana'ga pe hyru'ia pype. Imbateheteve'ġa he'yi inoġi ipype novīa.

⁴² Nanime imbatere'ỹvehēa ruri aherembirekokwerahēa. Igwete mokoīī hēa inoġi itambere'ia moedas ipype.

⁴³ Igwete Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Hepejijo aherembirekokwerahēa repiaga imbatere'ỹvehēa, ei ga ġa pe. Tamombe'u katu ti

pe me: Hěaremimondoa koji'i pyry Tupana'ga pe ojipe'ğa nemimondoa hohe.

⁴⁴ A'ereki he'yiva'ea ға omombyta ojive itambere'ia imondorame, ei ga. Hěa ki a'e te mokoi'ĩ jate gwereko itambere'ia novĩa. Emo hěa omondo pa ipype, ei Jesus'ga ға pe.

13

Judeusva'ea jatykahavuhua monduru-pavağwama, ei Jesus'ga

(Mateus 24.1-2; Lucas 21.5-6)

¹ Jesus'ga horame ғajatykahavuhua hugwi garemimbo'ehara'ga ei ga pe:

—Jesus, ehепia! Ikatu hete nhandejatykahavuhua, ei ga. Itaruvihavuhua pyvõ ға japoјapoi po raka'e, ei ga Jesus'ga pe.

² Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Erehепia nde nhandejatykahavuhua novĩa? ei ga. Aerě po ti ndojikojikoga'јavi ojogwehe itaruvihavuhua nehě. Omonduru pa po ti ға ojohugwiugwi inoға nehě, ei Jesus'ga ga pe.

Hahyheteağwama Jesus'gareheve'ға pe

(Mateus 24.3-14; Lucas 21.7-19)

³ Aerě Jesus'ğa hoi yvytyruhu pe – perope oliveiras ndyvuhu pe monte das Oliveiras pe. Pevo ga apygi oina ғajatykahavuhua rovai pyteri pe. Igwete ға nduvi ga pyri Pedro'ga Tiagova'ea no João'ga André'ga. Jara'ğa ndovakie'ŷ ға ei Jesus'ga pe:

⁴ —Emombe'u ti ore ve, ei ға. Maname po ti ға nhandejatykahavuhua mondurundurupavi inoға nehě? Marãva'ea po ti Tupana'ga hepiukari

na'ě ahemonhimomby'ava'ea nehě ira'agwe hekopavame nehě? ei ġa ga pe.

⁵ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Penhimboko'i ti pejikovo penhi-moandyandyja hugwi.

⁶ Aerě po ti ġa nduġanduri onhimongyavo javo tehe nehě. Nhira'āra'āteheavo po ti ġa ei: “Jihi ko Cristoramo ako Tupana'ga remimbuhurukaramo,” e'i tehe po ti ġa nehě, ei ga. A'ea rehe po ti ġa he'yjuhuve'ġa moandyandyi nehě, ei ga.

⁷ Nahā po ti nehě no. Aerě po ti ġa imombe'ui nehě: “Ira'agwe ġa otavuka ġa pe kiro. Paivohu ojipe'ġa tavukari ġa pe no,” e'i po ti ġa pe me nehě, ei ga. Tapembojui ti pejipy'a a'ea rehe, ei Jesus'ga ġa pe. Na tuhě ti hekoi nehě. Emo po ti a'ea rupi mbapavakotyva'ea rūi nehě, ei ga ġa pe.

⁸ Ojipe'ġa gwyrivepe'ġa po ti otavukavuka ojipe'ġa gwyrivepe'ġa pe nehě, ei ga. Omyomyi po ti yvya avo nehě. Pevo po ti yvya imyimyih nehě no. Momina po ti mbatera i'uhavamo nehě, ei ga. Nahā po ti hahy rambugwe yvyakotyve'ġa pe nehě, ei ga. Kunhangwera'ġa gwa'yra'ġa mbo'aġwerĩrame hahy rambugwe ġa pe. Na jitehe po ti hahy rambugwe yvyakotyve'ġa pe nehě mbapava koty nehě no, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

⁹ —Penhimboko'i ti, ei ga ġa pe. Pe jireheva'ea ġwaramo po ti nhiarōe'yve'ġa pe pyhygi pe nderogwovo imohiġatuhara'ġa pyri nehě. Ojatykahava pype po ti ġa pe nupanupāi nehě, ei ga. Ga po ti pe nderohoi gwuvihavuhu'ġa pyri gobernadores'ġa pyri nehě no ġa ko Je-

sus'gareheva'ero javo nehẽ. Pevo po ti pe ami a'ero penhimombe'ukatuavo ġa pe nehẽ, ei ga.

¹⁰ Jireheve'ġa po ti imombe'umbe'ui na'ẽ pyryva'ea ojipe'ġa gwyriveve'ġa pe nhaporemo ji mombe'gwovo ġa pe nehẽ. Aerẽ po ti ihoi mbapavakotyva'ea apiavo nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

¹¹ Ga po ti pe pyhy pe nderogwovo imohiġatuhara'ġa pyri nehẽ. Pe nderohorame tapemomyi ti pejipy'a penhi'ġaġwama rehe nehẽ marãi po ti ji ġa pe javo nehẽ, ei ga ġa pe. Ihorame penhi'ġa apiavo po ti Tupana'ga ra'uva ikwahavukari pe me pe mbo'eavo nehẽ, ei ga. A'ero po ti pehe jate rui pe nhi'ġi nehẽ. Tupana'ga ra'uva pe monhi'ĩ nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

¹² —Gwe'yja'ġa vehevi po ti ġa ġa mondoukari ġapo pe nehẽ tojuka ti ġa ġa javo nehẽ. Jara'ġa po ti oirũ'ġa mondoukari ġapo pe nehẽ, ei ga. Jara'ġa po ti gwa'yra'ġa mondoukari tojuka ġa javo. Jara'ġa po ti ġa nhimonha'ngai uva'ġa ndehe ġa jukavouka nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

¹³ Okouhu pa po ti ġa pe ndehe nehẽ pe jireheva'ero ġwaramo nehẽ. Po ti pe nhimboitai avuirama pejipohire'yma ji hugwi nehẽ, a'ero po ti Tupana'ga pe mongoi ojipyri nehẽ, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

*Jesus'ga omombe'u aerẽva'ea hahyheteva'ea
(Mateus 24.15-28; Lucas 21.20-24)*

¹⁴ Igwete Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe no:
—Aerẽ po ti pe hepiagi ite'varuhuheteheteva'ea i'ama nehẽ – pevo po no'amuhũi ramo, ei ga. Tupana'ga noaronhuhũ a'ea opohia judeus'ġa jatykahavuhua hugwi a'ea rehe nehẽ, ei ga.

(Kiroki ga onhi'ĩ kiro ikwatijara pe – tokwaha ti ga a'ea.) Aerẽ po ti pe a'ea repiagi pevo nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe. Pe hepiagame Judéiapeve'ġa ti toka'nhyka'nhy onhana vytyruhu pe xam-anoyme ti javo nehẽ, ei ga.

¹⁵ Kiroki ġa oko ongapereuhuva'ea arimo a'ea rupi – tojvyipe ti ġa ogwovo okie'yma onga pype ombatera rerogwovo nehẽ. Toka'nhympipe ti ġa onhana, ei ga.

¹⁶ Kiroki ġa oporavyky ko pe a'ea rupi – tojivyryme ti ġa onga pe tapy'ynhapira rerogwovo nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁷ –Iporia'i po ti ipuru'ave'ġa a'ea rupi oka'nhygotarame nehẽ. Iporia'i po ti omoka'mbuve'ġa no gwa'yra'ġa nenonhambotarame nehẽ, ei ga.

¹⁸ Pe'ji ti Tupana'ga pe a'ero turyme ti akoja hahyva'ea yapohua rupi. A'ereki ahe nonhani gwerevi oka'nhyuma a'ea rupi, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁹ Ite'varuhuheteheteva'ea urame po ti hahy hete ġa pe nehẽ. Nanongara ndogwerecoa'javi Tupana'ga rembiapoagwera jate hako. Aerẽ po ti ndogwerecoa'javi nanongara nehẽ no, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁰ Hahyheteva'ea po ti tiruahũ ranuhũ ġa pe nehẽ, ei ga. Hahyheteva'eaġwama rehe ojapyakarame Tupana'ga ei hako: “Po ti okombegwe hahyheteva'ea ġa pe nehẽ, a'ero po ti ġa papavi nehẽ,” ei ga hako, ei Jesus'ga ġa pe. Tupana'ga nhaġataruhu a'ero ġa ndehe okovo – kiroki ġa ga omo'emo'ẽ ojive. Nurã ga ei: “Namombegweukari ti ji hahyva'ea ġa pe a'ero nehẽ,” ei Tupana'ga hako, ei ga imombe'gwovo ġa

pe.

²¹ Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Po ti ojipe'ġa etehei pe me nehē: “Pehepia. Agwa ko Cristo'ga Tupana'ga remimbuhurukara'ga.” Taperoviari ti ġa a'ero nehē, ei ga ġa pe. Po ti ojipe'ġa etehei pe me nehē: “Pehepia. Cristo'ga ko pevo u.” Taperoviari ti ġa na jitehe no, ei Jesus'ga ġa pe.

²² Aerē po ti ojipe'ġa nduġanduri nehē jihi ko ako Cristoramō Tupana'ga remimbuhurukaramo jawo tehe nehē. Ojipe'ġa po ti ġa nduġanduri nehē no jihi Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharamo jawo tehe nehē, ei ga. Ahemonhimomby'ava'ea po ti ġa japojapoi hepiuka nehē timoandyandyi ti ġa jawo nehē. Tupana'ga remimo'ēhara'ġa vehevi po ti ġa ġa moandyandyipotari nehē novīa, ei ga ġa pe.

²³ Penhimboko'i ti a'ero pejikovo. A'ereki ji amombe'u jipe pe me pe momoranduva tapemoandyandyjukaryme ti ġa jawo, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

*Jesus'ga rura'javaġwama
(Mateus 24.29-31; Lucas 21.25-28)*

²⁴ Igwete Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe no:

—Hahypavirē

“po ti igwevi kwara nehē.

Jahya po ti nombokojahua'javi nehē no”, ei ga.

²⁵ “Jaytata'ia po ti indurundurugi yvaga hugwi nehē.

Yvagipeva'ea po ti iġwyġwymi nehē ipopoakava'ea”, ei Jesus'ga ġa pe.

26 A'ero po ti vyakotyve'ğa jirura'java repiagi nehẽ. Yvağatıga pype po ti ji ruri nehẽ jipopoaka-hetea pyvõ. Nhirendy'ja hete po ti ji jitua nehẽ, ei Jesus'ga ğa pe.

27 A'ero po ti ji ei jipyrive'ğa pe yvagipeve'ğa pe nehẽ: “Peho ti kiro nhiremimo'ẽhara'ğa nderua nehẽ,” a'e po ti ji javo ğa pe nehẽ, ei ga. A'ero po ti ğa hoi ğa mono'oğa ğa nderupava ğagwyğagwyr a hugwi nhaporemonehẽ. Gweru po ti ğa ğa kwara pora hugwi kwara hoa hugwi no tyapyra hugwi nhimbya hugwi no, ei Jesus'ga imombe'gwovo ğa pe.

Figoyva figueira ahe mbo'e

(Mateus 24.32-35; Lucas 21.29-33)

28 Igwete Jesus'ga ei ğwemimbo'ehara'ğa pe no: —“Maname po ti ihoi japiavo nehẽ?” pe'ji ko pe ji ve ko. Penhimbo'e ti a'itituhẽva'ea rehe figoyva repiaga a'ero, ei ga ğa pe. Pe hepiagame figoyva huangy'ria, a'ero pe ei jipi: “Kwaria ğwerĩ kiro.”

29 Na jitehe hepiagame hahyheteva'ea po ti pe ei nehẽ: “Kiro mbapava koty,” ei Jesus'ga ğa pe.

30 Amombe'u katu ji pe me, ei ga. Ağwamove'ğa ndekojirame po ti akoja ihopavi japiavo nehẽ, ei ga.

31 Aerẽ po ti ahana'ja kwara. Yvya po ti ahana'ja nehẽ no. Nhirembi'ea ki a'e te okoe'ymi a'itituhẽva'ero opopoakaramo avuirama nehẽ, ei Jesus'ga imombe'gwovo ğa pe.

Maname po ti Jesus'ga rura'javi nehẽ?

(Mateus 24.36-44)

32 Igwete Jesus'ga ei ğa pe:

—Ahe ndokwahavi kwara jirura'javame nehẽ marananime po ti nehẽ javo, ei ga. Tupana'gapyrive'ġa yvagipeve'ġa ndokwahavi. Ji vehevi Tupana'ga ra'yramo ndakwahavi no, ei ga. Jiruva'ga jate okwaha jirura'jahava, ei ga ġa pe.

³³ Penhimboko'i ti. Pejirokwa ti nhinhi'ġa rendukatua rehe ji mboha'uva. A'ereki pe ndapekwahavi jirura'jahava, ei ga ġa pe.

³⁴⁻³⁶ Igwete ga ei ġa pe no:

—Tamombe'u ti pe me jirura'java javijiteheva'ea a'ero, ei ga. A'ereki ji ko onga jara'ga ja - kiroki ga oho ojipe'ġa gwyri pe. Ohorame ga ei ojipyrive'ġa pe: “Pereko katu ti nhimbatara ji ve jirakykweri,” ei ga ġa pe, ei ga. Ga mbojogwetavamo ga ġa mboporavykyi a'ero ġa mbojogwerekovo. Ojipe'ga pe ga ei: “Mytu'ẽ me e'ã hepiakatuavo nhironga,” ei ga, ei ga. Ga ndokwahavi reki ijara'ga ruraġwama, ei Jesus'ga ġa pe. Po ti hepiakatuahara'ga ndohepiakatui garonga okia ga rura'javame nehẽ, a'ero po ti ijara'ga hepiagi ga kirame nehẽ, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

—Na jitehe ji ei pe me a'ero: Pejirokwa ti nhinhi'ġa rendukatua rehe, ei Jesus'ga ġa pe. A'ereki pe ndapekwahavi jirura'jahava nehẽ. Mara'ngu po ti ypytunimo jitua nehẽ ypyhaji katu nehẽ? ei ga. Mara'ngu po ti ko'eġatue'yma rupi jitua nehẽ? ei ga ġa pe. Pe nhimboha'uve'ymame po ti ji rura'javi nehẽ, ei ga. Po ti pe ndapejirokwari nhinhi'ġa rendukatua rehe ji rura'javame nehẽ, a'ero po ti ji hepiagi pejirokware'yma nehẽ! ei ga.

³⁷ Pejirokwa ti hehe a'ero, a'e ji pe me, ei ga. Poro jitehe ji ei jireheve'ga pe nhaporemo no. Pejirokwa tuhẽ ti hehe, ei Jesus'ga ga pe.

14

Ojuka pota ahe Jesus'ga

(Mateus 26.1-5; Lucas 22.1-2; João 11.45-53)

¹ Aerẽ judeus'ga japoḡwerĩrame toryva ikwava'ẽhara'ga nduvihava'ga nhomonhi'igi ojogwerekovo judeus'ga mbo'ehara'ga pavẽi. Yapoa rupie'ymi judeus'ga mokõi japoĩ toryva. A'ea rupi memei ga japyakai ḡwamonhava'ea ruragwera rehe Egitopeve'ga gwyra hugwi. Ojipejiva'ea pe ga ei Páscoa. Ojipea rupi toryva rupi ko ga i'ui pão ndovuriva'ea jipi. Kiro judeus'ga toryva japoḡwerĩrame ikwava'ẽhara'ga nduvihava'ga nhomonhi'igi judeus'ga mbo'ehara'ga pavẽi ojogwerekovo.

—Marã re po ti nhande Jesus'ga pyhynhim-imukari ga jukavouka nehẽ? ei ga ojohupe. Mokõĩ nhande kirame po ti nhande japoukari toryva nehẽ, ei ga.

² A'ea rupi rũi po ti nhande ga pyhygukari he'yjuhuve'ga ti tojogwayvayvaryme ga rehe, ei ga ojohupe.

Gweka'vo ahe nhandya Jesus'ga akaḡa rehe

(Mateus 26.6-13; João 12.1-8)

³ Igwete Jesus'ga rekoi cidade de Betânia pe. Igwete ga i'ui mbatera ijaijauhugwera'ga ronga pe Simão'ga ronga pe. Nanime hẽa heruri perfume nhandya hyru'ia pype. He'yjuhu hẽa omondo itambere'ia nhandya rehe imombaravipyre'ỹva'ea

rehe. Igwete hēa heruri ika'mbiga hovapytymbava heka'voga Jesus'ga akağa rehe.

⁴ A'ero jara'ğa nhimonha'ngai hēa rehe.

—Maranuhūrame hēa jigwaraiteheuhui nhandya rehe? ei ğa ojohupe.

⁵ He'yjuhuva'ea itambere'ia trezentos po ğa ikwepygi hēa pe nhandya rehe ramo. A'ero po hēa imondoi itambere'ia imbatere'ÿve'ğa pe ramo, ei ğa. Emo hēa gweka'vopavipe reki Jesus'ga akağa rehe, ei ğa ojohupe.

Igwete ğa nhimboahivi onhi'igahyavo hēa pe.

⁶ Emo Jesus'ga e'i ğa pe:

—Na hēa rekoi jate. Maranuhūrame pe hēa mbote'varuhu pota? ei ga ğa pe. A'ereki hēa oko katu katu imbuhua ji ve, ei ga.

⁷ Nane'ymi po ğa ndekoi pe pavēi imbatere'ÿve'ğa jipi. Pe ğa pokopotarame po pe ğa pokogi jipi. Ji po ti a'ea nakombegwei pe pyri nehē, ei Jesus'ga ğa pe.

⁸ Nanongara jate hēa gwereko, nanongara hēa ombuhu ji ve. Ji manoa renonde hēa imongyi nhandya jira'oa rehe nhitÿhava rupiaramo, ei ga.

⁹ Tamombe'u katu ti pe me: Yvyakotyve'ğa pe nhaporemō ti ğa imombe'ui pyryva'ea ji mombe'gwovo nehē. A'ea rupi ti ğa hēa mombe'ui nehē no tokwaha pa ti ğa hēaremimbuhuragwera, ei Jesus'ga ğa pe.

*Tapyhyguka ti Jesus'ga pe me, ei Judasva'ea
(Mateus 26.14-16; Lucas 22.3-6)*

¹⁰ Aerē Judas Iscariotesva'ea – ahe ko dozeve'ğa pyteripeva'ea Jesus'ga remimbo'eharava'ea novīa

– kiro ahe hoi ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa pyri. Igwete ahe ei ġa pe:

–Tapyhyguka ti Jesus'ga pe me, ei Judas Iscariotesva'ea ġa pe.

¹¹Igwete ġa ndoryndoryvamo ahe renduvame.

–Toromondo ti itambere'ia nde ve gapyhygukara ikwepykavamo a'ero, ei ġa ahe ve.

Aerē ahe jirokwapotari hehe a'ero, marā po ti ji ga pyhygukari ġa pe javo.

Jesus'ga o'u ġwemimbo'eharava'ea pavēi Páscoa rupi

(Mateus 26.17-25; Lucas 22.7-14, 21-23; João 13.21-30)

¹²Kiro Jesus'ga remimbo'ehara'ġa nduri Jesus'ga pyri. A'ereki judeus'ġa oapouka kiro to-ryva – kiroki a'ea rupi ġa o'u pāo ndovuriva'ea. A'ea rupi jitehe judeus'ġa ojuka cordeiros Páscoa rupiaramo ti'u javo. Cordeiros jukahava rupi garemimbo'ehara'ġa nduri Jesus'ga pyri. Igwete ġa ei ga pe:

–Mome po ti ore hoi Páscoa rupiara imboavujik-wea nde i'ui nehē? ei ġa ga pe.

¹³Igwete ga ei mokonha'ġa pe:

–Hepejigwovo cidade pe. A'ero po ti pevove'ga pe novatī yhya rerua hyrua pype nehē, ei ga. Peho ti ga reviri.

¹⁴Ga horame onga pype ti pe'ji onga jara'ga pe, ei ga. Pe'ji ti ga pe: “Nhanembo'ehara'ga e'i nde ve: ‘Mome i'ukava ruvi? Ta'u ti mbatera pevo nhiremimbo'ehara'ġa pavēi,’ ei ga nde ve.” Peho ti javo ga pe a'ero, ei Jesus'ga ġa pe.

15 A'ero ti ga hepiukari pe me i'ukavuhua onga jo'aripeva'ea. Pevo gwereko jipe mesa aheapykava. Pevo ti pemboavujikwe mbatera nhande ve a'ero nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

16 Nahã ga mokonha'ġa mondoukari cidade pe. Igwete ġa hepiapavi garemimombe'ua. Igwete ġa imboavujikweri mbatera inoġa Páscoa rupiara.

17 Ypytunimo Jesus'ga dozeve'ġa nderohoi pevo ġa nderokiavo.

18 Igwete ġa i'ui ojopyri upa. Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Amombe'u katu ji kiro pe me: Pepyteripeve'ga po ti ji pyhyguka ji mondovouka ġapo pe nehē, ei ga. O'u ga kiro ji pavēi, ei ga ġa pe.

19 A'ero ġa ndovy'ari okovo. Onhinanhinani ġa ei ga pe:

—Ji rūi re po? ei ġa ga pe.

20 —Ga ko opymi pão tyhya pype ji pavēi i'gwovo pepyteripeve'ga, ei Jesus'ga dozeve'ġa pe.

21 Kiro po ti ji manoi nehē. A'ereki kiro oho japi-avo nhimombe'upyra – kiroki a'ea ahe okwatija ji mombe'gwovo hako, ei ga. Emo tiruahũ hete ti ga pe – kiroki ga ji mondouka ġapo pe. Po ga ndojihuvi hamo, a'ero po koji'i pyry ga pe hamo. Tupana'ga po ti ombohahy hete ga pe nehē, ei ga.

Jesus'ga omondo ahe ve pão vinho reheve

(Mateus 26.26-30; Lucas 22.15-20; 1 Coríntios 11.23-25)

22 Ga i'urame Jesus'ga ipyhygi pão. Igwete ga nhi'iġi Tupana'ga pe ndepyry hete nde imbuhua ore ve javo. A'ero ga haygwe'rogi ima'ema'eamo ġwemimbo'ehara'ġa pe. Igwete ga ei ġa pe:

—Pepyhy i'gwovo. A'ea ko jira'oa, a'e ji jupe, ei ga.

²³ Aerē ga ipyhygi copo – kiroki gwereko vinho. Igwete ga nhi'īgi Tupana'ga pe ndepyry hete nde imbuhua javo. A'ero ga imondoī ġa pe. Igwete ġa nhaporemo i'ui jugwi a'ero upa.

²⁴ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—A'ea ko jirekoa, a'e ji jupe, ei ga. Aheka'voguka po ti ji jirekoa ġa pe jijujukauka nehē, ei ga. Nahā po ti ji manoi yvyakotyve'ġa ndepyga. A'ereki Tupana'ga e'i ipyahuva'ea mombe'gwovo: “Garekoa reka'vogame po ti ji imombori ġandekote'varuhua ġa hugwi,” ei ga. Nurā jirekoa reka'voga ġwaramo a'iti hete tuhē po ti Tupana'ga imombori he'yjuhuve'ġa ndekote'varuhua ġa hugwi nehē ġwembi'ea rupi nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁵ Amombe'u katu ji pe me: Kiro ti ji nda'apoa'javukari nanongara toryva vinho gwovo pe nderekovo nehē. Aerē po ti nhanderuvihavuhetero Tupana'ga japoukari ji ve toryva ġwonga pe yvagi pe nehē. A'ea rupi po ti ji japoī toryva nhande ve a'ero nehē hajiheva'ea ipyahuva'ea, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁶ Igwete ġa nhimby'yi Tupana'ga mboheteavo aerē ogwovo monte das Oliveiras pe.

Jesus'ga omomorandu Pedrova'ea nahā ti ne'mbe javo

(Mateus 26.31-35; Lucas 22.31-34; João 13.36-38)

²⁷ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Pepohi pa ti pe ji hugwi nehē, ei ga. A'ereki Tupana'ga rembikwatijarukara omombe'u

nhoḡwenonde a'ea, ei ga. Ikwatijara omombe'u
Tupana'ga nhi'iḡa hako.

“Tupana'ga e'i:

‘Tajukauka ti ovelhas repiakatuhara'ga nehē,
ei ga.

‘Ga jukarame po ti ovelhas
nhiḡwaheḡwahemi nehē,’ ei Tupana'ga
hako,” ei ga.

Igwete Jesus'ga ei no:

—Pe po ti na jitehe a'ero nehē no. Ga ji jukarame
po ti pe nhiḡwahembavi nehē no, ei ga.

²⁸ Emo nhimbogweravirē nhimanoa hugwi po ti
ji hoi Galiléiapeve'ḡa gwyri pe jitekovo pe nenonde
nehē, ei ga ḡa pe.

²⁹ Igwete Pedro'ga ei ga pe:

—Jara'ga po ti opohipavipe nde hugwi. Jihi po
ti ndapohiraḡwami nde hugwi, ei ga Jesus'ga pe
novĩa.

³⁰ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—A'itituhēva'ea ti ji ei nde ve: Kiroḡwe ypytu-
nimo inamutiḡa nhi'iḡa renonde po ti nde ei ji ve
nehē: “Ji ndakwahavi Jesus'ga.” Trēs po ti nde
ea'jaa'javi ji ve nehē. Kirē po ti mokōi inhi'iḡa'javi
inamutiḡa nehē, ei Jesus'ga ga pe.

³¹ Igwete Pedro'ga nhi'iḡahyi ga pe:

—Po ti ḡa ji jukai nde reheve, a'ero po ti ji nda'ei
tuhē te a'ea nde ve nehē, ei ga.

A'ea jitehe jara'ḡa ei Jesus'ga pe no.

*Jesus'ga oko matetȳhava pype Getsēmani pe
(Mateus 26.36-46; Lucas 22.39-46)*

³² Igwete Jesus'ḡa hoi Getsēmani pe. Igwete ga ei
ḡwemimbo'ehara'ḡa pe:

—Avo pejuvete pejiapyapyga, ei ga. Taho na'ē ti nhinhi'i'īga Tupana'ga pe, ei ga ġa pe.

³³ Igwete ga ġa nderohoi Pedro'ga Tiagova'ea. João'ga ga gweroho no. Kiro omboju hete Jesus'ga opy'a. Ndovy'arihu hete ga.

³⁴ Igwete ga ei ġa pe:

—Jivy'are'yma ji juka ġwerĩ, ei ga. Avo ti pepyta pejikire'yma, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁵ Hehemo'i ga hoi a'ero. Igwete ga nhinoġi ojovapyvo onhi'i'īga Tupana'ga pe.

—Nde ipotarame terembuhurukari hahyva'ea ji apiavouka, ei Jesus'ga ga pe.

³⁶ Apĩ, ei ga, nde erekwaha imongopava neremimbotarimova'ea rehe. Nurā ji ei nde ve: Terembuhurukari hahyva'ea ji ve a'ero, ei ga. Emo nhiremimbotarimova'ea rupi rūi ti eko. Enhimimbotarimova'ea rupi ti eko, ei Jesus'ga ga pe.

³⁷ Kirē ga jivyra'javi ua trēsve'ġa ndepiaga. Oki pa reki ġa upa. Igwete ga ei Pedro'ga pe:

—Simão Pedro, ei ga. Ereki nde ejupa? Nerenhi-momiranami'i'ĩ nde ejopehyja pe naerũ? ei ga ga pe.

³⁸ Tapekiri ti, a'e ko ji pe me ko, ei ga. Penhi'ĩ ti Tupana'ga pe. Pe'ji ti ga pe: “Ore poko ti torokote'varuhupotaryme ti ore,” pe'ji ti Tupana'ga pe, ei ga. Peko pota pe Tupana'ga nhi'i'īga rupi novĩa. Emo Tupana'ga pe pokoge'ymame pe napenhi-momiranami pete'varuhuro ġwaramo, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁹ Igwete Jesus'ga hoa'javi onhi'i'īga Tupana'ga pe.

—Nde ipotarama terembuhurukari hahyva'ea ji ve, e'ia'ja ga Tupana'ga pe.

⁴⁰ Aerē ga rura'javi trêsvē'ğa pyri. Okipava'ja ġa upa. A'ereki ura'ja ġa pe ġa ndopehyihetea. Nonhi'iġa'uvi ġa ga pe a'ero.

⁴¹ Igwete ga hoa'javi onhi'iġa Tupana'ga pe. Aerē ga jivyra'javi trêsvē'ğa pyri.

—Pekirijiuhu pe pejiijupa? ei Jesus'ga ġa pe. Kirupi pekiratete, ei ga. Kiro ihoi japiavo ji pyhygukahava. Kiro po ti ġa ji kwava'eġi okote'varuhuve'ğa po pe nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

⁴² Pevy kiroġwe. Pehepia. Kiro ki ga u jipyhygukahara'ga. Xaho ga rovatiamo a'ero, ei ga ġa pe.

Opyhyguka ahe Jesus'ga

(Mateus 26.47-56; Lucas 22.47-53; João 18.3-12)

⁴³ Jesus'ga nhi'iġame ġwemimbo'ehara'ğa pe kiro Judasva'ea ruri pea rupi - kiroki ahe dozeve'ğa pyteripeva'ea garemimbo'eharava'ea novĩa. He'yjuhuve'ğa ahe gweru ojupi. A'ereki xava'eve'ğa ikwava'ēhara'ğa nduvihava'ğa no judeus'ğa mbo'ehara'ğa no - judeus'ğa moġitahara'ğa nhaporemo ombuhuruka he'yjuhuve'ğa Judasva'ea rupi topyhy ti ġa Jesus'ga javo. Ga gweru itakyhea'javuhuva'ea mbuahava reheve a'ero.

⁴⁴ Judasva'ea e'i jipe ġa pe:

—Tabeiija na'ē ti Jesus'ga repiuka pe me. A'ero ti pepyhygahy ga rerogwovo, ei ahe ġa pe.

⁴⁵ Kiro Judasva'ea ruri a'ero ogwovo Jesus'ga rehei katu.

—Kiro ji ruri nde pyri, ei ahe Jesus'ga pe ombo'ehara'ga pe.

Igwete ahe Jesus'ga beijai.

⁴⁶ Kiro ġa Jesus'ga pyhygi a'ero.

⁴⁷ Pevo Jesus'gareheve'ga rekoi o'ama Jesus'ġa pavēi. Igwete ga ipyhygi oitakyhea'javuhuva'ea takyti ġa javo novīa. A'ea ga imondoi ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'gapyrive'ga rehe ga nambi'oga novīa.

⁴⁸ Igwete Jesus'ga ei pevove'ġa pe:

—Amovahī po ji governo naerū? ei ga. Nurā pe heruruhui itakyhea'javuhuva'ea mbuahava reheve ji pyhyga naerū? ei ga ġa pe.

⁴⁹ Nane'yimi ji rekoi pe pavēi nhandejatykahavuhua rokari pe ġa mbo'eavo jipi, ei ga. A'ea rupi pe ndajipyhyguhui oji'i. Emo pe ji pyhyguka kiro aherembikwatijaragwera rupi ahenhi'īpo'ruavo, ei Jesus'ga ġa pe.

⁵⁰ Igwete Jesus'ga remimbo'ehara'ġa pohipavi ga hugwi onhana oka'nhyima. A'ero Jesus'ga pyhyhara'ġa ga rerohoi ga rerekovo.

⁵¹ Igwete ipyahuve'ga ruri Jesus'ga reviri. Ojipeji opira ga omongi herua i'arimova'ea jate. Igwete Jesus'ga pyyhara'ġa ga pyhypotari novīa. Emo gapirotehea ġa opyhy.

⁵² Igwete ga hemi jugwi taka'nhy ti ġa hugwi javo. Igwete ga henonhani opire'yma rerogwovo a'ero.

Jesus'ga oko judeusva'ea moġitaharava'ea rovai pyteri pe

(Mateus 26.57-68; Lucas 22.54-55, 63-71; Joāo 18.13-14, 19-24)

53-56 Igwete ġa Jesus'ga rerohoi ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga ronga pe Caifás'ga ronga pe. Oro Pedro'ga, irupe ga ruri Jesus'ga reviri okari pe ova-hema. Pevo ga apygi guardas'ġa pavēi ojipe'eavo tata ypyvo.

Igwete ġa Jesus'ga rerohoi onga pe. A'ero judeus'ġa moġitahara'ġa jatykatykapavi ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa jara'ġa pavēi. Gahā tuhē ojatyka jipi henduva judeus'ġa nhi'iġa ġa imbojarame mbatera ojipe'ġa ndehe. Igwete judeus'ġa moġitahara'ġa nhaporemō ojipe'ġa ndekari kiro tombojamboja ti ġa ite'varuhuva'ea Jesus'ga rehe javo. A'ereki ġa ojukauga pota ga. He'yi reki ġa novīa – kiroki ġa u o'mbeo'mbero nahā Jesus'ga rekote'varuhui javo tehe. Emo ndojo'jajo'javi reki ġanhi'iġa. Nurā ġamoġitahara'ġa nde'i: “A'iti gamombe'ua. Nurā tijuka ga,” nde'i ġa.

57-58 Aerē ojipe'ġa po'ami o'mbero ġa pe. Igwete ġa etehei:

—Orohendu ore Jesus'ga nhi'iġa ikwehe, ei ġa. “Tamondurunduru ti aġa Tupana'ga ruhava,” e ko ga ikwehe, e'i tehe ġa. “Akwaimbae'ġa oapo agwa,” ei ga. “Emo mokōi ti ji herokiri japopava irūa nehē – kiroki yvyakotyve'ġa ndoapokwahavi,” ei ga, ei ġa imombe'uteheavo ġa pe novīa.

59 Emo ġanhi'iġa vehevi ndojo'javi.

60 Igwete Caifás'ga po'ami ua ġandovai pyteri pe. Igwete ga ei Jesus'ga pe:

—Marāi nde a'ero ejihe ġa imbojambojarame naerū? ei ga. Nerenhimombe'uuhui nde ekovo naerū? ei ga Jesus'ga pe.

61 Jesus'ga nonhi'iği reki upa onhi'ĩpotare'yma ğwaramo. Igwete ga ea'javi Jesus'ga pe:

—Ndehe re koi Cristoramo ereko naerũ Tupana'ga remimbuhurukaramo? Nde ereko nhaneremimbohete'hara'ga ra'yramo Tupana'ga ra'yramo? ei ga. Enhimombe'u katu ti ore ve a'ero, ei ga ga pe.

62 —A'ea ko ji. Tupana'ga ji mbuhuruka avo yvya koty, ei Jesus'ga ga pe. Igwete po ti pe ji repiagi nehẽ ji apygame ipopoakaheteve'ga pyri Tupana'ga pyri jitekovo huvihavamo nehẽ, ei ga. Pehepia po ti pe ji rura'javame yvağatiğa pype ua yvya koty nehẽ no, ei Jesus'ga ga pe.

63 Igwete Caifás'ga nhimboahihetei Jesus'ga nhi'iğa henduvame. Nurã ga imbotararagi opira onhimongouhu ga Tupana'ga'java'ero javo. Igwete ga ei jara'ğa pe:

—Kirupi tuhẽ ojipe'ğa nemimombe'ua nhande ve. A'ereki ga tuhẽ e'iuhu ojive, ei ga.

64 Pehendu ko pe ganhi'iğa ko. Onhimongouhu ga Tupana'ga'java'ero, ei ga. Marã po ti nhande ga rerekoi naerũ? Marãi pe ga pe? ei ga jara'ğa pe.

Igwete ğa epavi ga pe:

—Oko te'varuhu tuhẽ ga. Tomano po ga hamo! ei ğa.

65 Kiro ğa nyvuni ga rehe. Igwete ğa hovapi-ari gareakwara tapy'ynhapira pyvõ. Igwete ğa kwağakwari ga rehe.

—Ma'ğa okwa nde rehe? Ekwaha ti, ei ğa ga pe ga rerekomemuamo.

Igwete guardas'ğa ga rovapetepetegi no.

*Ndakwaŋavi ji Jesus'ga, e'ia'jaa'ja Pedrova'ea
(Mateus 26.69-75; Lucas 22.56-62; João 18.15-18, 25-27)*

⁶⁶ A'ea ja okari pe Pedro'ga apygi guardas'ga pavēi ojipe'eavo. Igwete Caifás'gapyrivehēa ruri.

⁶⁷ Pedro'ga repiagame hēa ga repiahetei.

—Nde ko Nazarépeve'gapavēiva'ea Jesus'gapavēiva'ea, ei hēa ga pe.

⁶⁸ —A'ea rūi ji! ei Pedro'ga o'mbero. Gara pe nde ei? ei ga hēa pe.

A'ero ga hoi ahehohava rupi. Nanime inamutiġa nhi'īgi.

⁶⁹ Igwete hēa ga repiagi pevo. Hēa ea'javi pevove'ġa pe:

—Agwa'ga ko Jesus'gapavēive'ga.

⁷⁰ Igwete Pedro'ga ea'javi o'mbero:

—A'ea rūi ko ji!

Aereĩ pevove'ġa ea'javi Pedro'ga pe:

—A'iti nde gapavēiva'ea. A'ereki nde Galiléiapeva'ea no, ei ġa ga pe.

⁷¹ Igwete Pedro'ga nhi'igahyi ġa pe:

—A'itituhēva'ea ji a'e pe me. Ji ndakwaŋavi tuhē akoja'ga, ei ga ġa pe. Ji mberame pe me po ti Tupana'ga imbohahyi ji ve hamo, ei Pedro'ga ġa pe novīa.

⁷² Nanime inamutiġa nhi'igajavi. A'ero Pedro'ga ikwahava'javi Jesus'ga nhi'igagwera ojive. A'ereki opyhyga renonde Jesus'ga omombe'u jipe ga pe javo. “Inamutiġa nhi'igajava rupi po ti trêš nde ea'jaa'javi ji ve: ‘Ji ndakwaŋavi Jesus'ga’,” e'i jipe Jesus'ga Pedro'ga mbeaġwama mombe'gwovo ga pe.

Kiro Pedro'ga ikwahava'javi ganhi'igagwera. Omboju Pedro'ga py'a. A'ero ga jehe'ohetei o'ama.

15

Pilatosva'ea eagwera Jesus'ga pe
(*Mateus 27.1-2, 11-14; Lucas 23.1-5; João 18.28-38*)

¹ Ypyhajive judeus'ğa moğitahara'ğa jatykatykaa'javi ikwava'ēhara'ğa nduvihava'ğa xava'eve'ğa pavēi judeus'ğa mbo'ehara'ğa pavēi. Igwete ға nhaporemo ға jatykai nahanahā ti tireko Jesus'ga a'ero javo. Igwete ға Jesus'ga kwarukari ga rerogwovouka governador'ga pyri Pilatos'ga pyri.

² Igwete Pilatos'ga ei Jesus'ga pe:

—Nde ko judeus'ğa nduvihavuhuhetero ereko naerū?

Igwete Jesus'ga ei:

—Ndehe ko ere poha.

³ Igwete ikwava'ēhara'ğa nduvihava'ğa imbojambojatehei Jesus'ga rehe. Emo Jesus'ga nonhi'īkwepyi ға onhi'īpotare'yma ғwaramo ға pe.

⁴ Igwete Pilatos'ga ea'javi ga pe:

—Nerenhi'igihū nde ға pe naerū? ei ga. Ere-hendu nde ғанemimbojaruhua ejihe, ei ga Jesus'ga pe novīa.

⁵ Emo Jesus'ga nonhi'īkwepyi ga no. Nurā Pilatos'ga nhimomby'ai ga rehe.

Pilatosva'ea ojukauga Jesus'ga
(*Mateus 27.15-26; Lucas 23.13-25; João 18.39-19.16*)

⁶⁻¹¹ Kiro he'yjuhuve'ğa nduri javo Pilatos'ga pe.

—Páscoa japoa nanani nde cadeiapypeve'ga mbopiro'yi ga mohema cadeia hugwi oreremimbotarimo. Emohemuka ga kiro a'ero, ei ġa Pilatos'ga pe.

Igwete Pilatos'ga ei ġa pe:

—Tamohemuka ti ga a'ero - kiroki ga pe ġa ei judeus'ġa nduvihavuhuhete'ga, ei ga. Ga mohema pe pepota a'ero? ei ga ġa pe.

A'ea Pilatos'ga ei he'yjuhuve'ġa pe. A'ereki ga e'i oyvyteri pe: “Ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa onhimyrō reki Jesus'ga rehe,” ei ga. “Nurā ġa ga pyhygukari ga reruruka ji pyri,” ei Pilatos'ga. Nurā ga ei he'yjuhuve'ġa pe: “Gamohema pe pepota?” Emo ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa omomymomyi he'yjuhuve'ġa Barrabás'ga pe pe'ji javo. A'ea ja Barrabás'ga oko cadeia pype ojipe'ġa pavēi. A'ereki ġa otavuka gwuvihava'ga pe. Igwete Barrabás'ga gwuvihava'gareheva'ea jukai. Emo ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa omomyi he'yjuhuve'ġa Barrabás'ga pe pe'ji javo Pilatos'ga pe. Nurā ġa eġa'ei ga pe:

—Barrabás'ga koi emohemuka ore ve, ei ġa ga pe.

¹² Igwete Pilatos'ga ea'javi ġa pe:

—Oro ga - kiroki ga pe pe ei oreruvihavuhuhete'ga - marā po ti ji ga rerekoi nehē naerū?

¹³ —Ekutuguka ga yva rehe ga mbovyruka tomano ga, ei ġa onhi'ġa mbuhua ga pe.

¹⁴ —Maranuhūrame ti ji ga kutugukari naerū? Marā tuhē garekote'varuhua naerū? ei Pilatos'ga ġa pe.

Igwaigwavete reki ġa onhi'ġa mbuhuri ga pe a'ero.

—Embovyruka tuhē ga.

¹⁵ Nurā Pilatos'ga Barrabás'ga mohemukari tonhimohē ti ġa ji rehe javo. Igwete ga Jesus'ga nupanupāukari ipira apopyra pyvō ga mondovo soldados'ġa po pe tokutu ġa ga yva rehe a'ero javo.

*Soldadosva'ea gwerekomemua Jesus'ga
(Mateus 27.27-31; João 19.2-3)*

¹⁶ Igwete soldados'ġa Jesus'ga rerohoi okihavuhua pype governador'ga rongaruvihava pype. Igwete ġa jara'ġa mbuhurukapavi tirekomemua ga javo.

¹⁷ A'ero ġa imongiukari ga pe tapy'ynhapiġwaġahiva'ea nanongara huvi-hava'ġa omongi javo ga pe. Igwete ġa ipovāpovani yhypoa hatiuhūva'ea onhatimaġatuva'ea apovo inoġa Jesus'ga akaġa rehe aġa huvihava'ġa akanitara javo tehe jupe.

¹⁸ Igwete ġa eġa'ei ga pe:

—Ejoryjory ti judeus'ġa nduvihavuhuhetero, ei ġa ga pe ga rerekomemuamo.

¹⁹ Ojopy'rupy'ru ġa ga akanupanupamo yvyra pyvō. Onyvunyvū ġa ga rehe. Igwete ġa nenypy'andurundurugi ga pyri timbohete ga javo tehe.

²⁰ Nahā ġa ga rerekomemui. Aerē ġa hekyi iġwaġahiva'ea ga hugwi gapiretea mongirukara'java ga pe. Igwete ġa ga rerohoi tikutu ga yva rehe kiro javo.

*Okutu ahe Jesus'ga yva rehe ga mbovyva
(Mateus 27.32-44; Lucas 23.26-43; João 19.17-27)*

²¹ Kiro ġa Jesus'ga rerohoi cidade hugwi. Nanime Simão'ga ruri cidade pe. Ga ko cidade de Cirenepeva'ero. Alexandre'ga ko gara'ya'ga Rufo'ga pavêi. Kiro Simão'ga ruri nhuhũa hugwi. A'ero soldados'ġa herohoukarahai Simão'ga pe yva Jesus'ga jukahava rupiara.

²² Igwete ġa Jesus'ga rerohoi ga rerogwovo yvytyruhua arimo Gólgota arimo. Gólgota pe nhande ei Aheapindava.

²³ Igwete ġa imondoi ga pe vinho mohaġa pavêi mirra pavêi tahahyyme ti ga pe javo novia. Emo ga ndo'ui.

²⁴ Igwete ġa ga noġi yva rehe ga kutukutuga hehe. A'ero ġa ga mbovyri ga mo'ama. Kiro soldados'ġa ipyhygi Jesus'ga pira tima'ẽ ti javo. A'ero ġa imombori ita'java'ea dados'java'ea ji koha javo jupe. Nahã ġa ima'ẽi tapy'ynhapira ojohupeupe.

²⁵ Nove horas rupi ġa ga kutugi yva rehe.

²⁶ Igwete ġa ikwatijari ġanemimbojaragwera Jesus'ga rehe. “Agwa'ga ko judeus'ġa nduvihavuhuhete'ga,” e'i ikwatijara. Nahã ġa ikwatijari imbojaragwera yva raygwera rehe ikutuga ga arimo yva rehe inoġa.

²⁷ Igwete soldados'ġa mokonhava'ea jukai oji-pea rehe yva rehe ahe monguva no. A'ereki ahe ko governo movahiuhũa'ea. Igwete ġa ahe mbojogwovai Jesus'ga rehe ahe mo'ama.

²⁸ Na tuhẽ Tupana'ga rembikwatijarukara ga mombe'unhoġwenondei hako. A'ereki omombe'u

ḡanhi'iḡa ga pe. “Oko te'varuhu ko ga,” ei ḡa ga pe, e'i ikwatijara hako. Na tuhẽ reki ḡa ei Jesus'ga pe a'ero.]

²⁹ Igwete ḡa – kiroki ḡa okwa ga pyvõ – ḡa nhakambovavagi ga rerekomemuamo ga mbotegweteavo ga rerekovo. Igwete ḡa ei ga pe:

—Eh! Ere tuhẽ nde raikwehe: “Tamondurunduru ti nhandejatykahavuhua mokõi herokia japopava irũa,” ere nde raikwehe novĩa, ei ḡa.

³⁰ Epopoakaro ḡwaramo ejy ti yva hugwi a'ero teremanoyme ti, ei ḡa Jesus'ga pe ga rerekomemuamo.

³¹ Na jitehe ikwava'ẽhara'ḡa nduvihava'ḡa ga rerekomemui onhi'iḡa ojohupe judeus'ḡa mbo'ehara'ḡa pavẽi. Igwete ḡa ei:

—Ojipe'ḡa ga nomomanoukari. Emo re ki ga omano kiro a'ero! ei ḡa ojohupe.

³² E'i tehe ga ojive: “Tupana'ga ji mbuhuruka yvya koty. Ji ko ḡanduvihavuhuhetero israelitas'ḡa nduvihavuhuhetero ako,” e'i tehe ga ojive, ei ḡa. Na ga jyvi kiro yva hugwi a'ero, ei ḡa. Ga jyvame po ti nhande ga repiagi ga rerovia nehẽ! ei ḡa ojohupe.

Igwete ahe Jesus'ga mbotegwetei no – kiroki ahe o'ã yva rehe omanomo Jesus'ga pyri.

Jesus'ga omano

(Mateus 27.45-56; Lucas 23.44-49; João 19.28-30)

³³ Ahaji katu igwehetei kwara ipyryrymame. Ypytunahimba hete ḡagwyri pe nhaporemo imonga'aruga. Três horas rupi kwara imbokojahua'javi.

³⁴ Três horas rupi jitehe Jesus'ga onhi'íga mon-
doahyahivi Tupana'ga pe.

—Eloí, Eloí, lemá sabactani? ei ga.

A'ea ko: “Tupana, Tupana, ajiko hete ji nde rehe.
Maraname nde pohiri ji hugwi?”

A'ea Jesus'ga ei ga pe.

³⁵ Jararamo pevove'ga gwendu
ganhi'ígahyahiva novãa. Emo ġa e'i tehe:

—Pehendu. E'i po ga Eliasva'ea pe tuhu ti ga ji
pyri ji pokoga javo, e'i tehe ġa ojohupe.

³⁶ Igwete ojipe'ga nhani ipyhyga jyruhu'iva'ea
imondeva vinho pype tajahiva'ea pype herua. Ig-
wete ga ipimombygi yvyra rehe imbovyta imon-
dovo Jesus'ga juru pe topyte ga javo. Igwete ga ei
jara'ġa pe:

—Tihepia na'ě ti Eliasva'ea rura ga mbojyva
naerũ, ei ga.

³⁷ Igwete Jesus'ga hapukajahivi omanomo.

³⁸ Nanime ġajatykahavuhua pype
tapy'ynhapira hovapiakava itararagi mbytera
rupi yvatea hugwi ojyva ua yvyvo.

³⁹ Jesus'ga rovai pyteri pe soldados'ġa nduvi-
hava'ga ami. Igwete ga hepiagi gamanoa.

—Tupana'ga ra'yra tuhẽ po ahe, ei ga javo.

⁴⁰⁻⁴¹ Irupe kunhangwera'ġa hepiagi gamanoa
no – kiroki ġa ohoohe Jesus'ga rupi. Galiléiapewe'ġa
gwyra rupi ga horame ġa hoi ga rupi imondomon-
dovo mbatera ga pe jipi. Ga ko Maria Madale-
nahẽa Saloméhẽa no Mariahẽa no. Hẽara'yra'ġa ko
José'ga Tiago'ga no ipyahuve'ga. Ojipe'ġa pevo u
gamanoa repiaga onhimongyavo no kunhangw-
era'ġa – kiroki ġa uhu Jerusalém me Jesus'ga rupi.

*Ono ahe Jesus'ga ra'oa ita kwaruhua pype
(Mateus 27.57-61; Lucas 23.50-56; João 19.38-42)*

⁴² Kiro ka'aru hete. A'ero judeus'ga imboavujikweri mbatera. A'ereki ġa e'i: "Ko'emame ko sábadu. A'ea rupi po ti nhande ndiaporavykyi mbatera apovo," ei ġa.

⁴³ Igwete José'ga cidade de Arimatéiapeve'ga ndopojihuvi ogwovo Pilatos'ga pyri oporanduva Jesus'ga ra'oa rehe. José'ga ko judeus'ga moġitaharaġa pyteripeve'ga. Ojipe'ga e'i ga pe pyry hete ga javo. Ymya ga Cristo'ga rura pota toko ti ga nhanderuvihavuhetero javo. Igwete ga ndopojihuvi oporanduva Jesus'ga ra'oa rehe.

—Taroġo ti Jesusva'ea ra'oa yva hugwi? ei ga Pilatos'ga pe.

⁴⁴ Igwete Pilatos'ga ei ovytyeri pe: "A'iti re po ahe manojipei?" Igwete ga ga mbuhurukari ojipyri soldados'ga nduvihava'ga javo ga pe.

—Omano Jesusva'ea a'ero?

⁴⁵ —Omano tuhē ko ahe, ei ga imombe'gwovo ga pe.

Henduvame ganhi'iġa Pilatos'ga ei José'ga pe:

—Eroġo ti ahera'oa a'ero.

⁴⁶ Igwete José'ga hoi ipyhyga tapy'ynhapipyryva herogwovo Jesus'ga ra'oa pyri. A'ero José'ga gara'oa mbojyvi yva hugwi imamana tapy'ynhapira pyvō. Igwete ġa gara'oa rerohoi herokia itaruvihavuhua kwaruhua pype imbogwaipyra pype inoġa heja. Igwete ġa hovapytymi ikwaruhua itauhua moanhana imohina jurukwari pe.

⁴⁷ Maria Madalena'ġa gwepia gara'oa nongava. Mariahĕa gwepia no – kiroki hĕa Tiago'ġa yhĕa.

16

Jesus'ga okwera omanoa hugwi

(Mateus 28.1-8; Lucas 24.1-12; Joăo 20.1-10)

¹ Ihopavame kwara sábadu rupi ġaporavykye'yma rupi, a'ero kunhangwera'ġa hoi ipyhyga nhandya'java'ea perfume timongy ti ahera'oa rehe jawo. Maria Madalenahĕa hoi Salomĕhĕa no Mariahĕa no – kiroki hĕa Tiago'ġa yhĕa.

² Ko'emame domingo rupi ġa herohoi a'ero itaruvihavuhua kwaruhu pe gara'oa nongai pe. Ypyhajive ġa herohoi kwara po'ria rupi.

³ Herohorame ġa ei ojohupe:

—Ma'ġa po ti ope'a itauhua nhande ve nehĕ imoanhana jurukwara imongovo nehĕ? ei ġa. A'ereki ipohyi hete nhande ve, ei ġa ojohupe novĕa.

⁴ Hepiakaturame ġa nhimombaragwahavi reki imoanhanipyra rehe itauhua rehe.

—Ope'a jipe ġa jugwi ra'e, ja'gwy, ei ġa.

⁵ Igwete ġa ki ikwaruhua pype. A'ero ġa ipyahuve'ga repiagi. Kokoty ga reni ipype. Ipukuhu gapira. Tiġahivuhu hete. Onhimomby'a hete ġa ga repiagame okyhyjiavo.

⁶ Igwete ga ei ġa pe:

—Taphimomby'aa'javi, ei ga. Peheka pe Jesus'ga Nazarĕpeve'ga – gaha ġa ojuka yva rehe oji'i novĕa, ei ga ġa pe. Ga okwerava'ja. Avo rui ga rekoi kiro. Pehepia ganongavagwera, ei ga kunhangwera'ġa pe.

⁷ Hepejigwovo kiro gakwerava mombe'gwovo garemimbo'ehara'ğa pe Pedro'ğa pe, ei ga ға pe. Pe'ji ti ға pe: “Oho ti Jesus'ga Galiléia pe ға nenonde. Pevo ti ға ga repiagi nehē. E'i jipe ga a'ea ға pe ikwehe!” A'ea ti pe'ji Jesus'ga remimbo'ehara'ğa pe, ei ga kunhangwera'ğa pe.

⁸ A'ero ға ēi ikwaruhua hugwi onhana ohyhyipava. A'ereki ға omboju opy'a. Nomombe'ui ve ға Jesus'ga kwerava ojipe'ğa pe okyhyjihetero ғwaramo.

*Jesus'ga ojipiuka Maria Madalena'ea pe
(Mateus 28.9-10; João 20.11-18)*

[
⁹ Domingo rupi ko'eğatue'yma rupi Jesus'ga kwerava'javi omanoa hugwi. Okweravirē ga jipiukari Maria Madalena'hēa pe ypy – hehā hugwi Jesus'ga ombojipe'ape'a anhağa seteva'ea. Igwete Jesus'ga jipiukari hēa pe.

¹⁰⁻¹¹ A'ero hēa hoi Jesus'gapavēive'ğa pyri tamombe'u ға pe javo. Ojehe'o hete ға upa okovevehuro omano Jesusva'ea javo tehe. Igwete hēa ei ға pe:

—Okwerava'ja ga kiro, ei hēa. Ahepia ji ga ko, ei hēa ға pe novīa.

Emo ға ndogweroviarihu reki hēanhi'iğa.

*Jesus'ga gwupiti mokonhava'ea ogwovo Emaús
pe*

(Lucas 24.13-35)

¹² Aerē mokonha'ğa horame nhu me Jesus'ga jipiukari ға pe ojirojijyita.

¹³ Igwete ға jivyri a'ero imombe'gwovo Jesus'ga remimbo'ehara'ğa pe.

—Jesus'ga okwerava'ja kiro, ei ġa. Orohepia ore ga ko, ei ġa ġa pe novña.

Emo ġa ndogweroviari jitehe ġa.

Jesus'ga ojipiuka onzeva'ea pe

(Mateus 28.16-20; Lucas 24.36-49; João 20.19-23; Atos 1.6-8)

¹⁴ Aerē mbatera ua rupi Jesus'ga jipiukari onzeve'ġa pe no ġwemimbo'ehara'ġa pe. Igwete ga nhi'igahyi ġa pe.

—Napeangarihu pe heroviare'yma, ei ga. A'ereki pe ndaperoviarihu ġa – kiroki ġa ji repia ji kweravirē, ei ga ġa pe.

¹⁵ Igwete ga ei ġa pe no:

—Peho ti ojipe'ġa gwyri pe nhaporemo, ei ga. Pemombe'u hete ti pyryva'ea ji mombe'gwovo vvyakotyve'ġa pe nhaporemo, ei ga ġa pe.

¹⁶ Po ti ġa jikogi ji rehe onhimobatzavouka nehē, a'ero po ti ġa hoi Tupana'ga pyri okovo avuirama nehē, ei ga. Po ti ġa ndojikogi ji rehe, a'ero po ti Tupana'ga ei peko te'varuhu pe javo ġa pe nehē. A'ero po ti ġa hoi hahyva'ea ruvihava pype avuirama nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁷ Kiroki ġa ojiko ji rehe – ġa pe po ti Tupana'ga japoukari ahemonhimomby'ava'ea nehē. Ombojipe'a po ti ġa anhaġa Diabo'gapyriva'ea ojipe'ġa hugwi jipopoakarimo nehē. Tupana'ga po ti omongo ġanhi'igā hajiheva'ero nehē aherembik-wahavipyre'ymamo nehē, ei ga ġa pe.

¹⁸ Po ti ġa ipyhygi mboja nehē, a'ea po ti nom-bote'varuhui ġa momanoukare'yma nehē. Po ti ġa i'ui ahejukava'ea nehē, ndikwahyi po ti ġa pe nehē, ei ga. Po ti ġa pokogi itetirũave'ġa ndehe

nehẽ, a'ero po ti ġa nhimohiġatui nehẽ, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

Jesus'ga rerohohava yvaga pype

(Lucas 24.50-53; Atos 1.9-11)

¹⁹Igwete Jesus'ga ġapojykaharete'ga nhi'imbavi ġwemimbo'ehara'ġa pe. A'ero Tupana'ga ga rupirukari yvagi pe ga mbuhuruka. Pevo ga apygi oina Tupana'ga pyri ga moiruamo.

²⁰Aerẽ Jesus'ga remimbo'ehara'ġa hoi Jesus'ga mombe'gwovo ojipe'ġape'ġa gwyri pe. Igwete Jesus'ga ġapojykaharete'ga ġa pokopokogi japovouka ahemonhimomby'ava'ea ġa pe. Nahã ga heroviarukari ġanemimombe'ua ojipe'ġa pe a'itituhẽva'ea javo jupe.]

Tupana'ga nhi'iga
New Testament in Tenharim (BR:pah:Tenharim)

copyright © 1996 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tenharim

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tenharim [pah], Brazil

Copyright Information

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tenharim

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

3eb8a851-f633-5209-8712-862a9511e134